

Kiskunhalasi Református Kollégium Szilády Áron Gimnáziuma
Kiskunhalas

FÖLDÜNK-KÖRNYEZETÜNK
/FÖLDRAJZ/
HELYI TANTÁRGYI TANTERV

4. és 8 évfolyamos általános (és tagozatos) kerettantervű gimnáziumi osztályok

I. A tantárgy nevelési és fejlesztési célrendszere megvalósításának iskolai keretei:

- 7-10. évfolyam: 4 évfolyamos általános tantervű, humán-, reál tagozatos, és 8 évfolyamos gimnáziumi osztály keretei között.
- 11-12. évfolyam: 4 évfolyamos általános tantervű, humán-, reál tagozatos, és 8 évfolyamos gimnáziumi osztály keretei között középszintű és emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítéssel.

A tantárgy órakerete:

<i>Évfolyam</i>	<i>Heti órakeret</i>	<i>Évi órakeret</i>	<i>Kerettantervi órakeret</i>	<i>Helyi tervezésű órakeret</i>
7. gimn.	1	36	33	3
8. gimn.	2	72	64	8
9. gimn.	2	72	66	6
10. gimn.	2	72	66	6
11.	2	72	0	72
12.	3	96	0	96

7-11. évfolyamon 36 oktatási hét, 12. évfolyamon 32 oktatási hét

A tantárggyal kapcsolatos pedagógiai szervezési megjegyzések:

A gyakorlati tevékenységet igénylő témakörök esetében (7-10. évf.) az adott óra csoportbontásban kerül megtartásra.

11-12. évfolyamon a közép- és emelt szintű érettségire való felkészítés a szabadon tervezhető órakeretből valósul meg. A jelentkezés a közép- és emelt szintű felkészítést nyújtó csoportba önkéntes. Évfolyamonként egy-egy csoport működik. A tanulókat a fakultáció választást megelőzően (tárgyév május 31-ig) az iskola tájékoztatja arról, hogy terv szerint melyik szaktanár vezeti a képzéseket, és arról, hogy e képzési formában a tantervi követelmények is közép, illetve emelt szintűek.

/A tantárgyi tartalmaknál és az egyes tematikai egységeknél az átfedések miatt a 11-12. évfolyam nem került külön tárgyalásra./

A Pedagógiai programban rögzítettekhez képest a tankönyvek, tanulmányi segédletek, taneszközök, ruházati és más felszerelések kiválasztásával kapcsolatos speciális szabály nincs.

Érettségire való jelentkezés feltételei:

Érettségi vizsgára közép- és emelt szinten azok a diákok jelentkezhetnek, akik adott vizsgatárgyból a 11. évf., 12. évf. fakultációs képzését teljesítették, vagy a fakultációs követelményekből osztályozó vizsgát tettek.

A helyi tanterv alapját jelentő kerettanterv:

A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 3. sz. mellékletében kiadott földrajz tantárgyi kerettanterv alapján készült helyi tanterv.

Megjegyzés:

A földrajz tantárgyból igény és lehetőség szerint a tanulóknak szakkör formájában lehetőséget biztosítunk tanulmányi versenyekre való felkészülésre pl.:

- *MOZAIK Levelező Földrajz Verseny*
- *Teleki Pál Országos Földrajz Verseny*
- *Less Nándor Országos Földrajz Verseny*
- *Lóczy Lajos Országos Földrajzi Verseny*
- *Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny*
- *Kovács János Országos Földrajz Verseny*
- *Dr. Hajdú-Moharos József Országos Református Földrajzi Tanulmányi Verseny*

Felhasznált szakirodalom:

MOZAIK Kiadó - segédlet a helyi tantervek készítéséhez
RPI - segédlet a helyi tantervek készítéséhez

A tantárgy helyi tantervét kidolgozta:

.....
Bertalan Gábor
földrajz-média szakos tanár

.....
Zákány Sándor
földrajz-testnevelés szakos tanár

A tantárgy helyi tantervét véleményezte, a nevelőtestület számára elfogadásra javasolta:

.....
fenntartó

.....
intézményvezető

.....
munkaközösség-vezető

II. Áttekintő oldal a helyi tanterv tantárgyi tantervéhez

A helyi tantárgyi tanterv áttekintése Földünk és környezetünk tantárgyból

4 és 8 évfolyamos gimnázium, közép és emelt szintű érettségi célzó felkészítés
7-12. évfolyamon

7. évfolyam (gimnázium):			
Tematikai egység rövid címe	Kerettantervi óraszám	Helyi többlet-óraszám (±)	Témakör összidőkerete
A szilárd Föld anyagai és folyamatai	7	0	7
A földrajzi övezetesség alapjai	6	0	6
Gazdasági alapismeretek	5	0	5
Afrika és Amerika földrajza	15	0	15
<i>Év végi összefoglalás</i>	0	3 <i>összefoglalás, ismétlés</i>	3
Évfolyam összesen	33	3	36

8. évfolyam (gimnázium):			
Tematikai egység rövid címe	Kerettantervi óraszám	Helyi többlet-óraszám (±)	Témakör összidőkerete
Ázsia földrajza	11	1 <i>fejlesztésre, gyakorlásra</i>	12
Ausztrália, a sarkvidékek és az Óceánia földrajza	4	0	4
Európa általános földrajza	4	0	4
Észak- és Mediterrán Európa földrajza	6	1 <i>fejlesztésre, gyakorlásra</i>	7
Atlanti- Európa földrajza	6	0	6
Kelet- és Közép- Európa földrajza	7	0	7
A Kárpát-medencevidék földrajza	5	0	5
A hazánkkal szomszédos országok földrajza	6	0	6
Magyarország természeti és kulturális értékei	5	1 <i>fejlesztésre, gyakorlásra</i>	6
Magyarország társadalomföldrajza	10	2 <i>fejlesztésre, gyakorlásra</i>	12
<i>Év végi összefoglalás</i>	0	3 <i>összefoglalás, ismétlés</i>	3
Évfolyam összesen	64	8	72

9. évfolyam:			
Tematikai egység rövid címe	Kerettantervi óraszám	Helyi többlet-óraszám (±)	Témakör összidőkerete
A Föld és kozmikus környezete	7	1 <i>fejlesztésre, gyakorlásra</i>	8
A földi tér ábrázolása	6	0	6
A Föld mint kőzetbolygó szerkezete és folyamatai	13	2 <i>fejlesztésre, gyakorlásra</i>	15
A légkör földrajza	11	0	11
A vízburok földrajza	11	0	11
A földrajzi övezetesség	12	0	12
Társadalmi folyamatok a XXI. század elején	6	1 <i>fejlesztésre, gyakorlásra</i>	7
Évvégi összefoglalás	0	2 <i>összefoglalás, ismétlés</i>	2
Évfolyam összesen	66	6	72

10. évfolyam:			
Tematikai egység rövid címe	Kerettantervi óraszám	Helyi többlet-óraszám (±)	Témakör összidőkerete
A világgazdaság jellemző folyamatai	11	2 <i>fejlesztésre, gyakorlásra</i>	13
Magyarország – helyük a Kárpát-medencében és Európában	14	2 <i>fejlesztésre, gyakorlásra</i>	16
Társadalmi - gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	15	0	15
Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	16	0	16
Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei	10	0	10
Évvégi összefoglalás	0	2 <i>összefoglalás, ismétlés</i>	2
Évfolyam összesen	66	6	72

11. évfolyam:			
Tematikai egység rövid címe	Kerettantervi óraszám	Helyi többlet-óraszám (±)	Témakör összidőkerete
Térképi ábrázolás	0	8	8
A Naprendszer kialakulása, felépítése, helye a világegyetemben	0	7	7
A kőzetburok	0	15	15
A levegőburok	0	11	11
A vízburok	0	12	12
A földrajzi övezetesség	0	12	12
Néesség- és településföldrajz	0	7	7
Évfolyam összesen	0	72	72

12. évfolyam:			
Tematikai egység rövid címe	Kerettantervi óraszám	Helyi többlet-óraszám (±)	Témakör összidőkerete
A világ változó társadalmi-gazdasági képe	0	14	14
A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók, országcsoportok és országok	0	17	17
Magyarország földrajza és a Kárpát-medence	0	15	15
Európa regionális földrajza	0	16	16
Európán kívüli földrészek földrajza	0	10	10
A globális válságproblémák földrajzi vonatkozásai	0	14	14
Szóbeli érettségi témakörök feldolgozása gyakorlása, számonkérése	0	24	24
Évfolyam összesen	0	96	96

Az óraszámok tanévenkénti óraszámokat jelentenek.

III. Tantárgyi bevezető:

- **A földrajz tantárgy pedagógiai célrendszere és feladatai:**

Az elmúlt két évtized folyamatos tantervi változásai jelentősen módosították a földrajz helyét és szerepét az iskolarendszerben, ennél fogva tanítási-tanulási módszereit is átalakulásra kényszerítették. A földrajz tanítás sokféleképpen megközelíthető és az oktatás különböző szintjeiről másként szemlélhető. Szakmai elfogultság nélkül mondhatjuk, hogy a földrajz tantárgy egyedülálló szerepet tölt be a közoktatási rendszerben, mivel a természet- és a társadalomtudományok valamennyi sajátosságának és folyamatának térbeli rendjét képes bemutatni, mivel alapvető rendező elve a tér, hivatást jelent a természettudományokat és a társadalomtudományokat közvetítő ismeretkörök között, szintetizáló jellegű tárgy. Nem

szabad elválasztani egymástól az általános és a középiskolai földrajzoktatást, mivel a két szakasz csak egymással összefüggésben értelmezhető. Fontos, hogy a földrajz tantárgy szakmódszertani értelemben is egységes szemléletű legyen.

Bátran kijelenthetjük, hogy a földrajz tanítása szinte egyidős az emberiséggel. A földrajzi jellegű ismeretek átadására és alkalmazására mindig is szükség volt, amióta csak emberek élnek a Földön. Szimultán fejlődött a társadalommal, a történelemmel és a földrajz tudománnyal. Ebből a szempontból szeretnénk hangsúlyozni és kiemelni a mai református iskolák szerepét, hiszen ha csak a középkorra gondolunk, az oktatás és a nevelés szerte Európa országaiban és hazánkban is, egyházi iskolákban folyt. (*Nekünk, reformátusoknak tisztelettel és hálával kell tartoznunk Comenius Ámos Jánosnak (1592-1670), akinek személyében a földrajz módszertanának megalapítóját tisztelhetjük. A reneszánsz szellemiség továbbvivője és egyben a kor egyik legnagyobb nevelőegyénisége volt, aki bárcsak négy évig tanított Magyarországon a Sárospataki Református Kollégiumban, munkássága mégis nagy hatással volt a földrajzi ismeretek továbbadásában.*)

A gyermek és adottságai Isten ajándéka. A református iskola jó lehetőség arra, hogy segítse a szülőket és a gyülekezeteket abban, hogy valóra válthassák a gyermek keresztelekor tett ígéretüket, amely szerint úgy nevelik és neveltetik őt, „hogy ha majd felnőtt, a konfirmáció alkalmával ő maga önként tegyen vallást a Szentháromság Istenbe vetett hitéről a gyülekezet előtt”. A református iskola keresztyén közösség. Olyan hitvalló, vagy a református értékek ismeretét és elismerését felvállaló pedagógusokat feltételez, akik hivatásukat Istentől kapott küldetésnek tekintik és életpéldájukkal, minden megnyilvánulásukkal keresztyénné, krisztusi emberré kívánják nevelni a tanítványaikat. A Magyarországi Református Egyház református vallású diákjaiból öntudatos magyar reformátusokat kíván nevelni iskoláiban. Nekünk ebbe a rendszerbe kell elhelyeznünk a földrajzoktatást.

A *földrajzoktatás* megismerteti a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági, valamint környezeti jellemzőivel, folyamataival, a környezetben való tájékozódást, eligazodást segítő alapvető eszközökkel és módszerekkel. Vizsgálódásának középpontjában a földrajztudomány, valamint a társtudományok (geológia, meteorológia, geofizika, paleontológia stb.) által feltárt természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, azok kölcsönhatásai, illetve napjaink gazdasági, környezeti eseményei állnak, lokális, regionális és globális szinten egyaránt, különös tekintettel a fenntarthatóságra.

A *földrajzi* tartalmak feldolgozása során fejlődik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete. Megértik, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodást. A műveltségi terület minden jelenséget és folyamatot tér- és időbeli változásában, folytonos átalakulásában mutat be, megláttatva azok okait és lehetséges következményeit. Így fokozatosan kialakulhat a tanulók felelős magatartása a szűkebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezet iránt. A globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével lehetővé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjedő természetátalakító tevékenységét, az ebből fakadó, szintén világméretű természeti és társadalmi problémákat úgy, hogy egyben használható támpontokat kapjanak e problémák megoldásainak következő évtizedekben várható irányaihoz is.

A tartalmi elemek feldolgozása a szűkebb és tágabb környezetünkről megszerzett ismeretek bővítése mellett nagymértékben hozzájárul *a tanulók képességeinek fejlődéséhez*. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. Az Európai Unió, valamint a távoli országok természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul az eltérő kultúrák megismerése iránti igény, a nyitott és befogadó magatartás, illetve szemléletmód kialakulásához. Mindezt úgy valósítja meg, hogy közben elősegíti a természeti és a kulturális

értékek iránti tisztelet, illetve a következő nemzedékek számára történő megőrzésük iránti igény kialakulását. Ezzel hozzájárul a felelős és tudatos környezeti magatartás, a jövő generáció érdekeit is szem előtt tartó gondolkodás fejlődéséhez. A más anyanyelvű országok és kultúrák megismerése elősegítheti a tanulóknál az adott célnyelven történő kommunikáció igényének kialakulását, ez pedig megkönnyítheti az idegen nyelvi kommunikáció fejlődését.

A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával a földrajzoktatás hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Szüntelenül változó és globalizálódó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerezés, valamint a nyitott gondolkodás. Ezért a tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók egyre önállóbbá váló információszerező tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerezés és- feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek felhasználására. A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének kialakítása. Hazánk és a világ társadalom-földrajzi jellemzőinek bemutatásával a műveltségi terület elősegíti a szociális és állampolgári kompetencia fejlődését. Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismertetése nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók a gazdasági élet eseményeiben eligazodó aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes állampolgárrá válhassanak.

A tantárgy komplex ismeretanyaga révén segíti a tanulók pályaválasztását, eligazodását a munka világában, illetve felkészíti őket a szakirányú felsőfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy az iskolából kilépő diákok képesek legyenek felelős döntéshozatalra az állampolgári szerep gyakorlása során.

A földrajz tantárgy a tudásalapú társadalomban nélkülözhetetlennek tartott kulcskompetenciákat kiemelten fejleszti, köztük az anyanyelvi kommunikációt, az idegen nyelvi kommunikációt, a matematikai, természettudományi és technológiai kompetenciákat. Nem kevésbé elősegíti a digitális, a személyközi és állampolgári, a vállalkozói és a kulturális kompetencia egyes részeinek fejlődését, hozzájárul a saját tanulás önállóan és csoportban történő szervezéséhez és szabályozásához, amely a „tanulás tanulása”. A tantárgy specifikuma ebből a szempontból a földrajzi kompetenciák megfelelő elsajátítása:

- földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók használata, információk feldolgozása, értelmezése;
- földrajzi-környezeti ismeretek alkalmazása a mindennapokban tapasztalható természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok magyarázatában, értelmezésében;
- különböző fajtájú térképeken közölt információk olvasása, értelmezése;
- kontúrtérképes feladatok megoldása;
- egyszerű gyakorlati és alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése;
- az ismeretanyag belső összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő, összetett feladatok megoldása;
- földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok és térkép-vázlatok készítése;
- szövegalkotás és szövegértés földrajzi tartalmú témákhoz kapcsolódóan;
- földrajzi-környezeti szemlélet és gondolkodásmód alkalmazása feladatmegoldások, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.

- **A földrajz tantárgy tanításának alapelvei:**

A Nemzetközi Földrajzi Unió Földrajzoktatási bizottsága által megfogalmazott, A Földrajzoktatás Nemzetközi Chartája (1992) szerint a földrajz tantárgy nélkülözhetetlen a

jelen és a jövő világának megértéséhez. Az oktatás valamennyi szintjén ismereteket és készségeket gyarapító, gondolkodásra ösztönző tantárgy lehet, és ez elősegíti, hogy megértsük a világot és örömet találjunk benne.

Az információs társadalom kihívásaival szembenézve „felértékelődött a földrajz tantárgy legáltalánosabb célja, ez a tanítás alapelveinek is követnie kell. Tudományosan megalapozott, rendszerezett ismeretanyagával bizonyos szinten átfogó, koherens képet adjon világunkról, s ezzel szilárd alapot teremtsen a további önműveléshez az információk értelmes befogadásához és helyes értékeléséhez” (Probáld 1999.)

Megismerés-megértés (ismeretek)

A földi tér és a benne élő ember környezetének a megismerése;

A Föld legfontosabb természeti rendszereinek (felszíni formák, éghajlat stb.) megismerése és azok kölcsönhatásainak felfedezése;

Különböző helyek és az elhelyezkedés ismerete, hogy a hazai és nemzetközi eseményeket földrajzi keretbe ágyazzuk;

A legfontosabb társadalmi-gazdasági rendszerek (ipar, mezőgazdaság, település, népesség stb.) ismerete;

A Földön élő népek és társadalmak sokrétűségének ismerete;

A lakóhelyi környezet és a haza – mint a mindennapi cselekvés színtere – és ennek kapcsolata a világ egészével;

Az alapvető térbeli kölcsönhatások megértése;

Jártasságok, készségek

Szóbeli, képi, mennyiségi és szimbolikus adatábrázolási módok (szövegek, ábrák, grafikonok, diagramok, térképek) használata;

Terepen végzett megfigyelések és térképezés, kérdőíves felmérés, másodlagos adatforrások értékelése és statisztikák felhasználása terén szerzett gyakorlat;

Kommunikációs, gondolkodási és gyakorlati készségek felhasználása;

Attitűdök, értékek, viselkedés

Érdeklődjenek a környezetük és a földfelszín természeti és társadalmi jellemvonásainak változatossága iránt

Becsüeljék a természet szépségét, helyesen értékeljék a különböző létfeltételeket;

Földrajzi ismeretek alkalmazása a jártasságoknak megfelelően;

Legyenek elkötelezettek a helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi problémák megoldásában való tevékeny közreműködésre.

- **Egységesség és differenciálás**

A nevelési-oktatási folyamat egyszerre egységes és differenciált: megvalósítja az egyéni sajátosságokra tekintettel levő differenciálást és az egyéni sajátosságok ismeretében az egységes oktatást.

Az egyéni különbségek figyelembe vételének fontos területe a tehetséggondozás, amelynek feladata, hogy felismerje a kiemelkedő teljesítményre képes tanulókat, segítse őket, hogy képességeiknek megfelelő szintű eredményeket érjenek el és alkotó egyénekké váljanak. A tanuló csak akkor képes erre, ha lehetőséget és bátorítást kap. A megfelelő oktatási módszerek, munka- és tanulásszervezési formák serkenthetik az egyéni különbségek kibontakozását. Az egyéni fejlesztési programok, a differenciálás különböző lehetőségei során a pedagógusok megfelelő feladatokkal fejlesztik a tehetséges tanulókat, figyelik fejlődésüket, és az adott szakasznak megfelelő kihívások elé állítják őket.

A differenciált – egyéni és csoportos – eljárások biztosítják az egyes területeken alulteljesítő tanulók felzárkóztatását, a lemaradás egyéni okainak felderítésén alapuló csökkentését, megszüntetését.

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásuk. Esetükben a tartalmi szabályozás és a gyermeki sajátosságok összhangja ugyanolyan fontos, mint más gyermekeknél. Iskolai nevelés-oktatásuknak alapvető célja a felnőtt élet sikerességét megalapozó kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés.

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatása során a Nat-ban meghatározott és a kerettantervben részletezett kiemelt fejlesztési feladatok megvalósítása javarészt lehetséges, de mindenkor figyelembe kell venni az Irányelv fogyatékosági kategóriákra vonatkozó ajánlásait. Ezért a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósul meg és segíti a minél teljesebb önállóság elérését. A fejlesztési követelmények igazodnak a fejlődés egyéni üteméhez. A tartalmak kijelölésekor lehetőség van egyes területek módosítására, elhagyására vagy egyszerűsítésére, illetve új területek bevonására.

A sajátos nevelési igényű tanulók együttnevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő pedagógus megközelítése az elfogadás, tolerancia, empátia, és az együttneveléshez szükséges kompetenciák megléte. A pedagógus a differenciálás során figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait. Szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít. A differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz; egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres. Együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba. A sajátos nevelési igényű tanulók számára szükséges többlétszolgáltatásokhoz tartozik a speciális tankönyvekhez és tanulási segédletekhez, továbbá a speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő eszközökhöz való hozzáférés.

A fentiekre vonatkozó konkrét javaslatokat minden fogyatékosági területre vonatkozóan A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 21. § (11) bekezdés) tartalmazza. Az Irányelv egyaránt vonatkozik a sajátos nevelési igényű tanulóknak a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt (integráltan) és a tőlük elkülönítetten (gyógypedagógiai intézményekben) történő nevelésére, oktatására.

- **A környezeti nevelési elvei:**

A környezeti nevelés célja – a hagyományos értelmezés szerint – olyan, ismeretekre épülő szokásrendek és viselkedési formák kialakítása, amelyek a gyermekekben a környezet megóvását, aktív védelmét váltják ki. Tágabban értelmezve azonban az egész oktatási-képzési folyamatot átható tudatformálás, az élő és az élettelen környezettel való együttélés magatartásformájának és gondolkodásmódjának átadása, amely elősegíti az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését. A környezeti nevelés tehát semmiképpen sem köthető egyetlen tantárgyhoz. A célok megvalósításához – ismeretanyagánál fogva – mégis talán a földrajz kínálja a legsokoldalúbb lehetőséget, hiszen éppen a természet és a társadalom kölcsönhatásaival foglalkozik. A környezeti nevelés csak akkor eredményes, ha a tanulási tevékenységet úgy értelmezzük, mint az érzelmek, az attitűdök gazdagodását, a megismerési és gondolkodási tevékenységek fejlődését és a cselekvőkészség erősödését. A környezeti nevelés kihívást jelent a földrajztanár számára is, mert lényege ellentétben áll a Magyarországon még mindig gyakori porosz utas pedagógiai gyakorlattal. Tanítványait önálló felfedezésekre, akciókban való tevékeny részvételre, kritikai gondolkodásra kell nevelnie a földrajzi tartalmakon keresztül. Így az ő környezetkultúrája, a természeti és a társadalmi környezethez való érzelmi viszonyulása, illetve a környezet problémái iránti fogékonysága, azok kezelési módja, tehát személyes hatása erősen befolyásolja környezeti nevelési tevékenységének eredményességét. A környezeti nevelés a földrajzórán tehát nem azonosítható a környezetvédelmi témák feldolgozásával. Természetesen magában foglalja a regionális földrajzi témákon belül a környezetszennyezés, a tájrombolás, a természeti erőforrások pazarlása példáinak bemutatását, ugyanakkor rányitja a tanulók szemét a tájjal való okos gazdálkodás lehetőségeire, eredményeire is. Az általános földrajzi tananyagban bemutatja a termelő tevékenység következtében a kőzetburokban, a légkörben, a víz- és a talajburokban, az élővilágban bekövetkezett károsodásokat, azok egymással, a gazdasággal, a társadalommal, a tudományos élettel, az intézményrendszerek szemléletmódjával való összefüggéseit. Fontos eleme, hogy ne csak a környezeti gondokat ismertesse meg a tanulókkal, hanem azok megelőzésének, kezelésének, megoldásának lehetőségeire is mutasson példákat. Lássák a tanulók, hogy a környezet állapotának alakulásában a társadalom minden tagjának, szervezetének, intézményének, a kutatóknak, a termelőknek és a fogyasztóknak egyaránt megvan a maguk feladata. A tanulók: szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről! Érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit! Ismerjék meg a világ globális problémáit! Ismerjék meg és őrizzék a természeti táj szépségeit!

- **Fejlesztési feladatok**

1. Tájékozódás a földrajzi térben
2. Tájékozódás az időben
3. Tájékozódás a környezet anyagairól
4. Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól
5. Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról
6. Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról

- **Közműveltségi tartalmak:**

7-8. évfolyam gimnázium

1. A tér és ábrázolása

1.1. Téregységek

- Személyes tér. A földrajzi tér.
- Térhierarchia.

1.2. Térábrázolás

- Térrajz, útvonalrajz, térképvázlat; úti- és helyszínrajz.
- Térképi ábrázolás.
- Térképfajták.
- Keresőhálózat és földrajzi fókálózat.

2. Az idő

2.1. Időegységek

- A napi, az évi, a történeti és a földtörténeti időegységek.
- Földtani és földrajzi folyamatok időléptéke, időtartama példák alapján.

2.2. Időrend

- Ciklikus és lineáris irányú folyamatok, földtörténeti események időrendje regionális példák alapján.

3. A természeti környezet és jelenségei

3.1. Anyagok, anyagi rendszerek.

- Ásványok és kőzetek, nyersanyagok és energiahordozók, illetve talajtípusok.
- Környezetet károsító anyagok és hatásaik.

3.2. Geoszférák

- Domborzati formák, felszíni és felszín alatti vizek, talajtípusok.
- Időjárási-éghajlati elemek, jelenségek, légköri alapfolyamatok.
- Éghajlati elemek változásai, éghajlat-módosító tényezők, éghajlatok jellemzői, társadalmi-gazdasági hatások.
- Veszélyhelyzetek.

3.3. Földrajzi övezetesség

- A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti megnyilvánulásai.
- Az övezetesség elemeinek kapcsolatai regionális példákon.

3.4. Égitestek

- Az égitestek látszólagos mozgása. A Föld mozgásai és ezek következményei.

4. A társadalmi-gazdasági tér szerveződése és folyamatai

4.1. A társadalmi-gazdasági élet szerveződése

- A népesség területi eloszlása, a népességszám és befolyásoló tényezői, regionális különbségek.
- A kulturális élet földrajzi alapjai (nyelvek, vallások).
- Településtípusok és szerepük.
- A gazdaság természeti feltételei, a természeti erőforrások hasznosításának változása.
- A gazdasági ágazatok szerepe a földrészek, térségek, országok gazdasági életében.

4.2. A világ gazdaság szerveződése és működése

- Földrészek, országok szerepe a világ gazdaságban.
- Nemzetközi gazdasági együttműködések és társadalmi-gazdasági szervezetek példái, jellemző tevékenységük.
- A pénzvilág működése: bevétel és kiadás, fizetőeszközök (nemzeti és közös valuták).

5. A földrajzi tér regionális szerveződése

5.1. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza.

- A nemzeti kultúra és a magyarság nemzetközi híre, szellemi és gazdasági termékek, hagyományok, hungarikumok.
- A lakóhely, a hazai nagytájak és országrészek.
- Hazánk természeti adottságai és a társadalmi-gazdasági élet kapcsolata.
- A Kárpát-medence és hegységkerete mint természet- és társadalom-földrajzi egység.
- A magyarság által lakott, országhatáron túli területek, tájak közös és egyedi földrajzi vonásai. Magyarországon élő nemzetiségek.

5.2. Európa

- Európa földrajzi-környezeti jellemzői ok-okozati összefüggéseikben.
- Az Európai Unió mint gazdasági szerveződés; az európai kulturális sokszínűség földrajzi alapjai.
- A kontinensrészek földrajzi jellemzői, különböző életterek közös és egyedi földrajzi környezeti jellemzői, azok okai és következményei.
- Az egyes kontinensrészek meghatározó jelentőségű országainak egyedi földrajzi környezeti jellemzői, azok okai és következményei.
- A hazánkkal szomszédos országok földrajzi-környezeti jellemzői, jelentőségük a világban, társadalmi-gazdasági kapcsolataik hazánkkal.

5.3. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok

- Afrika, Amerika, Antarktika, Ausztrália és Óceánia, Ázsia természetföldrajzi jellemzői, társadalom-földrajzi sajátosságai, környezeti állapota, a természetföldrajzi övezetesség elemei, összefüggései, hatása a társadalmi-gazdasági életre, a környezetre.
- Az egyes kontinensek tipikus tájainak természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzői, az adottságok társadalmi hasznosítása, jellemző életmódja.
- A távoli kontinensek meghatározó jelentőségű országai, országcsoportjainak földrajzi jellemzői és világgazdasági szerepe.

6. A globális kihívások lokális és regionális forrásai

6.1. Globális problémák

- Az életminőség különbségeinek példái, urbanizálódás, környezeti és gazdasági problémák.
- A helyi környezetkárosítások következményei.

6.2. Fenntarthatóság

- Fogyasztási szokások változása; környezettudatosság, energiatakarékosság, hulladékkezelés, szelektív hulladékgyűjtés, biotermékek; személyes és közösségi cselekvési lehetőségek; tudatos vásárlói magatartás.
- Védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái.

9-12. évfolyam gimnázium

1. A tér és ábrázolása

1.1. Téregységek

- A Föld, a Naprendszer és a Világegyetem.
- A geoszférák és felépítő részeik, funkcionális terek.

1.2. Térábrázolás

- A térmegismerés és a térábrázolás eszközei.
- Az úrkutatás és a távérzékelés társadalmi-gazdasági, környezeti jelentősége.

2. Az idő

2.1. Időegységek

- A napi és évi időszámítás csillagászati alapjai; a földtörténeti időszámítás alapjai.
- A társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok időskálája, időtartama.

2.2. Időrend

- Földrajzi-környezeti folyamatok, a földtörténet főbb eseményei és azok időrendje Földünk egészére kiterjedő példák alapján.

3. *A természeti környezet és jelenségei*

3.1. Anyagok, anyagi rendszerek

- A Naprendszert és a geoszférát felépítő anyagok, anyagi rendszerek keletkezése és jelentősége, szerepük a mindennapi életben és a gazdaságban.

3.2. Geoszférák

- A Föld szféráinak kialakulása és fejlődése.
- A geoszférák felépítése, szerkezete, tagolása, a felépítéséből adódó környezeti és társadalmi következmények.
- A geoszférák fő folyamatai, jelenségei.
- Anyag- és energiaforgalom.
- Áramlási rendszerek a geoszférákban.
- A geoszférakon belüli és az azok közötti folyamatok kölcsönhatásai, társadalmi-gazdasági és környezeti következményei, kezelésük. Veszély- és katasztrófavhelyzetek.

3.3. Földrajzi övezetesség

- A komplex földrajzi övezetesség rendszere; az övezetesség elemeinek összefüggései.
- A forró, a mérsékelt és a hideg övezet, öveinek, területeinek jellemzői.

3.4. Égitestek

- A Világegyetem, a Naprendszer és a Föld kialakulása.
- A Világegyetem és a Naprendszer főbb folyamatai, jelenségei és azok földi következményei.

4. *A társadalmi-gazdasági tér szerveződése és folyamatai*

4.1. A társadalmi-gazdasági élet térszerveződése

- A népesség szerkezete; demográfiai mutatók és társadalmi-gazdasági következményei.
- Világnyelvek és világvallások.
- A települések szerkezetének és szerepkörének átalakulása, településhálózat, településhierarchia.
- Gazdálkodás a természeti és a társadalmi erőforrásokkal.
- A gazdasági szerkezet, a gazdasági szektorok, ágazatok jellemzői, szerepük változása.
- A gazdasági fejlettség területi különbségei, a gazdasági szerkezet és a társadalmi-gazdasági fejlettség kapcsolata.

4.2. A világgazdaság szerveződése és működése

- A globális világgazdaság és világpiac kialakulása, jellemzői, működése, a transznacionálisvállalatok.
- Társadalmi-gazdasági mobilitás (munkaerő-vándorlás, tőkeozgás, termelésáthelyeződés), a folyamatok társadalmi-gazdasági és környezeti hatásai.
- Az integrálódás folyamata és szintjei.
- A pénztőke működése, az értékpapírok és a tőzsde kapcsolata. A monetáris világ jellemző folyamatai: hitelezés, adósság, eladósodás.
- Fontosabb nemzetközi gazdasági-társadalmi, környezeti és segélyszervezetek, intézmények pénzügyi szervezetek szerepe.

5. *A földrajzi tér regionális szerveződése*

5.1. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza

- Hazánk kapcsolódása az európai erőterekbe, helye és szerepe a világgazdaságban; a társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségei hazánkban.
- A magyarországi régiók földrajza.
- A Kárpát-medence eurorégiói, a régiószerveződés földrajzi logikája.
- A magyarsághoz kötődő világörökségi helyszínek.

5.2. Európa

- Az Európai Unió földrajzi jellemzői és politikája (mezőgazdasági, regionális, környezeti); társadalmi-gazdasági és környezeti együttműködések Európában.
- Az európai erőter helye a világgazdasági folyamatokban; a társadalmi-gazdaságifejlettség területi különbségei Európában.
- A közép-európai regionális együttműködések földrajzi alapjai.

5.3. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok

- A társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségei és következményei az Európán kívüli földrészekben.
- A távoli kontinensek sajátos természeti és társadalmi-gazdasági adottságok alapján létrejött tipikus tájainak, területeinek földrajzi-környezeti jellemzői.
- A világgazdaságban eltérő szerepet betöltő országok és országcsoportok (pl.: centrumtérsegek, perifériák), regionális példák.

6. Globális kihívások

6.1. Globális problémák

- A Föld globális társadalmi-gazdasági problémái, azok okai, következményei és megoldási lehetőségei.
- A globalizáció társadalmi, kulturális hatásai.
- A geoszférák természetes egyensúlyára ható veszélyforrások, folyamatok, problémák.

6.2. Fenntarthatóság

- A társadalmi-gazdasági és a környezeti szempontok kölcsönös érvényesíthetősége a gazdálkodásban.
- A gazdasági növekedés következményei; tudatos fogyasztói és vásárlói magatartás; fenntartható erőforrás-hasznosítás.
- A felhasználás károsító hatásainak mérséklési lehetőségei.
- Környezet- és természetvédelmi feladatok, környezetgazdálkodás; védett természeti és kulturális értékek (világörökségek) példái.
- Felelős környezeti magatartás, az egyén társadalmi szerepvállalása.
- Helyi szerveződések, regionális és nemzetközi összefogás a fenntarthatóság eléréséért: egyezmények, irányelvek, nemzetközi szervezetek.

Nemzeti alaptanterv 2012 (110/2012. (VI. 4.) Kormányrendelet)

IV. Tantárgyi tartalom: az egyes tematikai egységek elemzése évfolyamonként

7. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A szilárd Föld anyagai és folyamatai	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Szemléleti kép a Föld belső gömbhéjairól. Megfigyelések és vizsgálódások alapján szerzett tapasztalatok a szűk környezetben található szilárd anyagokról. A belső és külső erők, hatásaik felismerése, modellezése. A talajképződés lényege hazai talajtípusok vizsgálata alapján. Emberi és természetföldrajzi időléptékek, időtartamok érzékelése. Konkrét, lakóhelyhez közeli példák ismerete környezetalakító tevékenységre, természeti értékek védelmére.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A térszemlélet fejlesztése az ember által tapasztalható méretek (pl. hegyek) és a Föld méretviszonyainak összehasonlítása révén. Az időfogalom, az időbeli tájékozódás fejlesztése az ember által tapasztalható időtartamok és a földtörténeti időegységek arányainak érzékeltetésével. A felfedezettető tanulási stratégia alkalmazása (megfigyelések, vizsgálódások, mérések megadott szempont alapján tanári irányítással), a balesetmentes és biztonságos eszközhasználat gyakoroltatása, a tapasztalat rögzítés önállóságának fokozatos növelése. Az oksági gondolkodás erősítése, mélyítése több ok együttes hatására bekövetkező jelenségek vizsgálata során. A szükségletek kielégítése és a fenntarthatóság közötti egyensúly lehetőségének bemutatása, a környezettudatos gondolkodás, a fenntarthatóság iránti elkötelezettség megalapozása. A természet mint megbecsülendő és védendő érték bemutatása a talaj példáján.	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<p><i>Környezetünk anyagainak vizsgálata</i> Ásványokból összetett természetes (kőzetek, ércek) és mesterséges anyagok (pl. beton, téglá) összehasonlítása egyéni és csoportos vizsgálódással. A legfontosabb bio- és ércásványok, kőzetalkotó ásványok, drágakövek, magmás, üledékes és átalakult kőzetek (vas- és rézérc, bauxit, agyag, márvány) tulajdonságainak megfigyelése, mérése, vizsgálata; csoportosításuk.</p> <p><i>A talaj</i> A talaj anyagainak és szerkezetének megismerése különböző talajtípusok vizsgálata, összehasonlítása során. A talajkeletkezési folyamat és a talaj tulajdonságainak összekapcsolása. A földtani képződmények védelmének megismerése környékbeli példákön közvetlen tapasztalatszerzéssel.</p>	<p><i>Kémia:</i> Szerves és szervetlen anyag, keverék, szilárd anyag, egyes ásványok és kőzetek összetétele. Halmazállapotok.</p> <p><i>Természetismeret:</i> Kőzetek vizsgálata, a talaj keletkezése és összetevői. Gömbhéjas szerkezet, belső és külső erők szerepe.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i></p>

<p><i>A folyamatosan változó bolygó és környezet</i> A földövek és méreteik, a kőzetöv és a kőzetlemezek felépítésének megismerése. A földtani és a természetföldrajzi kontinensfogalom összekapcsolása.</p> <p>Geológiai (belső) erők megnyilvánulásainak megértése a kőzetlemezek mozgásának és következményeinek összekapcsolásával (hegyláncok felgyűrődése, gyűrődés; mélytengeri árkok és óceáni hátságok keletkezése; vulkánosság és földrengés; emelkedés és süllyedés, vetődés, rögzösödés; magmás, átalakult kőzetek keletkezése).</p> <p>A földrajzi (külső) erők felismerése folyamatokban (aprózódás és mállás; lepusztulás és felhalmozódás, feltöltődés; üledékképződés, üledékes kőzetek keletkezése). A geológiai erők és a földrajzi erők harcának értelmezése.</p> <p>A kontinensek területét gyarapító és fogyasztó folyamatok megkülönböztetése. A szárazföldek és a tengerek mindenkori földgömbi helyzete természetföldrajzi és környezeti következményeinek felismerése a mai földrészek kialakulásához vezető állapotok példái alapján.</p> <p><i>Tájékozódás a földtörténeti időben</i> Tájékozódás a geológiai mozgások, változások időskáláján egyes események időpontjának, folyamatok időtartamának elhelyezésével, idővonalzó készítésével.</p>	<p>élő anyag.</p> <p><i>Matematika:</i> Képzleti mozgatás, szétvágások. Időegységek, időtartammérés, számok a számegyenesen.</p> <p><i>Fizika:</i> úszás, sűrűség, erőhatások, szilárd testek fizikai változása.</p>
--	--

<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Kőzetöv; ásvány, kőzet, érc; magmás, üledékes és átalakult kőzet; ősmaradvány; építőanyag, nyersanyag, energiahordozó anyag. Geológiai (belső) és földrajzi (külső) erő. Óceáni és kontinentális lemez, magma, vulkán, láva, földrengés. Szilárdhulladék-lerakó, földtani természetvédelem. Geológiai idő, földtörténeti időegység.</p>
---------------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A földrajzi övezetesség alapjai	Órakeret 6 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Időjárás elemek, jelenségek. A besugárzás és a felmelegedés, a víz körforgása és halmazállapot-változásai, a felhő- és csapadékképződés jelenségek felismerése. Példák hozatala az időjárás elemek térbeli és időbeli változásaira, az éghajlat-módosító tényezők megnyilvánulására. A nedves és a száraz kontinentális éghajlat jellemzése, társadalmi-gazdasági hatásainak felismerése hazai példákon. A Föld gömb alakjának és az éghajlati övezetek kialakulásának összekapcsolása.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A modellszemlélet alapozása a földrajzi övezetességi rendszer elemeinek példáival a regionális földrajzi tanulmányok előtt. A földrajzi és az éghajlati övezetesség különbségének megértetése. A földrajzi övezetesség elemeinek összeillesztése különböző típusú összefüggéseket mutató ábrák (diagramok, modellek, magyarázó ábrák)</p>	

	<p>elemzése során.</p> <p>A kutatásos stratégia alkalmazása (természeti adottságok értékelése a társadalom szempontjából, társadalmi-gazdasági hatásaik, környezeti következményeik meglátása példákban).</p> <p>Az övezetek, övek bemutatási szempontjainak és a tipikus tájak jellemzési algoritmusának megismertetése.</p> <p>Szociális nevelés a környezet és az életmód kapcsolatának felfedezésével.</p> <p>Családi életre nevelés a más kultúrákban jellemző családi életmódok bemutatásával.</p>
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Éghajlati alapismeretek</i></p> <p>Az éghajlati elemek, az éghajlatot alakító és módosító tényezők érvényesülésének felismerése, magyarázata; az éghajlat övezetességét kialakító tényezők értelmezése; éghajlati diagram olvasása.</p> <p><i>A forró övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok feltárása</i></p> <p>Esőerdővidék (a felszálló légáramlás következménye, jellemzői, erdőirtás és termőföld-erózió).</p> <p>Szavannavidék (az évszakos esőzés következményei, legelőváltó gazdálkodás, az elsivatagosodás folyamata); sivatag (a leszálló légáramlás uralma, jellemzői, napenergia-készlet).</p> <p><i>A mérsékelt övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok értelmezése</i></p> <p>A mediterrán táj és a mediterrán gazdálkodás jellemzése.</p> <p>A természetföldrajzi jellemzők a földrészek belseje felé való változásának felismerése a valódi mérsékelt övben, a füves területek és a vegyes szántóföldi gazdálkodás összefüggéseinek bemutatása.</p> <p>A tajgavidék és az erdőgazdálkodás jellemzése.</p> <p><i>A hideg övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok feltárása</i></p> <p>A megvilágítás évszakos különbsége következményének felismerése a szélsőséges természeti viszonyokban.</p> <p><i>A függőleges földrajzi övezetesség</i></p> <p>A természetföldrajzi adottságok függőleges változásának és a hegység éghajlat- és vízvásztó szerepének felismerése; a magashegységi táj jellemzése; a vízenergia-hasznosítás modellszerű értelmezése; helyes magatartás lavinaveszélykor.</p>	<p><i>Fizika:</i> fény, hullám, hőmérséklet, halmazállapot, csapadék.</p> <p><i>Matematika:</i> modellek és diagramok értelmezése, adatleolvasás.</p> <p><i>Természetismeret:</i> éghajlati övezetek.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> életfeltételek, életközösségek, biomok, ökológiai kapcsolatrendszerek.</p> <p><i>Informatika:</i> adatgyűjtés az internetről, időjárás térképek, előrejelző rendszerek.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Vízszintes és függőleges földrajzi övezetesség, földrajzi övezet és öv.</p> <p>Szélrendszer (passzát, nyugatias, sarki); éghajlat (egyenlítői, szavanna-, forró övezeti sivatagi, mediterrán, óceáni, tajga); éghajlat- és vízvásztó hegység; vízjárás. Sivatai vázталaj, szürke erdei talaj. Elsivatagosodás, hóhatár, gleccser. Vízenergia, napenergia.</p> <p>Tipikus táj (esőerdő-, szavanna- és tajgavidék, sivatag, mediterrán és magashegységi táj).</p> <p>Gazdálkodás (erdő-, vegyes szántóföldi és legelőváltó gazdálkodás).</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Gazdasági alapismeretek	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A gazdaság természeti feltételeinek, a gazdasági ágazatok tevékenységeinek felismerése példákban. A családi bevétel és kiadás példáinak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Közgazdasági szemlélet alapozása az üzletekben vásárolható termékeket előállító gazdasági ágazatok tevékenysége közötti szoros kapcsolat és az egyes termékek árát befolyásoló sokféle tényező felismertetésével. A kreatív gondolkodás fejlesztése a piac működési alapelveinek, a kereslet és a kínálat szerepének köznapi gyakorlati példákon keresztül történő megértése során. Gazdasági és pénzügyi nevelés, a felelős gazdálkodás megalapozása a családi gazdaság működésének helyzetgyakorlatokban való bemutatásával.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A gazdaság értelmezése</i> A gazdasági ágazatok feladatának, szerepének megismerése egy ország életében; a szolgáltatás és a mindennapi élet kapcsolatának meglátása (lakóhelyen és a világhálón igénybe vehető szolgáltatások); az országok és a gazdasági fejlettség alapadatainak megismerése.</p> <p><i>Pénzügyi alapismeretek</i> Egy termék árát befolyásoló tényezők (ráfordítások, kereslet, kínálat) és kapcsolatuk megértése. A pénz és szerepe, típusai, fizetési módok megismerése.</p> <p>A piac működési alapelveinek, a kiadás-bevétel rendszer megértése egyszerű köznapi példákban. A kölcsön veszélyeinek felismerése. A takarékosodás és a megtakarítások lényege. Nemzeti és közös valuták, árfolyam egyszerű értelmezése, a valutaváltás eljárásának megismerése helyzetgyakorlatokban.</p> <p><i>Nemzetközi együttműködések</i> A nemzetközi együttműködések szükségességének felismerése különböző típusú szervezetek példáin (EU, ENSZ, WHO, UNESCO, WWF, regionális és civil szervezetek).</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a gazdasági ágak történelmi kialakulása.</p> <p><i>Matematika:</i> mennyiségek összehasonlítása, százalékszámítás, egyenes arányosság.</p> <p><i>Informatika:</i> adat- és ténygyűjtés az internetről.</p>
<i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i>	Gazdasági ágazat és ág, gazdasági szerkezet. Kereskedelem, vám. Pénz, kiadás, bevétel, kölcsön, megtakarítás. Valuta, árfolyam.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Afrika és Amerika földrajza	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A földrészek szerkezetfejlődési modelljének ismerete. Eligazodás a földtörténeti időben.	

	<p>A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszere, az övek főbb természeti adottságainak és környezeti problémáinak összefüggései. A földrajzi övek és a tipikus tájak földrajzi jellemzési algoritmusának használata. A földrészek és az óceánok megnevezése.</p>
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Átfogó kép kialakítása Afrika és Amerika természetföldrajzi jellemzőiről a Föld fejlődéséről és a földrajzi övezetességi rendszerről való tudás alkalmazásával.</p> <p>Térszemlélet fejlesztése az ábrázolt térben való tájékozódással. A valós térbeli viszonyok megismertetése térkép alapján, a szemléleti térképolvasás képességének fejlesztése.</p> <p>A kritikai gondolkodás fejlesztése a földrészek társadalmi-gazdasági jellemzői és a természeti adottságok, a történelmi események, a világban zajló gazdasági folyamatok elemzésével, illetve a földrajzi tényezők életmódot meghatározó szerepének, a gazdasági fejlettség területi különbségeinek, okainak, társadalmi és környezeti következményeinek megláttatásával. Az országjellemzés algoritmusának alkalmaztatása.</p> <p>A környezeti szemlélet fejlesztése a regionális társadalmi-gazdasági és környezeti problémák világméretűvé válásának érzékeltetésével, az emberiség közös felelősségének megértésével a környezet állapotában, valamint a hosszú távú természeti, környezeti folyamatok példákban való felismertetésével.</p> <p>Családi életre nevelés a más kultúrákban lévő életmódok megismertetésével.</p> <p>A kommunikációs képességek fejlesztése a szövegbeli speciális jelrendszerek működésének megfigyelésével, valamint különböző jellegű információs anyagokban való célszerű kereséssel, tábló-összeállítással és beszámoló-készítéssel (országcsoportok, országok bemutatása).</p>

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Afrika természetföldrajza</i> Afrika domborzatának és tájainak megismerése. Erőforrások: a földtani szerkezet és az övezetesség következményeinek, valamint az ásványkincs- és energiahordozókészletek területi és gazdasági ellentmondásosságának értelmezése.</p> <p><i>Afrika társadalomföldrajza</i> Emberfajta, népek és kultúrák találkozása. A népességrobbanás, a fiatal népesség és következményeinek összekapcsolása esetleírásokban (etnikai feszültségek, országok közötti és polgárháborúk). A trópusi mezőgazdaság változatos formái (talajváltó, ültetvényes, oázis- és legeltető gazdálkodás) és az azokhoz kötődő életmódok különbségeinek feltárása. Száhel, az éhezés és a szegénység földje: a természeti, társadalmi, egészségügyi veszélyhelyzetek (pl. menekültek, járványok, túllegeltetés), ökológiai katasztrófa okozati megismerése, nemzetközi segítségnyújtás szükségességének felismerése. Egyiptom: az ősi kultúra és a globális világ ellentmondásainak megértése.</p> <p><i>Amerika természetföldrajza</i> A földrész szerkezeti tagolódásának, a szerkezetfejlődési múlt gazdaságot és életmódot meghatározó szerepének megismerése. Észak-, dél- és közép-amerikai tájtípusok összehasonlító elemzése. A természetföldrajzi övezetesség, az É-D-i nyitottság és K-Ny-i zártság következményeinek, veszélyhelyzeteinek felismerése. Az aszimmetrikus vízgyűjtő terület következményeinek megismerése, a vízrendszer-hasznosítás modellezése.</p> <p><i>Amerika társadalomföldrajza</i> A földrész népességföldrajzi tagolódásának megismerése; a népességkeveredésből fakadó társadalmi-gazdasági előnyök, hátrányok felismerése példákban. A népességkoncentrációk, a városodás és a városiasodás, a település-együttesek, az agglomerációs zóna kialakulási folyamatának értelmezése példákban. A farmgazdálkodás modellezése, a mezőgazdasági övezetesség átalakulásának értelmezése (pl. elmetérképezéssel). Az erőforrás-gazdálkodástól a tudásalapú társadalomig való fejlődési út értelmezése; a technológiai övezet jellemzése.</p> <p><i>Amerika országföldrajza</i> Eltérő szerepű országok (világgazdasági nagyhatalom, felzárkózó erőterek, banánköztársaságok) földrajzi összehasonlítása. Amerikai Egyesült Államok mint világgazdasági vezető hatalom; USA gazdasági körzetei: Északi-körzet, Nyugati-körzet, Déli Körzet Brazília mint gyorsan fejlődő ország.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> A forró övezet élővilága. Városi ökoszisztéma.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Gyarmatosítás, ókori öntözéses kultúrák. Amerika meghódítása. Urbanizáció, technológiai fejlődés.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> lokális cselekvések és globális problémák.</p> <p><i>Természetismeret:</i> tájleírás.</p>

<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Ősföld, táblás vidék. Tagolatlan és tagolt partvidék; gyűrt- és röghegységrendszer, szárazföldi árokrendszer. Vulkán, magasföld, medence. Hurrikán, tornádó; vizesés, tölcseértorkolat, időszakos folyó, artézi kút, tóvidék, leszálló légmozgás, hóingás, sivatag, sivatagtípus. Emberfajta, bennszülött. Népeesség (berber, tuareg, bantu, pigmeus, busman, szudáni). Túlnépesedés, éhségövezet, menekült, járvány, túllegeltetés, ökológiai katasztrófa. Gyűjtögetés, talajváltó, ültetvényes és oázisgazdálkodás, oázis, datolyapálma, időszakos vízfolyás (vádi), lefolyástalan terület., vándorló és istállózó állattartás, monokultúra, vadfoglalás, farmgazdaság. Egyoldalú gazdaság, banánköztársaság, gazdasági befolyás, bérmunka, világceg, tudásalapú társadalom, világgazdasági nagyhatalom. Tipikus táj (ültetvény, farm, rezervátum, menekülttábor, technológiai övezet, urbanizáció, városövek, városövezet, agglomerációs zóna).</p>	
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Gibraltári-szoros, Szuzei-csatorna, Indiai-óceán, Atlanti-óceán, Földközi-tenger, Magas-Afrika, Alacsony-Afrika, Afrikai- és Kanadai-ősföld, Atlasz, Andok, Appalache, Sziklás-hegység, Dél- és Kelet-afrikai-magasföld, Brazil-felföld, Mexikói-fennsík, Amazonas- és Kongó-medence, Szahara, Szudán, Kalahári; Mississippi- és Paraná-alföld, Préri, Nílus, Kongó, Niger, Zambézi, Viktória-tó, Tanganyika, Csád-tó Floridai- és Kaliforniai-félsziget; Száhel. Amerika részei. Vörös-tenger, Guineai- és Mexikói-öböl, Amazonas, Kongó, Mississippi, Nílus, Orinoco, Paraná; asszuáni Nagy-gát; Nagy-tavak, Panama-csatorna. Egyiptom, Amerikai Egyesült Államok, Brazília, Mexikó, Venezuela; Alexandria, Atlanta, Brazíliaváros, Chicago, Houston, Kairó, Pretoria, Johannesburg, Los Angeles, New Orleans, New York, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Szilícium-völgy, Washington. Észak-, Közép- és Dél-Amerika, Bering-szoros, Karib-tenger, Kis-Antillák, Nagy-Antillák, Bahama-szigetek, Grönland, Florida, Alaszka, Labrador-félsziget, Hudson-, Mexikói-öböl, Kordillerák, Nagy –medence, Colorado-fennsík, Guayanai-hegyvidék, Amazonas-alföld, Orinoco-alföld, Patagónia</p>	
<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Évvégi összefoglalás</p>	<p>Órakeret 0+3 óra</p>

8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ázsia földrajza	Órakeret 10+1 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A földrészek szerkezetfejlődési modelljének ismerete. Eligazodás a földtörténeti időben. A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszere, az övek főbb természeti adottságaival és környezeti problémáinak összefüggései. A sivatag, a tajgavidék, a magashegység, az agglomeráció és a technológiai park tipikus tájak jellemzői, az országok jellemzési algoritmusának használata.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Oksági gondolkodás fejlesztése Ázsia természetföldrajzi jellemzőinek okaival, társadalmi-gazdasági következményeivel és a világ gazdasági folyamataival való összefüggésekben történő feldolgozásával. A földrajzi tényezők életmód-meghatározó szerepének felismertetése. Prognosztikus szemlélet fejlesztése az ázsiai gazdasági fejlettség területi különbségeinek és okainak megláttatásával, a társadalmi és környezeti következményeik elképzeltetésével. Annak felismerése, hogy az ázsiai fejlődési modellek sikeres megvalósítása esetén a kontinens lesz a Föld vezető ereje. Környezeti szemlélet fejlesztése a regionális társadalmi-gazdaság, környezeti problémák világméretűvé válásának példákban való érzékeltetésével, az egészséges környezet megőrzésében a társadalmi felelősségének bemutatásával. Az időbeli tájékozódás fejlesztése a rövidebb időtartamú társadalmi és környezeti folyamatok példákban való felismertetésével, valamint folyamatokkal és földtörténeti eseményekkel kapcsolatos idősorok képzésével. Földrajzi-környezeti tartalmú információk értelmezése és feldolgoztatása tanári útmutatással egyéni és csoportmunkában. A szemléleti térképolvasás fejlesztése különböző tartalmú térképeken való önállóan tájékozódással, az információk közötti összefüggések indoklásával.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Ázsia természetföldrajza</i> A „legek” földrésze: óriástájak és szerkezeti egységek, változatos éghajlat és termőföldhiány, vízbőség és vízszegénység kontrasztjának, okainak megismerése. Természeti veszélyhelyzetek (földrengés, vulkánkitörés, cunami, tájfun) felismerése, a helyes magatartás megismerése. Belső-ázsiai sivatagok: kontinens-belseji zárt fekvés következményeinek megértése Monszun vidék és terület: a kialakító okok összehasonlítása a forró és a mérsékelt övezetben, jellemzésük, az öntözéses monszungazdálkodás modellezése.</p> <p><i>Ázsia társadalomföldrajza</i> Népek és kultúrák jellemzőinek, népességkoncentrációk kialakulási okainak és következményeinek megismerése. Az ősi kultúrák, a</p>	<p><i>Matematika:</i> ok-okozati gondolkodás, modellezés. <i>Fizika:</i> légköri jelenségek fizikai törvényszerűségei, természeti katasztrófák. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> ókori</p>	

<p>világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetet befolyásoló szerepének felismerése példákban.</p> <p>Területi fejlettségi különbségek felismerése. A világ új fejlődési és gazdasági pólusa, felgyorsult gazdasági növekedés, technológiaátvitel-folyamat értelmezése.</p> <p><i>Ázsia regionális földrajza</i></p> <p>Eltérő szerepkörű országcsoportok: olajországok, mezőgazdasági alapanyag-termelők, összeszerelő-beszállítók, újonnan iparosodott országok, új gazdasági hatalmak megismerése.</p> <p>India: a hagyományos zárt társadalom és az informatikai társadalom ellentmondásai.</p> <p>Japán: a termőföld-, energia- és nyersanyagszegénység; a biotechnológián és elektronikán alapuló gazdasági hatalom; a természeti katasztrófhelyzetek földrajzi alapjai, életmódbeli és környezeti következményei.</p> <p>Kína: a világ meghatározó gazdasága; a tengerparti és a belső területek fejlettségekülönbségének természeti alapjai, életmódbeli és környezeti következményei.</p>	<p>jelentős ázsiai kultúrák, napjaink gazdasági fejlődése; a gazdasági hatalomváltás.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> biotechnológiai forradalom, életfeltételek.</p>
---	---

<i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i>	<p>Vulkáni szigetív. Kontinentalitás, szélsőségesen szárazföldi terület, monszunvidék és monszunterület; mérsékelt övezeti sivatagi, forró és mérsékelt övezeti monszun éghajlat, tájfun, cunami, talajpusztulás.</p> <p>Népeségrobbanás, világvallás, zarándokhely. Öntözéses gazdálkodás, zöld forradalom, technológiaátvitel, csúcstechnológia, informatikai társadalom.</p>
<i>Topográfiai ismeretek</i>	<p>Eurázsia, Ázsia részei, Közel- és Távols-Kelet; Arab-félsziget, Fülöp- és Japán-szigetek, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, Dekkán- és Közép-szibériai-fennsík, Dél-kínai-hegyvidék, Himalája, Pamír, Csomolungma, Fuji, Góbi, Hindusztáni-, Kínai- és Nyugat-szibériai-alföld, Mezopotámia, Tajvan, Takla-Makán, Tibet, Tien-san, Urál; Fekete-, Japán- és Kaszpi-tenger, Perzsa-öböl, Aral- és Bajkál-tó, Boszporusz, Brahmaputra, Indus, Jangce, Gangesz, Mekong, Ob, Sárga, Urál-folyó, Tigris. Szezi-csatorna, Bering-szoros, Jeges-tenger, Csendes-óceán, Kamcsatka, Koreai-félsziget</p> <p>Nagy-Szunda-szigetek, Kis-Szunda-szigetek, Indiai-óceán, Hindusztáni-félsziget, Bengáli-öböl, Vörös-tenger</p> <p>Észak-Ázsia, Belső-Ázsia, Dél-Ázsia, Kelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia</p> <p>Közép-Szibéria, Altáj, Nyugat-szibériai-alföld, Turáni-alföld, Irtisz, Jenyiszej, Angara, Léna, Csendes-óceán: Amur, Jangce, Indiai-óceán: Tigris, Eufrátesz, Gangesz, Dél-Korea, India, Japán, Kína, Kuvait, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország; Hongkong, Kalkutta, Kanton, Mumbai, Peking, Sanghaj, Szingapúr, Szöul, Tokió, Újdelhi. Tokio, Osaka, Kobe, Yokohama, Ansan, Vuhan, Sanghaj, Kanton, Malajzia, Indonézia,</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ausztrália, a sarkvidékek és az óceánok földrajza	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A szerkezetfejlődési folyamatok által létrehozott képződmények példái.	

	<p>Eligazodás a földtörténeti időben. A forró és a hideg övezet és öveik főbb természeti adottságainak, környezeti problémáinak ismerete. Az óceánok és a tengerek tulajdonságainak elkülönítése, a földrészek és az óceánok megnevezése.</p>
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Átfogó kép alkotása Ausztrália és a sarkvidékek természetföldrajzi jellemzőiről, az okok és a jellemzők közötti összefüggések felismertetése a Föld fejlődéséről és az övezetességi rendszerről való tudás alkalmazásával. Ausztrália és a speciális életterek világgazdasági, a földrajzi tényezők életmódot meghatározó szerepének felismertetése összehasonlítás, információcsoportosítás és rendszerezés során.</p> <p>A környezetgazdálkodási szemlélet fejlesztése a tengeri erőforrások globális folyamatokban betöltött szerepének felismertetésével példákban, sérülékenységeinek és következményeinek megértésével. A modellszerű gondolkodás fejlesztése elméleti modellalkotással a térség problémáiról.</p> <p>Az információszerző stratégia fejlesztése a tengert ábrázoló térképeken való tájékozódással, információleolvasással.</p>

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Ausztrália, a kontinensnyi ország</i> Elszigetelt fekvés, ellentmondásos természeti adottságok (sivatag és artézivíz-készlet, termékeny alföldek és hegyvidék) és következményeik ismerete.</p> <p><i>A sarkvidékek földrajza</i> Az Északi- és a Déli-sarkvidék összehasonlító földrajzi jellemzése; az ózonréteg-elvékonyodás okainak és következményeinek átlátása; a sarkvidék mint speciális élettér értelmezése; az Antarktika szerepének, a kutatóállomások jelentőségének megismerése.</p> <p><i>A világtenger földrajza</i> Az óceánok és tengerek földrajzi jellemzőinek, a tengeráramlások szerepének, a világtenger mint erőforrás (ásványkincsek, árapály-energia, halászat) és mint veszélyforrás (szökőár) megismerése; a veszélyeztető folyamatok (pl. vízszennyezés, túlhalászás) egyszerű értelmezése. Szigetvilág az óceánban (Óceánia), a speciális fekvés gazdasági, társadalmi és környezeti következményeinek (hajózás, idegenforgalom stb.) megismerése.</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Nagy földrajzi felfedezések. Hajózás.</p> <p><i>Kémia:</i> Ózon. Sósvíz és édesvíz; vízszennyezés.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> életfeltételek, a hideg övezet és a tengerek élővilága.</p> <p><i>Fizika:</i> Felhajtóerő, hőszigetelés. A tengermozgások fizikai alapjai (hullámok vízfelületen).</p>
<i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i>	<p>Állandóan fagyos és tundraéghajlat, fahatár, belföldi jégtakaró, jéghegy, ózonréteg, korallzátony, jégsivatag. Világtenger; tengeráramlás; árapály-energia, túlhalászás, kutatóállomás. Óslakos, bevándorló. Jellegzetes ausztrál állatfajok: krokodil, koala, kenguru, emu, kazuár, dingó; növények: pl. eukaliptusz</p>	
<i>Topográfiai ismeretek</i>	<p>Ausztráliai-alföld, Nagy-Artézi-medence, Nagy-Vízválasztó-hegység, Nyugat-ausztráliai-ösföld, Nagy korallzátony, Új-Guinea, Grönland, Hawaii; Murray. Ausztrália, Új-Zéland; Melbourne, Perth, Canberra, Sydney. Északi-sarkvidék, Déli-sarkvidék (Antarktisz). Tasmánia, Melanézia, Mikronézia, Polinézia,</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Európa általános földrajza	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	<p>Szerkezetfejlődési folyamatok által létrehozott képződmények felismerése példákban. Eligazodás a földtörténeti időben. A földrajzi övezetesség rendszere, az övek főbb természeti adottságai, környezeti problémái. A szélrendszerek éghajlatot meghatározó szerepe. A földrészek és országcsoportok szerepe a világgazdaságban.</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az Európa-tudat megalapozása az integrációs folyamat céljainak megismertetésével, napjaink törekvéseinek érzékeltetésével. A tanulni tudás képességének fejlesztése az előzetes (a távoli földrészekkel kapcsolatos) tudás előhívásával és alkotó felhasználásával.</p> <p>Az analízáló képesség fejlesztése Európa természetföldrajzi adottságai és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségek, környezeti veszélyek feldolgozásával.</p> <p>A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése az európai kulturális sokszínűség földrajzi okainak és a népességkeveredés következményeinek elemzése során. A közös európai kultúra, főként földrajzi alapjainak ismerete és a megőrzésére irányuló igény kialakítása.</p> <p>Az információszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok értelmezésével, elemzésével, a földrajzi övek jellemzési szempontjainak önálló használatával.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Európa általános természetföldrajzi képe</i> Szerkezetalkító folyamatok és a külső erők felszíni következményeinek, a domborzati adottságok következményeinek és a nagytájak mozaikjának megismerése. Európa változatos és szeszélyes éghajlatának, a nyitottság a többi természetföldrajzi tényezőre való hatásának megismerése. A természeti adottságok szerepének meglátása az európai társadalmi-gazdasági életben.</p> <p><i>Európa társadalomföldrajzi képe és folyamatai</i> Európa változó társadalmi erőforrásainak, az előregedő társadalom gazdasági következményeinek megismerése. Az európai erőter gyengülő világgazdasági szerepének felismerése, az új válságjelenségek (növekvő eladósodás, munkanélküliség) értelmezése; a transzkontinentális infrastruktúra szerkezetének térképezése. Az Európai Unió földrajzi lényegének megértése; az országok és térségek változó szerepének felismerése az integrációs folyamatban.</p>	<p><i>Fizika:</i> erőhatások.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A természeti adottságok és a történelmi események kapcsolata. Európa mint évszázadokon át a Föld legfejlettebb és vezető térsége; az integráció története, intézményrendszere; infrastruktúra és fejlődés.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> életkor.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Kaledóniai-, variszkuszi- és alpi hegységképződés; eljegesedés. Időjárási front, tengerparttípusok, torkolattípusok. Integráció, szabadkereskedelmi övezet, vámunió, munkaerő, áruk, tőke, szabad áramlása, pénzügyi unió, gazdaságpolitikai unió. Szervezeti felépítése. Öregedő társadalom; indo-európai nyelvcsalád; soknemzetiségű ország; uniós polgár, állampolgár; letelepedési engedély, munkavállalási engedély. Gazdasági és politikai integráció; euró-övezet, Schengeni övezet.</p>
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Európa részei; Skót felföld, Pennine-hegység, Francia-középhegység, Észak-atlanti-áramlás. Az Európai Unió tagállamai és fővárosuk; Strasbourg, Vatikán. Londoni medence (Temze), Párizsi-medence (Szajna), Rhone- Garonne-medencéje, Ruhr-vidék, „Fekete-vidék”</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Észak- és Mediterrán-Európa földrajza	Órakeret 6+1 óra
Előzetes tudás	<p>Áttekintő kép Európa természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségekről. A hideg mérsékelt és a meleg mérsékelt öv, a mediterrán táj és gazdálkodás jellemzőinek, a vándorló állattartás lényegének ismerete.</p> <p>Az Európai Unió országai és fővárosuk megnevezése.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Lényegkiemelő és összehasonlító képesség fejlesztése a két kontinensrész, az eltérő élőhelyek közös és egyedi földrajzi-környezeti vonásainak, azok okainak és következményeinek feltárásával. Gyakorlatorientált szemlélet fejlesztése az ismert világ folyamatos tágulása a fejlődésben máig érzékelhető hatásainak, valamint a természeti és gazdasági körülmények, hagyományok gondolkodásmódot, életmódot befolyásoló hatásának felismertetésével.</p> <p>A tenger meghatározó szerepének felismertetése a parti országok életében, az idegenforgalom feltételeinek megértetése, gazdasági-társadalmi hatásainak felismertetése.</p> <p>Az információfeldolgozás képességének fejlesztése ismeretekről való leírás készítésével segédeszközök használatával, tanári irányítással.</p> <p>A szociális kompetencia fejlesztése az országcsoportok környezeti problémáinak irányított projektmódszerrel történő feldolgozásával.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A tenger, a tagolt partvidék szerepe az észak- és dél-európai népek életében</i></p> <p>A tengerparti fekvés elszigetelő és a világ más részeivel összekötő szerepének, az életmódra gyakorolt hatásának belátása.</p> <p><i>Észak-Európa földrajza</i></p> <p>Az északi fekvés következményeinek megismerése; az eltérő jellegű természeti tájak, az adottságaikhoz igazodó munkamegosztás modellezése; országai jóléte, gazdagsága okainak, összetevőinek értelmezése.</p> <p><i>Mediterrán-Európa földrajza</i></p> <p>Dél-Európa természetföldrajzi jellemzése; a napfényövezet, a kikötőövezet és az üdülőövezet földrajzi-környezeti modelljének megalkotása.</p> <p>Az országok gazdasági életének, a szolgáltató ágazatok súlyának megismerése.</p> <p>A népességmozgások és a menekültáradat kialakulási okainak és következményeinek értelmezése Olaszország példáján. A környezetben lejátszódó események, folyamatok, helyzetek bemutatása helyzetgyakorlatokban.</p> <p><i>A Balkán-térség</i></p> <p>A térség természetföldrajzi jellemzése, a karsztvidékek modellezése; a kultúrák találkozási következményeinek felismerése példákban.</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Földrajzi fekvés szerepe a világ-gazdasági helyzetben; nagy földrajzi felfedezések; munkamegosztás. Gyarmatosítás következményei (gyarmattartók). Kultúrák ütközése.</p> <p><i>Informatika:</i> bemutató készítése.</p>

<i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i>	Fjord, moréna. Kikötőövezet, üdülőövezet, karsztvidék, tengeri bányászat, vízerőmű, földhőerőmű. Kereskedelmi flotta, bérfuvarozás, parasztgazdaság, földbérleti rendszer, mezőgazdasági szövetkezet, munkamegosztás, vendégmunkás, munkaerővándorlás, időszakos idegenforgalom.
<i>Topográfiai ismeretek</i>	Adriai-, Balti- és Északi-tenger; Appenninek, Appennini-, Balkán-, Pireneusi (Ibériai)-, Skandináv-félsziget, Izland, Kréta, Szicília. Balti-ösföld, Balkán-, Dinári- és Skandináv-hegység, Kaledón in i-hegységrendszer, Pireneusok, Dalmácia, Etna, Finn-tóvidék, Vezúv; Pó. Ebro. Norvégia; Bergen, Helsinki, Oslo, Stockholm, Koppenhága, Várna, Velence, olasz ipari háromszög. Zágráb, Rijeka, Split.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Atlanti-Európa földrajza	Órakeret 6+1 óra
Előzetes tudás	Áttekintő kép Európa természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségek, környezeti veszélyhelyzetek ismerete. A valódi mérsékelt öv természetföldrajzi jellemzői, az óceáni éghajlat. A tenger szerepe a társadalom életében. Az Európai Unió országai és fővárosuk megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kritikai gondolkodás fejlesztése az öregedő társadalom, a túltermelés és a társadalom nagymérvű környezetátalakító tevékenysége következményeinek feltárásával (mentális térképkészítés). A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése a termelés más kontinensekre való áthelyezése következtében kialakuló válsághelyzet és az új fejlődési pályák választása konfliktusának elemzésével (vita, esetmódszer, drámajáték). A környezeti szemlélet alakítása a környezeti állapot javítására tett kezdeményezések bemutatásával, amin keresztül megérthető, hogy a regionális cselekedetek miként járulhatnak hozzá a globális problémák kezeléséhez. Földrajzi-környezeti tartalmú, különböző céloknak megfelelő, másodlagos információhordozók kiválasztása tanári irányítással. A térbeli intelligencia fejlesztése az országok népességi, gazdálkodási adatai egymáshoz való viszonyának, nagyságrendjének érzékeltetésével.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>Atlanti-Európa földrajzi jellemzői és problémái</i> A nyugati fekvés földrajzi következményeinek felismerése, Nyugat-Európa természetföldrajzi jellemzése. A fosszilis energiahordozó és ásványi nyersanyag-készletek fogyása következményeinek felismerése. Bányavidékek és ipari körzetek átalakulási folyamatának és a gazdasági szerkezet modernizációjának értelmezése. A szélenergia-hasznosítás; a környezet savanyodása, a vízszennyeződés okozati és prognosztikus értelmezése.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> gyarmatosítók, ipari forradalom, technológiai váltás
<i>Nyugat-Európa meghatározó országai</i>		<i>Matematika:</i> kritikai gondolkodás,

Regionális földrajzi sajátosságai megismerése összehasonlító elemzéssel. Egyesült Királyság (a gyarmattartó szigetország, a világ műhelye és a profilt váltó iparvidékek). Franciaország (az élelmiszertermelés és a könnyűipar hagyományainak, a modern ipar kialakulásának földrajzi összefüggései).	nagyságrendi viszonyítás.
<i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i>	Történelmi múlt: gyarmattartók és gyarmataik. Multikulturalizmus. Bányavidék, átalakuló ipari körzet, szélpark, savas ülepedés és eső, a környezet savanyodása.
<i>Topográfiai ismeretek</i>	Brit-szigetek, Francia-középhegység, Londoni- és Párizsi-medence, Mont Blanc, Pennine; La Manche, Rhône, Loire, Szajna, Temze. Anglia; Birmingham, Glasgow, Lyon, Manchester, Marseille; Középanyolai- iparvidék. Ruhr-vidék, „Fekete-vidék”

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kelet- és Közép-Európa földrajza	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	<p>Áttekintő kép Európa és Ázsia északi része természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségek, környezeti veszélyhelyzetek.</p> <p>A hideg és a valódi mérsékelt öv földrajzi jellemzőinek, a kontinentalitás térbeli változásának ismerete. A mérsékelt szárazföldi és a szárazföldi terület természetföldrajzi jellemzői, a hegyvidéki függőleges övezetesség és hatásuk az életmódra. Magashegység, tajgavidék, bányavidék, átalakuló ipari körzet, kikötőövezet, mint tipikus tájak, tájjellemzési algoritmus.</p> <p>Az Európai Unió országai és fővárosuk megnevezése.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A kontinensbelseji fekvés történelmi időben változó társadalmi-gazdasági jelentőségének felismertetése, a viszonylagos fekvés (domborzat, közlekedésföldrajzi helyzet, politikai környezet stb.) gazdasági fejlődést meghatározó szerepének érzékeltetése. Az oksági gondolkodás fejlesztése a nyersanyagban való gazdagság, szegénység és a függőség, valamint a történelmi, politikai változások és a társadalmi-gazdasági hatások felismertetésével.</p> <p>A tájfejlődés társadalmi összetevőinek, illetve a térbeli kölcsönhatások és érdekek érvényesülésének felismertetése (a különböző adottságú tájak átalakítása kultúrtájakká).</p> <p>A közép-európai regionális tudat megalapozása hazánk közvetlen környezetének európai összefüggésben való megismertetésével, a közép-európai országok és hazánk kapcsolatának értelmezésével.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	

<p><i>Kelet-Európa, kapocs Ázsia és Európa között</i> A kontinensbelseji fekvés és a hatalmas kiterjedés természet- és társadalom-földrajzi következményeinek felismerése (összehasonlító tematikus térképolvasás). A termelési kapcsolatrendszerek (ásványi nyersanyag-, energiahordozó-kitermelés és feldolgozóipari ágazatok; energiagazdaság, erdőgazdálkodás és fafeldolgozás; eltérő célú mezőgazdasági termelés) megértése. Oroszország: Az európai és ázsiai erőközpont sokszínű természeti és társadalmi alapjai, nagy területi fejlettségkülönbségek.</p> <p><i>A hegyvidéki Közép-Európa</i> A közép-európai magashegyvidék természetföldrajzi jellemzői társadalmi életet befolyásoló hatásának bizonyítása; a tej- és az erdőgazdaság, az idegenforgalom meghatározó szerepének igazolása.</p> <p><i>A medencei Közép-Európa</i> A gazdasági-társadalmi élet eltérő jellegű feltételeinek feltárása a Közép-európai-sík- és rögvidék feltöltött alföldjein, dombvidékein, középhegységi tipikus tájain. A közép-európai országok összefonódó gazdasági múltjának és jelenének értelmezése. A vegyipari és a gépipari kapcsolatrendszerek felismerése. Lengyelország és Csehország összehasonlító komplex földrajzi jellemzése. Németország földrajza, az európai gazdaság motorjának elemzése (esetelemzés, mentális térképkészítés).</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Technológiai kapcsolatok. Szocialista világrend, hidegháború, Szovjetunió. Osztrák-Magyar Monarchia, világháború.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> életközösségek.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Természetátalakítás, kultúrtáj. Katonai és politikai nagyhatalom, tervgazdálkodás, gazdasági körzet, nagyüzemi gazdálkodás, családi mezőgazdálkodás, energiagazdaság, hegyi turizmus. törésvonal, rögvidék, negyedidőszaki eljegesedés, lösz, moréna, tóhátság, tökéletes síkság, vízváltak, hegységrendszer, gyűrthegység, nedves kontinentális éghajlat</p>
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Alpok, Kaukázus, Lengyel- és Német-középhegység, Szudéták, Cseh-medence, Kelet-európai-síkság, Német-Lengyel-alföld, Kaszpi-mélyföld; Ruhr-vidék, Szilízia; Boden-tó, Dnyeper, Don, Duna-Majna-Rajna vízi út, Visztula, Volga. Alföld, Kisalföld, Román-alföld, Kárpátok, Eurázsiai-hegységrendszer, Elba, Oroszország, Svájc; Brno, Berlin, Frankfurt, Gdańsk, Hamburg, Katowice, Köln, Krakkó, Moszkva, München, Plzeň, Prága, Stuttgart, Szentpétervár, Volgograd., Jekatyerinburg, Novoszibirszk, Vlagyivosztk,</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A Kárpát-medencevidék földrajza és a hazánkkal szomszédos országok földrajza	Órakeret 11 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A földszerkezetet alakító folyamatok. Éghajlatot alakító és módosító tényezők, a vízhálózat. Áttekintő kép Európa és benne Közép-Európa természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségekről, környezeti veszélyhelyzetekről.</p>	

	<p>A magas- és a középhegyvidék, a dombvidék és a feltöltött síkság tipikus tája.</p> <p>A közép-európai és a magyarországi nagytájak ismerete.</p> <p>Áttekintő kép Közép-Európa és benne a Kárpát-medence, Kelet-Európa és a Balkán térség természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségekről. A magas- és középhegyvidék és a feltöltött síkság tipikus tájainak, a kárpát-medencei nagytájak ismerete. A magyarság kárpát-medencei múltjának, jelen helyzetének ismerete.</p>
--	---

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az oksági gondolkodás fejlesztése a medencejelleg közvetlen és közvetett földrajzi következményeinek, az ember életmódját meghatározó feltételeknek az összekapcsolásával, illetve prognosztizálással.</p> <p>A kritikai és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése stratégiai tervezéssel társadalmi, környezetvédelmi témájú feladatmegoldásban tanári útmutatással.</p> <p>Időszemlélet fejlesztése különböző léptékű földtani, földrajzi, környezeti folyamatok elemzésével (a Kárpát-medencevidék kialakulása, az ember környezet-átalakító tevékenysége).</p> <p>A szociális kompetencia fejlesztése a medencevidék népeinek, országainak együttműködésében rejlő lehetőségek, az együttműködés szubjektív korlátainak felismertetésével.</p> <p>A digitális kompetencia fejlesztése digitális prezentációs kiselőadás készítésével.</p> <p>A nemzeti öntudat fejlesztése a szomszéd országok hazánkkal való múltbeli és jelenlegi kapcsolatának tudatosításával, a magyarsághoz kapcsolódó országrészek földrajzi-környezeti jellemzőinek megismertetésével.</p> <p>Oksági gondolkodás fejlesztése az országok földrajzi jellemzőinek rendszerezésével (összehasonlító táblázat, mérlegelés, logikai sorok, idő- és térsorok, folyamatvázlatok, sémák stb.).</p> <p>A kritikai gondolkodás fejlesztése tényelemzéssel (országok földrajzi-környezeti jellemzői).</p> <p>A tanulni tudás képességének fejlesztése az előzetes (a Közép-Európával kapcsolatos) tudás előhívásával és alkotó felhasználásával.</p> <p>Médiatudatosságra nevelés és a digitális kompetencia fejlesztése internetalapú szolgáltatások célirányos használatával (pl. tények, adatok, képek, idegenforgalmi ajánlatok keresése).</p> <p>A kommunikatív és a művészi kifejezőkészség fejlesztése ország-bemutató során (tanulói kreatív módszerek).</p>
--	---

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A Kárpát-medencevidék természetföldrajzi egysége</i></p> <p>A Kárpát-medence szerkezetének, domborzatának összekapcsolása a földtani fejlődési folyamatokkal; a medencejelleg modellezése.</p> <p>A medencejelleg következményeinek bizonyítása az éghajlatban, a vízrajzban és vízkészletekben, a környezeti állapotban.</p> <p>A medencevidék nagytájainak földrajzi jellegzetességei, az azokból adódó környezeti különbségek, veszélyhelyzetek értelmezése.</p>	<p><i>Fizika:</i> fizikai folyamatok a földkéregben.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> tájjal, szülőfölddel</p>

<p><i>A Kárpát-medencevidék társadalom-földrajzi egysége</i> A medencejelleg társadalmi hasznosításának, a tájatalakításnak és következményeinek az ok-okozati rendszerű megismerése, prognosztizálása. A Kárpát-medencei népesség összetételének értelmezése, a Magyarország határán túli néprajzi tájegységek és földrajzi alapú népszokásaik megismerése.</p> <p><i>A Kárpát-medence magashegységi keretének országai</i> Az alpi és a kárpáti országok természet- és társadalomföldrajzi jellemzőinek összehasonlítása; történelmondás hazai és külföldi utazások átélt élményeiről. Ausztria mint a legfejlettebb gazdaságú alpi szomszéd földrajzi jellemzése. Magyar szórványok, Őrvidék; a hazánkkal való társadalmi-gazdasági kapcsolatok. Szlovénia mint a legfejlettebb délszláv térség és Szlovákia mint a fiatal kárpáti ország (a Felvidék) földrajzi jellemzőinek megismerése és bemutatása.</p> <p><i>A keleti termékeny vidékek országai</i> Románia gazdag természeti erőforrásokra épülő útkereső gazdaságának bemutatása; Erdély és Partium földrajzi jellemzése. Ukrajna mint Kelet-Európa potenciális éleltára, energiaszolgáltatója földrajzi-környezeti kapcsolatrendszerének feltárása; Kárpátalja földrajzi jellemzése.</p> <p><i>A déli hegyvidékek országai</i> Horvátország és Szerbia: hasonló nyelv, eltérő vallás és kultúra (országok összehasonlító természet- és társadalom-földrajzi jellemzése); a Vajdaság, Délvidék magyarlakta termékeny tájának földrajzi jellemzése.</p>	<p>kapcsolatos irodalmi művek. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Magyar Királyság, magyar kultúra. <i>Erkölcstan:</i> nép, nemzet, nemzetiség, etnikum. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Trianoni szerződés, elszakított országrészek. Szovjetunió. Jugoszlávia, délszláv háború</p>
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Földtani alapszerkezet, mészkőszirt, vulkáni vonulat, medencejelleg, szeszélyes időjárás és vízjárás, aszályveszély, árvízveszély, vízrendezés, vízkészlet, földcsuszamlás, kultúrpuszta, szikesedés; földhőenergia, biomassa. Vásárvonal, vásárváros, hídváros. Magyarság, nemzetiség, nemzeti kisebbség, etnikum, néprajzi csoport, néprajzi táj, nyelvsziget; székely, csángó.</p>
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Kárpát-medencevidék, Kárpátok; Erdélyi-hegyvidék, Erdélyi-medence; Király-hágó, Vereckei-hágó. Délvidék, Erdély, Felvidék, Kárpátalja, Székelyföld, Őrvidék, Partium. Háromszéki-havasok, Radnai-, Gyergyói-, Háromszéki-havasok, Hargita, Szent Anna-tó, Székelyföld, Fogarasi-havasok, Erdélyi-középhegység, Bécsi-medence, Duna-delta, Grazi-medence, Isztria, Magas-Tátra, Hargita; Maros, Olt, Vág. Horvátország, Szerbia, Ukrajna; Vajdaság; Arad, Bécs, Belgrád, Brassó, Bukarest, Fiume, Graz, Kassa, Kijev, Kolozsvár, Marosvásárhely, Munkács, Nagyvárad, Pozsony, Salzburg, Újvidék, Ungvár, Temesvár, Ljubljana, Zágráb, Split</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország természeti és kulturális értékei	Órakeret 5+1 óra
Előzetes tudás	A Kárpát-medence természet- és társadalom-földrajzi jellemzői, nagytájai. Magyarország nagytájai és egyes középtájai, megyéi, néhány városa. A hegységek és a felszín alatti vizek típusai. A középhegység, a karsztvidék és a feltöltött alföld tipikus táj.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A térszemlélet fejlesztése Magyarország földjének a Kárpát-medencevidék egészében való földrajzi értelmezésével.</p> <p>Az oksági gondolkodás fejlesztése az országrészek, tájak földrajzi jellemzőinek összevetésével (az összehasonlító földrajzi elemzés módszerével, a jellemzők okainak és következményeinek összekapcsolásával).</p> <p>A szülőföld és a haza szeretetének megalapozása a mikrokörnyezet megismerésétől induló, egyre bővülő tudásszerzéssel; a haza- és a nemzettudat formálása.</p> <p>Környezettudatosságra nevelés a természet-, környezet- és értékvédelem alapvető céljainak, közös és sajátos feladatainak megismertetésével, illetve információgyűjtéssel a környezettudatosságról, energiatakarékosságról, szelektív hulladékgyűjtésről, biotermékekről, és az azokkal kapcsolatos személyes és közösségi cselekvési lehetőségek felismertetésével.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A magyarországi nagytájak</i> A medencei fekvés nagytájanként eltérő következményeinek értelmezése; az alföldi, a dombvidéki és a középhegységi nagytájak természet- és társadalom-földrajzi jellemzése, a természeti adottságok felhasználásának értelmezése és a táj átalakításának modellezése. Magyarország megyéi, megyeszékhelyei.</p> <p><i>A magyar nemzeti kultúra</i> A magyar nép tájtörténeti tagolódása, etnikai csoportok, nemzetiségek. A magyarországi néprajzi csoportok és földrajzi alapú hagyományaik értelmezése; a magyar földrajzi felfedezők, utazók és tudósok kiemelkedő teljesítményeinek bemutatása tanulói kutatómunka alapján.</p> <p><i>Természeti, kulturális és történelmi értékvédelem, eredetvédelem</i> A védettség különböző fokozatainak és jellegének összehasonlítása helyek, objektumok példáin; a védelem lényegének megértése, a védett helyeken engedélyezett tevékenységek megismerése; kulturális hungarikumok megismerése projektmunkában.</p>		<p><i>Hon- és népismeret:</i> nemzeti kultúra, néprajzi csoport, népszokások.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szöveges információgyűjtés.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> ökológia és természetvédelem.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hordalékkúpsíkság, löszvidék, árterület, szikes puszták, dombvidék, hegységközi medence, romhegység, tanúhegy, karsztosodás. Árhullám, csapadékmaximum, morotvató, forrástó, gyógyvíz, talajvíz, rétegvíz, hévíz, karsztvíz, belvíz. Napfénytartam, hőösszeg, légszennyező anyagok. Erdős sztyepp, erdős puszták, ártéri erdő, őshonos és telepített erdő, mezőségi	

	talaj, barna erdőtalaj, öntéstalaj, réti talaj, láptalaj, talajerózió. Világörökségi védettség, nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék, történelmi emlékhely, a törvény erejénél fogva védett terület és érték, bioszféra rezervátum, termék-eredetvédelem.
<i>Topográfiai ismeretek</i>	Aggteleki-karszt, Badacsony, Balaton-felvidék, Baradla, Bükk-fennsík, Budai-, Kőszegi-, Soproni-, Tokaj-Eperjesi- (Zempléni-), Villányi-hegység, Cserhát, Gerecse, Pilis, Vértes, Baranyai-, Somogyi- és Tolnai-dombság, Bodrogek, Dráva menti és Pesti-síkság, Győri-, Marcal- és Tapolcai-medence, Hajdúság, Hegyalja, Jászság, Órség; Szigetköz, Mohácsi- és Szentendrei-sziget, Tihanyi-félsziget; Hévízi-tó, Ipoly, Kis-Balaton, Sajó, Sió, Tisza-tó, Zagyva, Zala. A magyarországi világörökség helyszínek és nemzeti parkok. Megyék, megyeszékhelyek.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország társadalomföldrajza	Órakeret 10+2 óra
Előzetes tudás	A Kárpát-medence társadalom-földrajzi jellemzői. Magyarország megyéi, néhány városa. A gazdasági ágazatok szerepe az országok életében és kapcsolataik különböző példái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Reális tudáson alapuló nemzettudat kialakítása a magyar gazdaság világgazdaságban és az európai gazdasági erőterben változó helyzetének értelmezésével, adottságainak, történelmi meghatározottságának és lehetőségeinek megismertetésével.</p> <p>Gazdasági nevelés a gazdasági ágazatok jellegzetességeinek, értékeinek, gondjainak problémaközpontú megközelítésével, gondolatvázlatok készítésével és stratégiai tervezéssel.</p> <p>A kreativitás, a kezdeményező- és vállalkozóképesség szerepének felismerése a társadalmi-gazdasági fejlődésben regionális és hazai példákon.</p> <p>A földrajzi környezetben, a köznapi életben való eligazodás és a konfliktuskezelés képességének fejlesztése. Állampolgárságra nevelés a hírek földrajzi-környezeti tartalmú információinak értelmezésével, nézetek megfogalmazásával, kifejtésével (esetelemzés, beszélgetés, vita és drámajáték során).</p> <p>A tanulni tudás képességének fejlesztése kooperatív módszerekkel, hálózatos tanulással.</p> <p>A gyakorlati életre nevelés az internetalapú szolgáltatások (pl. adattárak, menetredek, idegenforgalmi ajánlatok) használatával, a szerzett ismeretek másokkal való digitális megosztásával, valamint a tudatos vásárlói magatartás jellemzőinek bemutatásával (szerepjáték).</p>	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<p><i>Népesség és településhálózat</i></p> <p>A magyar népesség területi elhelyezkedése, lélekszámának alakulása, a jövő problémái.</p> <p>A népességfogyás értelmezése; a népességszám-csökkenés és a társadalom öregedése okainak, következményeinek feltárása; népességszerkezet megismerése.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> népesedési ciklus, infrastruktúra-fejlődés a történelmi</p>

	<p>A településfajták, a településhálózat átalakulásának értelmezése; lakókörnyezetek és életmódbeli jellemzők (nagyvárosi, városi, falusi települések, természeti, épített és emberi környezet, gazdasági, szociális eltérések).</p> <p>A régiók és Budapest földrajzi jellemzése, változó súlyuk okainak elemzése; a falusias térségek válsághelyzetének, felzárkózásuk lehetőségeinek megismerése.</p> <p><i>Magyarország gazdasági szerkezete</i> Magyarország gazdasági szerkezetének elemzése; a fejlettség és az életmód kapcsolata, a regionális különbségek megismerése.</p> <p>A fogyasztási szokások változásának belátása, okaik feltárása és következményeik megvitatása.</p> <p><i>A magyar gazdaság főbb működési területei</i> Az átmenő forgalom jellemzői és infrastruktúrája; a térben és szerkezetében változó külgazdasági kapcsolatok.</p> <p>Az idegenforgalom szerepe a gazdaságban, elérő jellegű körzetei (okozati és prognosztikus bemutatás).</p> <p>Hagyományos mezőgazdasági termékek, élelmiszerek, ételek; a hagyományok földrajzi alapjai.</p> <p>A magyar mezőgazdaság helye a globális gazdaságban, európai integrációban.</p> <p>A húzóágazatok (autóipar, gyógyszeripar, kommunikációs ágazat) szerepe, jövőbeli lehetőségei.</p> <p>A tudásipar feltételei és jellemzése; az ipari és infoparkok szerepe.</p>	<p>Magyarországon.</p> <p><i>Matematika:</i> Modellek megértése. Adatok jegyzése, ábrázolása.</p> <p><i>Informatika:</i> internetalapú szolgáltatások használata.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Fogyó társadalom, településhálózat, régió, eurorégió, tranzitország, menekültstátusz, termelői támogatási rendszer, kistermelő, vállalkozás, fogyasztói kosár, idegenforgalmi körzet, gyógyturizmus, bor- és gasztronómiai turizmus, falusi turizmus, szolgáltatáskereskedelem, tudásipar, infopark. Urbanizáció, várostípusok Falvak funkciói, típusai. Szórványtelepülés. Hazánk közigazgatási beosztása, infrastruktúra, városi szerepkör, nagyváros, várostípusok</p>	
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Magyarország megyei jogú városai. Balatonfüred, Gyöngyös, Gyula, Hajdúszoboszló, Hatvan, Hévíz, Kalocsa, Keszthely, Komárom, Kőszeg, Mohács, Paks, Rőszke, Siófok, Százhalombatta, Szentendre, Szentgotthárd, Tihany, Tiszaújváros, Visegrád, Visonta, Záhony. gazdasági és turisztikai régiók</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A 8. évfolyam végére a tanulók átfogó és reális képzetekkel rendelkezzenek a Föld egészéről és annak kisebb-nagyobb egységeiről (a földrészekről és a világtengerről, a kontinensek karakteres nagytájairól és tipikus tájairól, valamint a világgazdaságban kiemelkedő jelentőségű országcsoportjairól, országairól). Kiemelten fontos, hogy legyen átfogó ismeretük földrészünk, azon belül a meghatározó és a hazánkkal szomszédos országok természet- és társadalom-földrajzi sajátosságairól, lássak azok térbeli és történelmi összefüggéseit, érzékeljék a földrajzi tényezők életmódot meghatározó</p>
--	---

	<p>szerepét. Birtokoljanak reális ismereteket a Kárpát-medencében fekvő hazánk földrajzi jellemzőiről, erőforrásairól és az ország gazdasági lehetőségeiről az Európai Unió keretében. Legyenek tisztában az Európai Unió meghatározó szerepével, jelentőségével.</p> <p>Ismerjék fel a földrajzi övezetesség kialakulásában megnyilvánuló összefüggéseket és törvényszerűségeket. Legyenek képesek alapvető összefüggések, tendenciák felismerésére és megfogalmazására az egyes földrészekre vagy országcsoportokra, tájakra jellemző természeti jelenségekkel, társadalmi-gazdasági folyamatokkal kapcsolatban, ismerjék fel az egyes országok, országcsoportok helyét a világ társadalmi-gazdasági folyamataiban. Érzékeljék az egyes térségek, országok társadalmi-gazdasági adottságai jelentőségének időbeli változásait. Ismerjék fel a globalizáció érvényesülését regionális példákban. Ismerjék hazánk társadalmi-gazdasági fejlődésének jellemzőit összefüggésben a természeti erőforrásokkal. Értsék, hogy a hazai gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok világméretű vagy regionális folyamatokkal függenek össze.</p> <p>Tudják példákkal bizonyítani a társadalmi-gazdasági folyamatok környezetkárosító hatását, a lokális problémák globális következmények elvének érvényesülését. Legyenek tisztában a Földet fenyegető veszélyekkel, értsék a fenntarthatóság lényegét példák alapján, ismerjék fel, hogy a Föld sorsa a saját magatartásukon is múlik.</p> <p>Rendelkezzenek a tanulók valós képzetekkel a környezeti elemek méreteiről, a számszerűen kifejezhető adatok és az időbeli változások nagyságrendjéről. Tudjanak tájékozódni a földtörténeti időben, ismerjék a kontinenseket felépítő szerkezet-domborzati egységek kialakulásának időbeli rendjét. Legyenek képesek természet-, illetve társadalom- és gazdaságföldrajzi megfigyelések végzésére, a tapasztalatok rögzítésére és összegzésére, különböző nyomtatott és elektronikus információhordozókból földrajzi tartalmú információk gyűjtésére, összegzésére, a lényeges elemek kiemelésére. Ezek során alkalmazzák digitális ismereteiket. Legyenek képesek megadott szempontok alapján bemutatni földrajzi öveket, földrészeket, országokat és tipikus tájakat.</p> <p>Legyenek képesek a tanulók a térképet információforrásként használni és értelmezni a leolvasott adatokat. Szerezzék meg a logikai térképolvasás képességét. A topográfiai fogalmakkal kapcsolatban elvárható tudás: tényleges és viszonylagos földrajzi helyzetük, fekvésük megfogalmazása; megmutatásuk különböző tartalmú és méretarányú térképeken; kontúrtérképen való felismerésük és megnevezésük; földrajzi-környezeti tartalmak hozzájuk kapcsolása. Topográfiai tudásuk alapján a tanulók biztonsággal tájékozódjanak a köznapi életben a földrajzi térben, illetve a térképeken, és alkalmazzák topográfiai tudásukat más tantárgyak tanulása során is.</p> <p>Legyenek képesek a társakkal való együttműködésre a földrajzi-környezeti tartalmú feladatok megoldásakor. Alakuljon ki bennük az igény arra, hogy későbbi életük folyamán önállóan gyarapítsák tovább földrajzi ismereteiket.</p>
--	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Év végi összefoglalás	Órakeret 0+2 óra
--	------------------------------	-----------------------------

9./11. évfolyam gimnázium

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A Föld kozmikus környezete	Órakeret 7+1 óra
Előzetes tudás	A Föld mint égitest jellemzői. A Föld mozgásai és azok következményei (napszakok, évszakok váltakozása, időszámítás). Alapvető tájékozottság a térbeli és az időbeli nagyságrendekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A modellhasználat fejlesztése a Naprendszer keletkezéséről és felépítéséről alkotott elképzelések tudománytörténeti jelentőségének megértésén keresztül.</p> <p>A csillagászati térben való tájékozódási képesség fejlesztése, helyes elképzelés kialakítása a csillagászati adatok (távolságok) nagyságrendjéről.</p> <p>Az elvont gondolkodás fejlesztése az egyedi és közös jellemzők felismertetésével a Föld és kőbolygó szomszédainak példáján. A rendszerfogalom fejlesztése a Naprendszer felépítésében megfigyelhető törvényszerűségek felismerésével.</p> <p>A Föld mozgásaiból adódó jelenségek törvényszerűségeinek felismertetése, bolygónk életére gyakorolt hatásának megértetése.</p> <p>A tudományos és az áltudományos elméletek közötti különbség megvilágítása az asztrológia (csillagjóslás) példáján.</p>	
Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A csillagászati ismeretek fejlődése.</p> <p>A geo- és a heliocentrikus világkép, a bolygómozgás törvényszerűségei.</p> <p>A csillagképek látszólagosságának megértése, néhány ismertebb csillagkép mitológiai eredettörténetének ismerete.</p> <p>A Világegyetem.</p> <p>A Világegyetem (Univerzum), a Tejútrendszer (Galaxis) és a Naprendszer kapcsolata és méretei.</p> <p>A Világegyetem keletkezésével kapcsolatos legfontosabb elméletek bemutatása. A csillagfejlődés áttekintése.</p> <p>Bibliai vonatkozások: Az Univerzum kialakulásának elméleti kiegészítése, Ószövetség – Mózes első könyve: A világ teremtése</p> <p>A Naprendszeren kívüli bolygók (exobolygók) kutatásának új eredményei.</p> <p>A Naprendszer tagjai, felépítésének törvényszerűségei, az égitestek osztályozása.</p> <p>A Nap mint csillag szerkezete, jellemző folyamatainak bemutatása. A naptevékenység földi hatásai példák alapján.</p> <p>A Föld-típusú (kőzet-) és a Jupiter-típusú (gáz-) bolygók jellemzőinek összehasonlítása, a törpebolygó, mint égitesttípus magyarázata, kisbolygók, üstökösök, meteorok, meteoritok jellemzése.</p> <p>Az űrkutatás szerepe a Naprendszer megismerésében.</p> <p>Az űrkutatás legfontosabb mérőföldköveinek és eszközeinek, űrkutatás magyar vonatkozású eredményeinek megismerése.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az ó- és a középkor tudományos gondolkodása.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mitológia.</p> <p><i>Hit- és erkölcsstan:</i> Biblia</p> <p><i>Fizika:</i> a bolygómozgás törvényei, a tömegvonzás törvénye, forgómozgás, viszonyítási rendszer, a csillagok energiatermelése, elektromágneses</p>	

<p>A műholdak gyakorlati jelentőségének példái. A Föld, mint égitest. A tengely körüli forgás és Nap körüli keringés következményeinek összekapcsolása az ember életére gyakorolt hatásokkal. A periodikusan ismétlődő jelenségek és az időszámítás összekapcsolása, a helyi és a zónaidő megkülönböztetése, gyakorlati jelentőségük belátása, alkalmazása egyszerű számítások során. A Vénusz, a Mars és a Föld felszíni és légköri folyamatainak összehasonlítása. A Hold. Jellemzése; mozgásai földi hatásainak, a holdfázisok és a fogyatkozások kialakulásának magyarázata. a holdkutató eredményeinek bemutatása internetről gyűjtött információk alapján.</p>	<p>sugárzás, részcseksugárzás, nyomás, hőmérséklet, erő-ellenerő, úrkutatás.</p> <p><i>Kémia:</i> hidrogén, hélium, gázok.</p> <p><i>Matematika:</i> logika, matematikai eszközhasználat.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> az élet fogalma, fotoszintézis.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használat, informatikai eszközök használat.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Világegyetem, Tejútrendszer, Naprendszer, csillagászati egység, kőzetbolygó (Föld-típusú bolygó), gázbolygó (Jupiter-típusú bolygó), tengely körüli forgás, keringés, földrajzi koordináta-rendszer, helyi és zónaidő, holdfázis, nap- és holdfogyatkozás, űrállomás.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A földi tér ábrázolása	Órakeret 6 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A térkép és a földgömb fogalma, ábrázolása és méretaránya. Szemléleti térképolvasás. A földrajzi fókuszálózat elemeinek használata, tájékozódás a fókuszálózat segítségével.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A logikai térképolvasás képességének kialakítása; gyakorlottság kialakítása különböző típusú térképek információforrásként való használatában (közölt információk felismerése, értelmezése, felhasználása). A modern technikai rendszerek szerepének bemutatása a Föld megismerésében és gyakorlati célok megvalósításában.</p>	
<p>Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>A térkép</i> A térképkészítés fejlődése, a modern térképkészítés elvei. A földrajzi fókuszálózat értelmezése és használata; a vetület fogalma, a legelterjedtebb vetülettípusok és jellemzőik összehasonlítása, alkalmazhatóságuk korlátai. A térképek csoportosítása méretarány és tartalom alapján; a domborzat háromdimenziós ábrázolásának lehetőségei.</p>		<p><i>Matematika:</i> arányszámítás, mértékegységek.</p> <p><i>Informatika:</i> adat, információ, adatbázis,</p>

<p>Térképvázlatok és egyszerű keresztmetszeti ábrák készítése.</p> <p><i>Tájékozódás a térképen és a térképpel</i> Távolság- és magasságmeghatározási és a méretarányhoz kapcsolódó számítási feladatok megoldása különböző méretarányú térképeken. Tájékozódási, számítási feladatok megoldása a fokhálózat használatával.</p> <p>A terepi tájékozódás eszközei és gyakorlata, a térképi ismeretek alkalmazása mindennapi tájékozódási helyzetekben.</p> <p><i>Távérzékelés és térinformatika</i> A műholdak csoportosítása pályatípus és feladat alapján, földmegfigyelő műhold-családok; a műholdfelvételek típusai és alkalmazásuk lehetőségei, földi képződmények, jelenségek azonosítása műholdfelvételeken.</p> <p>A GPS működési elve és jelentősége; a földrajzi információs rendszer (GIS) fogalma, jelentőségének igazolása mai térbeli adatbázisok példáin.</p> <p>Példák gyűjtése a digitális térképi alkalmazások, illetve térinformatikai rendszerek mindennapi életben való sokoldalú felhasználhatóságára (pl. veszély előrejelzése, környezet károsodásának felismerése).</p>	<p>digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Fizika:</i> elektromágneses sugárzás, űrkutatás, mesterséges égitestek.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Vetület, vetülettípus, jelrendszer, topográfiai és tematikus térkép, kis-, közepes- és nagy méretarányú térkép, abszolút és relatív magasság, szintvonal, helymeghatározás, távérzékelés.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A Föld mint kőzetbolygó szerkezete és folyamatai	Órakeret 13+2 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A Föld alakja, felépítésének egyszerű modellje. A szárazföldek és az óceánok elhelyezkedése. Elemi tájékozottság a földtörténet időrendjéről. Az alapvető domborzati és felszínformák felismerése, jellemzőik ismerete. A leggyakoribb hazai üledékes és vulkáni kőzetek.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A kőzetbolygó, mint összetett, törvényszerűségek alapján változó rendszer bemutatása. Az oksági gondolkodás erősítése anyagok különböző körülmények közötti eltérő fizikai viselkedésének bemutatásával.</p> <p>Helyes időképzet kialakítása időnagyságrendek összevetése, az események sorrendiségének felismerése révén.</p> <p>A környezet iránti felelősségérzet növelése az ásványkincs-készletek véges hasznosíthatóságának példáján. Olyan képesség és szemlélet kialakítása, amely a pozitív hatások, a lehetséges környezeti kockázatok és az egymással ütköző érdekek felismerésére révén hozzájárul, a tanultakat felhasználni képes, megalapozott érvelés iránti igény kialakulásához.</p>	
<p>Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A kőzetbolygó gömbhéjainak szerkezete és ásványtani összetétele. A belső gömbhéjak fizikai jellemzői; a tulajdonságok változásában</p>		<p><i>Kémia:</i> szerves és</p>

<p>megfigyelhető törvényszerűségek megfogalmazása. Az egyes gömbhéjak fő geokémiai és ásványtani jellemzői. A kőzetlemezek és mozgásaik következményei. A kontinentális és az óceáni kőzetlemezek felépítésének és legfontosabb tulajdonságainak összehasonlítása. A közeledő, a távolodó és az elcsúszó kőzetlemez-szegélyek jellemző folyamatainak és következményeinek leírása konkrét példák alapján; folyamatábrák elemzése és készítése. A földrengésveszélyes térségek elhelyezkedésének törvényszerűségei; a földrengések következményei, a cunami. A földrengések előrejelzésének lehetőségei és korlátai; a károk mérséklésének lehetőségei példák alapján, a társadalom felelős alkalmazkodása a földrengésveszélyes zónákban; a nemzetközi segítségnyújtás szerepének bemutatása konkrét példa alapján. A felszín alatti és a felszíni magmatizmus jellemzőinek bemutatása; a vulkánosság típusai, összefüggésük a kőzetlemez-szegélytípusokkal; magyarázó ábrák elemzése. Az ütköző kőzetlemez-szegélyek mentén lejátszódó folyamatok összehasonlítása. Mélytengeri árok, peremi medence, üledékfelhalmozódás, szigetív, hegységképződés (orogenezis). A geológiai (belső) és a földrajzi (külső) erők felszínformáló munkájának kapcsolata, szerepük bemutatása kontinentális és óceáni példák alapján.</p> <p><i>Ásványkincsek</i> A legfontosabb kőzetalkotó ásványok felismerése, elkülönítése; a kőzetek csoportosítása, az egyes kőzetcsoportokhoz tartozó főbb kőzettípusok jellemzése; kőzetvizsgálat, kőzetfelismerés. A kőzetek hasznosításának bemutatása példák alapján: közvetlen (pl. terméskő) és átalakítást követő használat (pl. cement, cserép). Ércék és más hasznosítható ásványgyűttek: példák gyakori ércásványokra, felismerésük, elkülönítésük; magmás és üledékes ércképződés; az ércék gazdasági hasznosításának bemutatása példák alapján. Fosszilis energiahordozók: a kőszén és a szénhidrogének keletkezésének folyamata, gazdasági jelentőségük változása. A bányászatból, a szilárd földfelszín megbontásából eredő környezeti problémák. A nagy tömegű kőzetátalakítás (pl. cementgyártás) és a fenntarthatóság kapcsolatának szemléltetése; az építkezés, ércbányászat, fosszilis energiahordozók kitermelésének és felhasználásnak környezeti következményei információgyűjtés és feldolgozás alapján. A károkozás mérséklésének lehetőségei, a rekultiváció bemutatása példákban.</p> <p><i>A talaj</i> A talaj mint a legösszetettebb és a társadalmi-gazdasági folyamatok miatt legsérülékenyebb környezeti képződmény jellemzése; a talajképződés folyamatának, összefüggéseinek bemutatása.</p>	<p>szervetlen vegyületek, keverék, ötvözet, ásványok, kőszén, szénhidrogén, halmazállapotok.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> élő anyag, evolúció, rendszertan.</p> <p><i>Matematika:</i> térbeli mozgások elképzelése időegységek, időtartammérés.</p> <p><i>Fizika:</i> úszás, sűrűség, nyomás, hőmérséklet, erőhatások, szilárd testek fizikai változásai, hullámterjedés.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegelemek időrendjének felismerése.</p> <p><i>Etika:</i> az erőforrásokkal való etikus gazdálkodás, egyéni és társadalmi érdek.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p>
---	---

<p>A talaj szerkezete, szintjeinek jellemzői; az elterjedt zonális és azonális talajok jellemzése a kialakításában szerepet játszó tényezők bemutatásával.</p> <p>Példák megnevezése a fenntarthatóság és a talaj kapcsolatára különböző éghajlati övekben; a talaj környezeti hatásjelző szerepének és a talajpusztulás mérséklési lehetőségeinek bemutatása példák alapján.</p> <p><i>Földtörténet</i></p> <p>A kormeghatározás módszerei, a módszerek szerepének összehasonlítása.</p> <p>A földtörténeti időskála elemzése; eon, idő, időszak, kor időegységek rendszere.</p> <p>A Föld belső és felszíni fejlődésének legfontosabb eseményei, azok nyomai bolygónkon; az élet elterjedésének legfontosabb lépcsői, az élet visszahatása a földrajzi, és ezen keresztül a geológiai folyamatokra, a környezet változásának mérőföldkövei; konkrét példák megnevezése, területi előfordulásuk bemutatása.</p>	
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Geoszféra, földköpeny, asztenoszféra, geotermikus gradiens, kőzetlemezmozgás, hegységképződés, földrengés, vulkanizmus, szerkezeti mozgás; kőzetalkotó ásvány, magmás, üledékes és átalakult kőzet, ércásvány, ércképződés, agyagásvány, geokémiai körforgás; nagyszerkezeti elem, domborzati forma, rekultiváció; kormeghatározás, földtörténeti eon, idő, időszak, kor.</p>
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Gondwana, Pangea, Tethys. Ósföldek (pajzsok) tanult példái. A Kaledóniai-, a Variszkuszi-, a Pacifikus-, az Eurázsiai-hegységrendszer tanult tagjai.</p> <p>Fuji, Vezúv, Etna, Hawaii-szigetek, Teleki-vulkán, Mt. Pelée, Mount St. Helens.</p>

	A légkör földrajza	Órakeret 11 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Időjárási elemek és jelenségek felismerése. A felmelegedés, a víz körforgása és halmazállapot-változásai. Az időjárási elemek térbeli és időbeli változásai. A Föld gömb alakjának következményei, az éghajlati övezetesség kialakulásának okai, az egyes éghajlatok előfordulásának területi példái. Éghajlati diagram.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az oksági gondolkodás fejlesztése a légköri folyamatokat alakító tényezők közötti kölcsönhatások alapján. A légkör mint rendszer folyamatainak a Föld egészére gyakorolt hatásának bemutatása. Igény és képesség kialakítása a tevékeny, felelős környezeti magatartásra az emberi tevékenység légköri folyamatokra gyakorolt hatásainak bemutatásával, a személyes felelősség és cselekvés szükségességének felismertetésével. A lokális és a globális kapcsolatának beláttatása a helyi károsító folyamatok globális veszélyforrásokká válásának példáján. Az időjárás okozta veszélyhelyzetek felismertetése, a helyes</p>	

és mások iránt is felelős cselekvés képességének kialakítása.	
Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A légkör anyagai és szerkezete</i> A légkört felépítő anyagok csoportosítása, az egyes anyagok légköri folyamatokban betöltött szerepének megismerése. A légkör tartományainak jellemzése, jellemzőik összehasonlítása, szerepük értékelése a földi élet és a gazdaság szempontjából.</p> <p><i>A levegő felmelegedése</i> A levegő felmelegedésének folyamata, törvényszerűségei; folyamatára elemzése, hőmérséklet változásához kapcsolódó egyszerű számítási feladatok megoldása. A felmelegedést meghatározó és módosító tényezők, hatásuk gazdasági-energetikai hasznosíthatóságának példái.</p> <p><i>A felhő- és csapadékképződés</i> A felhő- és csapadékképződés feltételei, összefüggései, a folyamat bemutatása. A levegő nedvességtartalmához és a csapadékképződéshez kapcsolódó számítási feladatok megoldása. A talaj menti és a hulló csapadékok típusainak jellemzése, a csapadék gazdasági jelentőségének ismertetése példákkal.</p> <p><i>A levegő mozgása</i> A légnyomás változásában szerepet játszó tényezők megnevezése; a légnyomás és a szél kialakulásának összefüggései. A nagy földi légkörzés rendszerének bemutatása; a szélrendszerek jellemzése. A monszun szélrendszer kialakulásában szerepet játszó tényezők bemutatása, a mérséklet és a forró övezeti monszun összehasonlítása; a jellegzetes helyi szelek és a mindennapi életre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján. A ciklon és az anticiklon összehasonlítása, az időjárás alakításában betöltött szerepük igazolása.</p> <p><i>Időjárás, időjárási frontok</i> Az időjárás és a mindennapi élet kapcsolatának bemutatása. Szöveges és képi időjárás-előrejelzés értelmezése; következtetés levonása időjárási adatokból. A hideg és a meleg front összehasonlítása, jellemző folyamataik bemutatása, példák a mindennapi életet befolyásoló szerepükre. Felkészülés az időjárás okozta veszélyhelyzetekre, a helyes és másokért is felelős magatartás kialakítása.</p> <p><i>A szél és a csapadék felszínformáló tevékenysége</i> A felszínformáló tevékenységet befolyásoló tényezők összegyűjtése; a pusztító és építő tevékenység által létrehozott jellemzői formák felismerése.</p>	<p><i>Kémia:</i> gázok jellemzői, gáztörvények, a víz tulajdonságai, kémhatás, kémiai egyenletek, légnyomás, hőmérséklet, áramlások, savas eső.</p> <p><i>Fizika:</i> gáztörvények, kicsapódás, légnyomás, hőmérséklet, sűrűség, áramlások, sebesség, üvegházhatás.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> légzés, keringés, légúti betegségek, allergia.</p> <p><i>Matematika:</i> százalékszámítás, matematikai eszköztudás alkalmazása.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> az egyéni felelősség felismerése, felelős viselkedés.</p>

<p>A szél és a csapadék felszínformáló tevékenységének gazdasági következményei.</p> <p><i>A légszennyezés következményei</i> A legnagyobb légszennyező források megnevezése; a szennyeződés élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján. Az egyén lehetőségeinek és felelősségének feltárása a károsítás mérséklésében, a légköri folyamatok egyensúlyának megőrzésében. Aktuális légszennyezési információk gyűjtése és feldolgozása.</p>	
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Állandó, változó és erősen változó gáz; troposzféra, sztratoszféra; üvegházhatás, a hőmérséklet napi és éves járása, izoterma, izobár, hőmérsékleti egyenlítő, fónszél, harmatpont, relatív páratartalom, felhőtípusok, talaj menti csapadék, hulló csapadék; időjárás- előrejelzés, kibocsátás, szállítás, leülepedés, ózonréteg ritkulása (elvékonyodása), globális felmelegedés, savas csapadék, a szél pusztító és építő munkája, erózió.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A vízburok földrajza	Órakeret 11+1 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az óceánok és a jelentősebb tengerek elhelyezkedése. A folyók felszínformáló munkájának jellemzői példái, az árvíz. A tavak jellemzői. Hazánk legnagyobb folyói és tavai. Az egyes kontinensek legjelentősebb folyói, tavai. Talajvíz, hévíz fogalma, hazai előfordulásuk példái. Vízszennyezés.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A vízburokban lezajló folyamatok társadalmi-gazdasági következményeinek felismertetése. Oksági gondolkodás fejlesztése a növekvő termelés és fogyasztás által a vízburokban bekövetkezett változások, az emberiség további sorsát is befolyásoló hatások megláttatásával. A személyes felelősség és cselekvés szükségességének, lehetőségeinek felismertetése, a felelős környezeti magatartás iránti igény kialakítása. A környezeti szemlélet fejlesztése a lokális károsító folyamatok kölcsönhatások révén megvalósuló globális veszélyforrásokká válásának, valamint az egészséges ivóvíz biztosításának egyre nagyobb nehézségei miatt elengedhetetlen ésszerű, takarékos vízfelhasználás beláttatásával. A vízburok folyamatai által okozott veszélyhelyzetek felismertetése és a helyes, mások iránt is felelős cselekvés képességének kialakítása.</p>	
<p>Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>A vízburok tulajdonságai és mozgásai</i> A vízburok tagolódása, az elemek kapcsolódásának, egymáshoz való viszonyának megértése (világtenger, óceánok, tengerek); a tengerek típusainak, jellemzőinek bemutatása példák alapján. A sós és az édes víz eltérő tulajdonságai, következményeinek bemutatása. A tengervíz sótartalmát befolyásoló tényezők földrajzi összefüggéseinek értelmezése.</p>	<p><i>Kémia:</i> víz, oldatok, oldódás, szénsav, nitrátok. <i>Fizika:</i> nyomás, áramlások, tömegvonzás, energia.</p>	

<p>A hullámzás kialakulása és jellemzői, kapcsolata a parttípusokkal. A tengeráramlást kialakító tényezők összefüggéseinek bemutatása; a hideg és a meleg tengeráramlások példái; a tengeráramlás éghajlatmódosító szerepének bemutatása példákban. A tengerjárást kialakító tényezők összefüggései, a jelenség kapcsolata a torkolatípusokkal.</p> <p><i>A felszín alatti vizek</i> A felszín alatti vizek típusai, kialakulásuk folyamatának, összefüggéseinek bemutatása. Az egyes víztípusok jellemzése, gazdasági jelentőségük megismertetése példák alapján; veszélyeztetettségük okainak és következményeinek feltárása.</p> <p><i>A felszíni vizek</i> A vízgyűjtő terület, a vízállás, a vízjárás és a vízhozam összefüggéseinek felismerése. A tómedencék kialakulásának típusai példák alapján; a tavak pusztulásához vezető folyamatok, illetve azok összefüggéseinek bemutatása.</p> <p><i>A víz és a jég felszínformáló munkája</i> A tenger és a folyóvíz felszínformáló munkáját befolyásoló tényezők megismerése; épülő és pusztuló tengerpartok jellemzése; a folyók építő és pusztító munkája következményeinek bemutatása, felszínformálási összefüggéseinek megismerése. A belföldi és a magashegységi jég felszínformáló munkájának összevetése, jellemzése. Jellemző felszínformák felismerése képeken, következtetés kialakulási folyamatra.</p> <p><i>A karsztosodás</i> A karsztosodás folyamatának bemutatása, a tényezők közötti összefüggések felismerése. A felszíni és felszín alatti karsztformák jellemzése; a jellemző felszínformák felismerése képeken, terepen, következtetés a kialakulás folyamatára.</p> <p><i>A vízburok mint gazdasági erőforrás</i> A vízgazdálkodás feladatainak értelmezése; az ár- és belvízvédalom szerepének bemutatása hazai példákban; a veszélyhelyzetek kialakulásához vezető folyamatok megismerése; helyes és felelős magatartás veszélyhelyzetekben. A gazdaság vízigénye: kommunális és ipari vízellátás, öntözés, a vízenergia hasznosításának lehetőségei és korlátai. A vízi szállítás jellemzői; a víz mint idegenforgalmi tényező bemutatása hazai és nemzetközi példákban.</p> <p><i>A vízburok környezeti problémái</i> A legnagyobb szennyező források megnevezése; a szennyeződés élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján; az egyén lehetőségeinek és felelősségének feltárása a</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> eutrofizáció, vízi életközösségek.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> az erőforrásokkal való etikus gazdálkodás, egyéni és társadalmi érdek, az egyéni felelősség felismerése, önkéntes segítőmunka.</p>
--	---

<p>károsítás mérséklésében, a vízburok egyensúlyának megőrzésében. Az öntözés okozta környezeti problémák bemutatása. Az ivóvíz-biztosítás nehézségeinek és következményeinek, a vízzel való takarékoság lehetőségeinek megismerése információgyűjtés és feldolgozás alapján.</p>	
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Világtenger, beltenger, peremtenger, fajhó, talajvíz, belvíz, rétegvíz, hévíz, vízrendszer, fertő, mocsár, láp, eutrofizáció, lefolyástalan terület, épülő tengerpart, pusztuló tengerpart, szakaszjelleg, gleccser, moréna, karsztjelenség, karsztforma.</p>
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Az óceánok és tengerek, tavak, folyók tanult példái. Karib (Antilla)-tenger, Csád-tó, Niger, Tanganyika-tó, Szt. Lőrinc-folyó; Eufrátesz, Holt-tenger, Jenyiszej, Léna, Ebro, Elba, Fekete-tenger, Rajna, Genfi-tó, Gyilkos-tó, Odera, Olt, Szent Anna-tó, Vág, Visztula, Bodrog, Hernád, Mura, Szamos, Száva, szegedi Fehér-tó, Szelidi-tó. Golf-, Észak-atlanti-, Labrador-, Humboldt-, Oja-shio-, Kuro-shio-áramlás.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A földrajzi övezetesség	Órakeret 12 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az éghajlat és az időjárás fogalma, az éghajlati elemek felismerése. Az egyes kontinensek tipikus éghajlatainak és Magyarország éghajlatának jellemzői. Az éghajlati elemek, az éghajlatot alakító és módosító tényezők szerepe. Éghajlati diagram olvasása. Az éghajlati övezetesség okai. A földrajzi övezetek egyedi jellemzői, az övezetekhez kötődő tipikus tájak.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az oksági gondolkodás fejlesztése a földrajzi övezetességet kialakító tényezők közötti ok-okozati kapcsolatrendszerek megértésével, az éghajlat más földrajzi tényezők alakításában meghatározó jelentőségének, a természeti adottságok és a mezőgazdasági tevékenység közötti, az éghajlat és a táplálkozás, a napi életvitel közötti összefüggések felismertetésével. A rendszerszemlélet fejlesztése a földrajzi övezetesség elemeinek megismerése során. Annak megértése, hogy az egyes elemekben bekövetkező változások az egész bolygónkra kiterjedő övezetesség rendszerének megbomlásához is vezethetnek és átalakíthatják, illetve létében veszélyeztethetik az egyes társadalmak életterét.</p>	
<p>Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>A szoláris és a valódi éghajlati övezetesség</i> A szoláris éghajlati övezetesség kialakulása törvényszerűségeinek, a valódi éghajlati övezetességgel való kapcsolatának, az övezetességet kialakító és módosító tényezők szerepének értelmezése, összefüggéseinek feltárása. Az övezetesség rendszerének megerősítése; az éghajlati és a földrajzi övezetesség közötti különbség indoklása. A talajtípusok övezetes elrendeződésének bemutatása, az egyes övezetekhez kapcsolódó meghatározó zonális talajtípusok jellemzése.</p>	<p><i>Fizika:</i> meteorológiai jelenségek fizikai alapjai. <i>Matematika:</i> modellek és diagramok megértése, adatleolvasás.</p>	

<p><i>A forró, a mérsékelt és a hideg földrajzi övezet</i> Az övezetek kialakulása, elrendeződése, az ebben rejlő törvényszerűségek és összefüggések feltárása; az övezetek tagolódásának törvényszerűségei. Az éghajlati jellemzők változásában megfigyelhető törvényszerűségek feltárása, más elemekkel való összefüggéseinek bemutatása. A természetföldrajzi adottságok és az életmód, illetve gazdálkodás kapcsolatának bemutatása; az összefüggések, ok-okozati kapcsolatok feltárása. Övezeteket veszélyeztető környezeti problémák és következményeik bemutatása.</p> <p><i>A függőleges övezetesség</i> A kialakulás összefüggéseinek, törvényszerűségeinek bizonyítása. A függőleges övezetességben megnyilvánuló területi különbségek bemutatása példák alapján.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> életfeltételek, életközösségek, biotok, ökológiai kapcsolatrendszerek, talaj, az élővilág rendszerezése.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegegységek közötti tartalmi különbségek felismerése.</p> <p><i>Etika:</i> más kultúrák iránti érdeklődés.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Szóláris és valódi éghajlati övezetesség, földrajzi övezetesség, övezet, öv, terület, vidék; zonális talaj, természetes élővilág, függőleges övezetesség, erdőhatár, hóhatár.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Társadalmi folyamatok a 21. század elején	Órakeret 6+1 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A hazai településtípusok legfontosabb jellemzői, a különböző településtípusokon élők jellemző tevékenységei. Települések és szerepköreik konkrét példái. Az egyes kontinensek, kontinensrészek, országok népességének jellemzői, meghatározó jelentőségű települései.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az eltérő kultúrák értékeinek felismertetése, a kultúrák közötti párbeszéd fontosságának, a vallás kultúraformáló szerepének megértetése. Érdeklődés és nyitottság kialakítása más vallások, kultúrák értékeinek megismerése iránt. Az idegen nyelvtudás fontosságának belátása. Bolygónk különböző térségeiben lejátszódó urbanizálódás eltérő vonásainak felismerése, a társadalmi-gazdasági fejlődéssel való összefüggésének belátása. A témához kapcsolódó média hírek kritikus értelmezése.</p>	
<p>Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Demográfiai folyamatok a 21. század elején</i> A népességszám-változás időbeli és területi különbségeinek, okainak feltárása, következményeinek megfogalmazása; a fiatal és az öregedő társadalmak jellemzőinek összevetése, következtetés társadalmi folyamatokra, problémákra. A népesség térbeli eloszlását befolyásoló tényezők megismerése, példák megnevezése ritkán és sűrűn lakott területekre. A népesség gazdasági aktivitás szerinti jellemzői (keresők,</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> demográfiai folyamatok; vallás, nemzetiség, a városok kialakulása, urbanizáció jellemzői.</p>

<p>eltartottak).</p> <p>A demográfiai folyamatokhoz kapcsolódó egyszerű számítási feladatok megoldása, következtetések levonása az eredmények alapján.</p> <p>Napjaink migrációs folyamatainak megismerése, konkrét példáinak bemutatása (pl. hírek, nyomtatott és digitális információforrások alapján), az okok feltárása.</p> <p><i>A népesség összetétele</i></p> <p>Az emberfajták (nagyraszok) területi elhelyezkedésének bemutatása. Állam, nemzet, nemzetállam, több nemzetiségű állam, nemzeti kisebbség fogalmának értelmezése konkrét példák alapján.</p> <p>A nyelvi sokszínűség jellemzése, a világnyelvek szerepének megértése.</p> <p>A világvallások elterjedésének, a vallás kulturális és a társadalmi-gazdasági folyamatokban betöltött szerepének megismerése példák alapján.</p> <p><i>Településtípusok – urbanizáció</i></p> <p>A települések csoportosítása különböző szempontok alapján példákkal.</p> <p>A falu és a város fejlődésének, szerepének, jellemzőinek összehasonlítása, példák különböző szerepkört betöltő településekre a szerepkörök átalakulására.</p> <p>Az egyes településtípusokon élők életkörülményének, az életmódjának összevetése; a tanya és a farm összehasonlítása.</p> <p>A városodás és városiasodás fogalmának megismerése, kapcsolatok megértése; az urbanizációs folyamatok összehasonlítása a fejlett és a fejlődő világban; az agglomerációk kialakulásának bemutatása konkrét példákkal; a nagyvárosi élet ellentmondásainak feltárása a témához kapcsolódó szemelvények, adatok felhasználásával.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> emberfajták.</p> <p><i>Matematika:</i> logikus gondolkodás, matematikai eszközhasználat.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> a nyelvtanulás fontossága (motiváció).</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> a vallás szerepe, más kultúrák értékeinek elismerése.</p>	
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Nagyrasz, természetes szaporodás és fogyás, a népesedési folyamat szakaszai, népességrobbanás, korfa, fiatalodó társadalom, öregedő társadalom, születéskor várható élettartam, népsűrűség, világnyelv, világvallás, aktív és inaktív népesség, munkanélküliség, vendégmunkás; tanya, farm, falu, város, városszerkezet, agglomeráció.</p>	
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Nyugat-európai, észak-amerikai és kelet-ázsiai népességtömörülés, a világvallások központjai.</p>	
<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Év végi összefoglalás</p>	<p>Órakeret 0+2 óra</p>

10. /12. évfolyam gimnázium

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A világgazdaság jellemző folyamatai	Órakeret 11+2 óra
Előzetes tudás	Alapvető gazdasági fogalmak: gazdaság, ipar, mezőgazdaság, szolgáltatás bevétel, kiadás adósság. A család mint a legkisebb gazdasági közösség működése. A világ meghatározó jelentőségű országainak alapvető gazdasági jellemzői. Magyarország gazdaságának fő vonásai	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A globalizáció fogalmának megértetése, a jellemzők, a mozgatórugók, a folyamat ellentmondásainak felismertetése. A pénzvilág alapvető folyamatainak megértetése, intézményrendszerének megismertetése, az ismeretek mindennapi pénzügyi helyzetekben való alkalmazási képességének kialakítása. A hitelfelvétel esetleges veszélyeinek beláttatása. Érdeklődés felkeltése a napi pénzügyi-gazdasági folyamatok megismerése iránt. A témához kapcsolódó, médiában megjelenő hírek kritikus értelmezése. Pénzügyi döntések mérlegelési képességének, a vállalkozó szellemű, kreatív állampolgárrá válás igényének kialakítása.	
Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Nemzetgazdaságok és a világgazdaság</i> A nemzetgazdaságok átalakuló szerepének megértése, az állam piacgazdaságban betöltött szerepének megismerése. A gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatók értelmezése, a területi különbségeinek példái: a centrum és periféria térségek jellemzői, kapcsolatrendszerük sajátos vonásai. Különböző típusú statisztikai forrásokból gyűjtött fejlettséget tükröző adatsorok értelmezése. A gazdaság szerveződését befolyásoló természeti és társadalmi telepítő tényezők megismerése, szerepük átalakulásának példái. A gazdasági szerkezet, az egyes ágazatok változó szerepének megértése, a gazdasági szerkezet és társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggéseinek bemutatása országpéldákon. A gazdasági és a foglalkozási szerkezet kapcsolatának felismerése, a foglalkozási átrétegződés bemutatása példák alapján.</p> <p><i>Integrációs folyamatok</i> Az együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezők értékelése; az integrációk fejlődési szintjeinek összehasonlítása, az együttműködés előnyeinek feltárása. A legfontosabb nemzetközi integrációk jellemzése.</p> <p><i>A globalizáció</i> A globalizáció értelmezése, feltételei, jellemzése; a transznacionális</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az eltérő gazdasági fejlettség történelmi alapjai, Európa a 20. század második felében, gazdaságtörténet.</p> <p><i>Matematika:</i> statisztikai adatok értelmezése, kamatszámítás.</p> <p><i>Etika:</i> a pénz szerepe a mindennapi életben.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai</p>	

<p>vállalatok (TNC) működésének, a termelés-szervezés sajátosságainak bemutatása vállalatpéldákon; a globalizáció és a TNC-k kapcsolatának felismerése.</p> <p>A globalizáció következményeinek, mindennapi életünkre gyakorolt hatásának bemutatása.</p> <p><i>A monetáris világ</i></p> <p>A működőtőke és a pénztőke áramlásának jellemzői; a mindennapok pénzügyi folyamatai, a pénzügyi szolgáltatások megismerése (folyószámla, hitel, befektetés, értékpapírok, valuta), a tőzsde működésének jellemzői.</p> <p>Az infláció kialakulásában szerepet játszó tényezők bemutatása, az infláció következményeinek mérlegelése.</p> <p>A hitelfelvétel és az eladósodás összefüggéseinek felismerése az egyén, a nemzetgazdaság és a világgazdaság szintjén; az eladósodás és az adósságválság kialakulásának folyamata, az összefüggések feltárása.</p> <p>A nemzetközi pénzügyi szervezetek szerepének és feladatainak megismerése.</p> <p>A gazdasági, pénzügyi folyamatokhoz kapcsolódó hírek, adatok gyűjtése, értelmezése, vélemények ütköztetése; egyszerű valutaátváltási feladatok megoldása.</p>	<p>eszközök használata.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a családi gazdálkodás, a jövedelem, hitelfelvétel.</p>
--	--

<i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i>	Gazdasági szerkezet, GDP, GNI, piacgazdaság, költségvetés, integráció, területi fejlettségi különbség, K+F, globalizáció, pénztőke, működőtőke, adósságválság, Nemzetközi Valutaalap (IMF), Világbank, WTO, OECD.
<i>Topográfiai ismeretek</i>	A világ meghatározó jelentőségű tőzsdéinek helyszínei.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában	Órakeret 14+2 óra
Előzetes tudás	Magyarország és a Kárpát-medence természetföldrajzi jellemzői. Magyarország társadalmi-gazdasági jellemzői, területi sajátosságainak vonásai, értékei és problémái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A magyarsághoz, a hazához, a szűkebb és tágabb környezetükhöz való kötődés megerősítése hazánk természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékeinek megismertetésével.</p> <p>A kedvezőtlen népesedési folyamatok társadalmi, gazdasági következményeinek beláttatása.</p> <p>A kreatív, vállalkozó szemléletű gondolkodás megalapozása az egyén, a helyi és a regionális közösségek gazdaságfejlődésében betöltött szerepének, lehetőségeinek felismertetésével.</p> <p>Az érdeklődés felkeltése a szűkebb és tágabb környezetüket érintő társadalmi-gazdasági folyamatok, illetve fejlesztések, döntések megismerése iránt.</p> <p>A földrajzi ismeretek alkalmazási képességének kialakítása a hazai földrajzi térben; a hazánkkal, a Kárpát-medencével kapcsolatos társadalmi-gazdasági tartalmú információk, hírek értelmezése, a kritikai gondolkodás fejlesztése.</p>	
Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A magyarországi társadalmi-gazdasági fejlődés jellemzői</i> A természeti és társadalmi erőforrások jellemzése. A gazdasági rendszerváltás következményeinek bemutatása. Napjaink jellemző társadalmi és gazdasági folyamatainak megismerése, a társadalmi– gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján.</p> <p><i>A magyarországi régiók földrajzi jellemzői</i> Az egyes régiók jellemző erőforrásainak megismerése, földrajzi adottságainak összehasonlító értékelése; a társadalmi– gazdasági központok megismerése. A társadalmi– gazdasági fejlődés és fejlettség területi különbségeinek bemutatása, az összefüggések feltárása, a lehetséges fejlődési utak, húzóágazatok prognosztizálása. A védelem alatt álló természeti, kulturális értékek, nemzeti parkok, világörökségi helyszínek értékeinek rendszerezése, idegenforgalmi szerepük feltárása. Az idegenforgalom társadalmi adottságainak (infrastruktúra, szolgáltatások) értékelése, a legfontosabb idegenforgalmi célpontok</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Magyarország történelme.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> az épített környezet értékei.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> védett növények és állatok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> hazai tájakról készült leírások.</p>

<p>bemutatása. Városismeret: A magyarországi kiemelt református központok bemutatása. <i>Lakóhelyünk – Kiskunhalas földrajza</i> <i>Az országhatáron átívelő kapcsolatok</i> A regionális szerveződések földrajzi alapjainak feltárása; eurorégiók a Kárpát– medencében, működésük értelmezése. Hazánk Európai Unióban betöltött szerepének megismerése, nemzetközi gazdasági kapcsolataink bemutatása.</p>	<p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata. <i>Helytörténet:</i> információk Kiskunhalasról <i>Etika:</i> kulturális érték, a hazánkban élő nemzetiségek kulturális értékeinek tisztelete.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Természeti és társadalmi erőforrások, gazdasági rendszerváltozás, eladósodás, működőtőke-befektetés, területi fejlettségkülönbség, tranzitforgalom, gazdasági szerkezetváltás, húzóágazat, idegenforgalom, személygépkocsi-gyártás, vegyipar, ipari park, hungarikum, nyitott gazdaság, eurorégió.</p>
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Magyarország megyéi, megyeszékhelyei és megyei jogú városai. Településpéldák az alábbi szempontokból: határátkelőhely, vallási és kulturális központ, a kitermelés és az energiagazdaság központjai, élelmiszer-, gép- és vegyipari központ, válságterület települése, idegenforgalmi központ, védett természeti és kulturális érték helyszíne, világörökség helyszín.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	Órakeret 15 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az Európai Unióról tagállamai, a közösség működésének alapvető elemei, az egyes kontinensrészek természeti és társadalmi-gazdasági jellemzői.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az Európai identitástudat továbbfejlesztése az Európai Unió, illetve a kontinens országai természeti és társadalmi-kulturális sokszínűségének felismertetésével, az Unió tagországai által közösen megfogalmazott értékek iránti tisztelet, a felelős közösségi magatartás iránti igény kialakításával. Nyitottság kialakítása az országok természeti és kulturális értékeinek megismerése iránt. Az Európai Unióval, illetve a kontinens országaival kapcsolatos hírek, információk értelmezése, érdeklődés kialakítása a közösséget, a kontinens országait érintő témák, események megismerése iránt. Az Európai Unión belüli különbségek okainak felismertetése, az ezek kiegyenlítődéssére irányuló programok, alapok jelentőségének megértése.</p>	

Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Az Európai Unió</i> Az együttműködés kialakulását és elmélyítését segítő tényezők, az ágazati és regionális együttműködés területei és konkrét példáinak megnevezése. Az Európai Unió mint gazdasági erőter elhelyezése a világgazdaságban. A területi fejlettség különbség jellemzői, az eltérő gazdasági fejlettség okainak feltárása; a regionális politika lényegének megértése.</p> <p><i>A területi fejlettség különbségei Európában</i> Az Európai Unió magterületei: Németország, Franciaország, a Benelux államok és az Egyesült Királyság gazdaságának szerepe az Európai Unió gazdaságában. Fejlett gazdaságú országok Európa közepén: Ausztria és Svájc gazdaságának összehasonlítása, a fejlődés sajátos vonásainak kiemelése. A gazdasági felzárkózást lehetőségeinek és nehézségeinek bemutatása Olaszország, Spanyolország és Görögország példáján. Kelet-Közép-Európa és Délkelet-Európa rendszerváltó országai: a piacgazdaságra történő áttérés társadalmi és gazdasági következményeinek bizonyítása. Csehország, Lengyelország, Szlovákia, Románia gazdasági fejlődésének összehasonlítása. A jugoszláv utódállamok (délszláv országok) eltérő fejlődési útjai, a fejlődést nehezítő társadalmi- gazdasági tényezőinek kiemelése. Kelet- Európa: az elhúzódo gazdasági átalakulás következményei Ukrajna gazdaságának példáján. Oroszország társadalmi- gazdasági fejlődésének sajátos vonásai, az ország világgazdasági szerepének alakulásában. Egy választott térség / ország megadott szempontok szerinti bemutatása pl. prezentáció készítésével különböző forrásokból gyűjtött információk alapján.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Európa a 20. század második felében, az Európai Unió kialakulása, Szovjetunió, szocializmus.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> útleírások, tájleírások.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> más kultúrák értékeinek tisztelete.</p>
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Gazdasági unió, eurózóna, Schengeni egyezmény, uniós támogatás, területi fejlettségkülönbség, regionális politika, magterület, periféria terület, felzárkózás.</p>
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Európa országai és fővárosai. A magyarsághoz kötődő határon túli területek központjai. Antwerpen, Barcelona, Bilbao, Birmingham, Csernobil, Donyeck, Dubrovnik, Europort, Fiume (Rijeka), Genova, Gibraltár, Glasgow, Göteborg, Lyon, Manchester, Marseille, Milánó, Murmanszk, Nápoly, Odessza, Rotterdam, Sevilla, Split, Strasbourg, Szentpétervár, Theszaloníki, Torino, Várna, Velence, Volgograd. Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Constanța, Dortmund, Drezda, Duisburg, Frankfurt, Galați, Gdańsk, Genf, Graz, Halle, Hamburg, Hannover, Karlovy Vary, Katowice, Köln, Krakkó, Linz, Lipcse, Lódz, München, Ostrava, Ploiești, Plzeň, Rostock, Salzburg, Stuttgart, Szczecin, Trieszt, Zürich.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Az egyes kontinensek természetföldrajzi jellemzői, kontinensek, illetve azok meghatározó jelentőségű országcsoportjainak társadalmi-gazdasági és környezeti sajátosságai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A fejlett országok felelősségének felismertetése a perifériatársadalmak problémáinak mérséklésében, a nemzetközi összefogás szükségességének beláttatása.</p> <p>A földi gazdasági erőter folyamatos átrendeződésének felismertetése, okainak megértetése.</p> <p>Világunk természeti és társadalmi-kulturális sokszínűségének felismertetése, ezekben rejlő értékek megőrzése iránti felelősség kialakítása.</p> <p>Nyitottság kialakítása más országok természeti és kulturális értékeinek megismerése iránt.</p> <p>A Föld közeli és távoli országaival kapcsolatos hírek, információk értelmezése, érdeklődés felkeltése a közösséget, az egész emberiséget érintő témák, események megismerése iránt. Az általános emberi jogok (pl. az egészséges környezethez, a tanuláshoz való jog) érvényesülése iránti elkötelezettség, az emberi értékek iránti tisztelet kialakítása.</p> <p>A szociális kompetencia fejlesztése a segítő szándékú, az emberi fejlődést szolgáló karitatív tevékenység tiszteletének, illetve az ebben való közreműködés képességének alakításával.</p>	
Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Ázsia regionális földrajza</i></p> <p>Délnyugat– Ázsia világ gazdasági jelentőségének bemutatása; a szénhidrogénkincs szerepének igazolása a térség fejlődésében. A kultúrák találkozásának bemutatása Törökország példáján; Izrael fejlődésének társadalmi– gazdasági tényezői.</p> <p>Japán meghatározó szerepe Kelet– és Délkelet– Ázsia gazdasági fejlődésében. A feltörekvő új gazdasági hatalmak (Kína és India) fejlődésének sajátos vonásai.</p> <p>Délkelet– Ázsia gyorsan iparosodott országainak fejlődési sajátosságai, az eltérő fejlődési utak magyarázata.</p> <p>Ázsia elmaradott, szegény térségeinek bemutatása, a társadalmi-gazdaság problémák értelmezése és magyarázata.</p> <p><i>Amerika regionális földrajza</i></p> <p>Az Amerikai Egyesült Államok szerepének bemutatása a világ gazdasági és pénzügyi folyamatainak alakulásában. A gazdasági fejlődés sajátosságai, területi jellemzése, az összefüggések bizonyítása; az országon belüli gazdasági-területi átrendeződés sajátos vonásainak és okainak bemutatása.</p> <p>A NAFTA USA-n kívüli tagországai (Kanada és Mexikó), szerepük az együttműködésben példák alapján.</p> <p>Latin– Amerika gazdasági fejlődését befolyásoló tényezők,</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> ókori öntözéses kultúrák (Egyiptom, Mezopotámia, India, Kína), világvallások gyarmatosítás, nagy földrajzi felfedezések, az Amerikai Egyesült Államok megalakulása.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> útleírások, tájleírások.</p> <p><i>Művészetek:</i> távoli tájak népeinek kulturális értékei.</p>

<p>társadalmi– történelmi adottságok bemutatása; a fejlettség területi különbségei, a gazdasági fejlődés gócpontjainak jellemzői. A fejlődés ellentmondásainak feltárása az adóparadicsomok példáján; az országok világgazdasági szerepének bemutatása példák alapján. Brazília feltörekvő gazdaságának jellemzése, a fejlődést elősegítő és megnehezítő tényezők kiemelése.</p> <p><i>Afrika regionális földrajza</i> A gazdasági fejlődést befolyásoló természeti és társadalmi tényezők értékelése; a fejlettség területi különbségeinek bemutatása, az okok feltárása, a gazdasági fejlődést nehezítő tényezők elemzése.</p> <p>Észak– Afrika és trópusi Afrika földrajzi adottságainak összehasonlítása, a társadalmi-gazdasági felzárkózás lehetőségeinek példái. A Dél– afrikai Köztársaság fejlődésében szerepet játszó tényezők bemutatása.</p> <p>Egy választott térség vagy ország megadott szempontok szerinti bemutatása pl. prezentáció készítésével különböző forrásokból gyűjtött információk alapján.</p>	<p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> más kultúrák értékeinek tisztelete.</p>
--	--

<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Világgazdasági centrum-periféria, gyarmatosítás, posztindusztriális társadalom, technopolisz, hightech ágazat, K+F, duális gazdaság, demográfiai válság, feltörekvő ország, üdülősziget, adóparadicsom, ültetvény, farm, eladósodás, adósságválság, éhségövezet, OPEC.</p>
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Fülöp-szigetek, Indonézia, Irak, Irán, Malajzia, Tajvan; Algéria, Csád, Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Guinea, Kenya, Libéria, Líbia, Marokkó, Nigéria, Tunézia; Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Bolívia, Chile, Brazília, Kanada, Kuba, Mexikó, Nicaragua, Panama, Venezuela. Abuja, Alexandria, Fokváros, Johannesburg, Kairó, Tel-Aviv, Pretoria, Atlanta, Brazíliaváros, Buenos Aires, Caracas, Chicago, Dallas, Havanna, Houston, Los Angeles, Mexikóváros, Montréal, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Seattle, Washington. Adóparadicsomok és üdülő szigetek példái.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei</p>	<p>Órakeret 10 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az egyes kontinensek, országok feldolgozása során megismert konkrét környezeti problémák. Magyarország környezeti állapota, védendő természeti és társadalmi– kulturális értékei. A Világörökség részeként megnevezett értékek megismertetése; a geoszférák környezeti problémáinak feltárása.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Annak megértése, hogy a természeti és a társadalmi– gazdasági folyamatok közötti egyensúly megőrzése, a környezettudatos termelés és fogyasztás elvének érvényesülése Földünk jövője szempontjából alapvető fontosságú. A lokális folyamat – globális következmény elv értelmében az egyén és a helyi közösségek felelősségének belátása.</p> <p>A környezeti témák iránti folyamatos tájékozódás igényének, a környezetbarát termékek, eljárások megismerése iránti igény kialakítása, a témához kapcsolódó médiában elhangzó információk kritikus értelmezése.</p>	

	<p>Törekvés a fogyasztási szokások környezeti szempontokat szem előtt tartó átalakítására, a tudatos fogyasztói magatartásra baráti és családi körben egyaránt.</p> <p>A természeti környezet, a természetes tájak és életközösségek sokszínűségében rejlő szépség felismertetése, a megőrzését segítő magatartásforma kialakítása. A témában megszerzett ismeretek tudatos alkalmazása a mindennapi életben, és majd később a munka világában is.</p>
Témák, ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A globálissá váló környezetszennyezés és következményei</i> A szférákat ért környezetkárosító hatások rendszerezése, az összefüggések feltárása, a lokális szennyeződés globális következményeinek igazolása példákkal; a környezetkárosodás életkörülményekre, életminőségre gyakorolt hatásának bemutatása.</p> <p><i>Demográfiai és urbanizációs válság</i> A népességrobbanás kialakulása, következményei, a folyamat összefüggéseinek, területi jellemzőinek feltárása. Eltérő népesedési folyamatok: csökkenő lélekszámú és intenzíven növekvő társadalmak jellemzőinek bemutatása példákon. A nagyvárosok terjeszkedése: az urbanizációs folyamat területi jellemzőinek, ellentmondásainak, társadalmi-gazdasági következményeinek feltárása példákkal.</p> <p><i>Élelmiszertermelés és -fogyasztás területi ellentmondásainak felismerése.</i> A fokozódó mezőgazdasági termelés környezeti hatásainak igazolása példákkal. A bioszféra és a talaj sérülékenységének felismerése. A genetikailag módosított termékek előállításának, elterjedésének lehetséges hatásai. A biogazdálkodás jellemzése.</p> <p><i>A mind nagyobb mértékű fogyasztás és a gazdasági növekedés következményei</i> A nyersanyag- és energiaválság kialakulásának folyamata. Az energia- és nyersanyag-hatékony gazdálkodás lényegének megismerése, az alternatív energiaforrások hasznosítási problémáinak feltárása. A környezeti szempontok érvényesíthetőségének bemutatása a termelésben és a fogyasztásban, a fogyasztói társadalom és a tudatos fogyasztói magatartás jellemzőinek összegyűjtése, összevetése. A hulladékkezelés és a hulladékgazdálkodás fontosságának igazolása, a különböző megoldási lehetőségek összevetése.</p> <p><i>A környezet- és a természetvédelem feladatai.</i> Az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségei, a tevékeny közreműködés példáinak bemutatása. A helyi szerveződések, illetve a regionális és nemzetközi összefogás példái a környezet védelme és a fenntarthatóság eléréséért.</p>	<p><i>Kémia:</i> a szennyeződésekhez kapcsolódó kémiai folyamatok, szennyezőanyagok, gyártási folyamatok, műanyagok, égés.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> környezeti ártalmak, egészséges táplálkozás, hiánybetegségek, elhízás, GMO, rendszertan, védett növények és állatok.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> demográfia, urbanizáció.</p> <p><i>Fizika:</i> energia.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családtervezés, tudatos fogyasztói magatartás.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> a jövő generációért érzett felelősség.</p>

<p>A természeti- táji értékek és az emberiség kultúrkincsének védelmében tett lépések fontosságának, jelentőségének feltárása. A legfontosabb nemzetközi szervezetek tevékenységének bemutatása, a főbb egyezmények, irányelvek célkitűzéseinek megismerése. A megvalósítás eredményeinek és nehézségeinek feltárása. A témakörhöz kapcsolódó aktualitások bemutatása források feldolgozásával.</p>	
<p><i>Kulcsfogalmak/ fogalmak</i></p>	<p>Elsivatagosodás, elszikesedés, talajpusztulás, ózonritkulás, globális klímaváltozás, savas csapadék, radioaktív szennyeződés, biodiverzitás csökkenése, ivóvízellátás, vízhiány, vízszennyezés, népességgrobbanás, élelmezési válság, urbanizációs problémák, fogyó és megújuló energiaforrások, energiahatékonyság, veszélyes hulladék, szelektív hulladékgyűjtés, hulladék újrahasznosítása, fenntarthatóság. ENSZ, FAO, UNESCO, WHO, WWF, Greenpeace, kiotói egyezmény.</p>
<p><i>Topográfiai ismeretek</i></p>	<p>Környezeti világegyezmények aláírásának helyszínei. Regionális és globális hatású társadalmi-gazdasági és környezeti katasztrófák kipattanásának helyszínei.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Év végi ismétlés</p>	<p>0+2 óra</p>
---	--------------------------------	-----------------------

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Szóbeli érettségi témakörök feldolgozása gyakorlása, számonkérése /csak a 12. évfolyamon/</p>	<p>0+24 óra</p>
	<p>** Lásd bővebben a szóbeli érettségi követelményeknél.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanulók legyenek képesek a különböző szempontból elsajátított földrajzi (általános és leíró természet-, illetve társadalom-, valamint gazdaságföldrajzi) ismereteik szintetizálására. Rendelkezzenek valós képzetekkel a környezeti elemek méreteiről, a számszerűen kifejezhető adatok és az időbeli változások nagyságrendjéről. Legyenek képesek a térkép információforrásként történő használatára, a leolvasott adatok értelmezésére. Ismerjék fel a Világegyetem és a Naprendszer felépítésében, a bolygók mozgásában megnyilvánuló törvényszerűségeket. Tudjanak tájékozódni a földtörténeti időben, ismerjék a kontinenseket felépítő nagyszerkezeti egységek kialakulásának időbeli rendjét, földrajzi elhelyezkedését. Legyenek képesek megadott szempontok alapján bemutatni az egyes geoszférák sajátosságait, jellemző folyamatait és azok összefüggéseit. Lássák be, hogy az egyes geoszférákat ért környezeti károk hatása más szférákra is kiterjedhet. Legyenek képesek a földrajzi övezetesség kialakulásában megnyilvánuló összefüggések és törvényszerűségek értelmezésére.</p>
--	--

Legyenek képesek alapvető összefüggések és törvényszerűségek felismerésére és megfogalmazására az egész Földre jellemző társadalmi-gazdasági folyamatokkal kapcsolatosan.

Tudják elhelyezni az egyes országokat, országcsoportokat és integrációkat a világ társadalmi-gazdasági folyamataiban, tudják értelmezni a világgazdaságban betöltött szerepüket.

Legyenek képesek összevetni és értékelni az egyes térségek, illetve országok eltérő társadalmi-gazdasági adottságait és az adottságok jelentőségének időbeli változásait.

Ismerjék a globalizáció gazdasági és társadalmi hatását, értelmezzék ellentmondásait.

Ismerjék a monetáris világ jellemző folyamatait, azok társadalmi-gazdasági hatásait.

Ismerjék hazánk társadalmi-gazdasági fejlődésének jellemzőit, a gazdasági fejlettség területi különbségeit és ennek okait.

Példákkal támasszák alá Európai Unió egészére kiterjedő, illetve a környezető országokkal kialakult regionális együttműködések szerepét

Tudják elhelyezni hazánkat a világgazdaság folyamataiban.

Tudják példákkal bizonyítani a társadalmi-gazdasági folyamatok környezetkárosító hatását, a lokális problémák globális következmények elvének érvényesülését. Ismerjék az egész Földünket érintő globális társadalmi és gazdasági problémákat.

Tudjanak érvelni a fenntarthatóságot szem előtt tartó gazdaság, illetve gazdálkodás fontossága mellett.

Ismerjék az egyén szerepét és lehetőségeit a környezeti problémák mérséklésben, nevezik meg konkrét példáit.

Legyenek képesek természet-, illetve társadalom- és gazdaságföldrajzi megfigyelések elvégzésére, a tapasztalatok rögzítésére és összegzésére.

Legyenek képesek különböző nyomtatott és elektronikus információhordozókból földrajzi tartalmú információk gyűjtésére és feldolgozására, az információk összegzésére, a lényeges elemek kiemelésére. Ennek során alkalmazzák digitális ismereteiket.

Legyenek képesek véleményüket a földrajzi gondolkodásnak megfelelően megfogalmazni, logikusan érvelni.

Tudják alkalmazni ismereteiket földrajzi tartalmú problémák megoldása során a mindennapi életben.

Tudják földrajzi ismereteiket felhasználni különböző döntéshelyzetekben.

Legyenek képesek a társakkal való együttműködésre a földrajzi-környezeti tartalmú feladatok megoldásakor.

Alakuljon ki bennük az igény arra, hogy későbbi életük folyamán önállóan gyarapítsák tovább földrajzi ismereteiket.

Legyenek képesek topográfiai tudásuk alkalmazására más tantárgyak tanulása során, illetve a mindennapi életben.

Ismereteik alapján biztonsággal tájékozódjanak a földrajzi térben, illetve az azt megjelenítő különböző térképeken. Ismerjék a tananyagban meghatározott topográfiai fogalmakhoz kapcsolódó tartalmakat.

A tanuló magasabb évfolyamba léphet:

- A tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor lephet, ha az oktatási miniszter által kiadott kerettantervekben „A továbbhaladás feltételei” c. fejezetekben meghatározott követelményeket az adott évfolyamon minden

<p>tantárgyból (kötelező es választott) a tanév végen legálabb elégséges szinten teljesítette, <i>ill. az előirt vizsgákat teljesítette.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> · A követelmények teljesítését a nevelők a tanulók év közbeni tanulmányi munkája, illetve érdemjegyei alapján bírálják el. Minden tantárgyból az „elégséges” év végi osztályzatot kell megszereznie a tanulónak a továbbhaladáshoz. · Ha a tanuló a tanév végen egy vagy több tantárgyból szerez „elégtelen” osztályzatot, a következő tanévet megelőző augusztus hónapban javítóvizsgát tehet. · A magasabb évfolyamba történő lépéshez, a tanév végi osztályzat megállapításához a tanulónak osztályozó vizsgát kell tennie, ha: <ul style="list-style-type: none"> ◦ az iskola igazgatója felmentette a tanórai foglalkozáson való részvétel alól; ◦ az iskola igazgatója engedélyezte, hogy egy vagy több tantárgyból a tanulmányi követelményeket az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítse; ◦ magántanuló volt. ◦ ha a tanítási évben 250 óránál többet mulasztott, vagy egy adott tantárgy ténylegesen megtartott órainak több, mint 30 %-ról hiányzott, akkor csak a tantestület engedélye alapján tehet vizsgát · Sikertelen osztályozó vizsga, vagy a vizsgaengedély meg nem adása évfolyamismérlést von maga után. · A tanuló részére engedélyezhető az iskola évfolyamának megismérlése abban az esetben, ha egyébként felsőbb évfolyamra léphetne. Az engedély megadásáról a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő kérésére az iskola igazgatója dönt. <p>Magántanulók: A magántanulói statust kérelmezni, a kérést indokolni kell. A magántanuló az adott évfolyamon oktatott tárgyából osztályozó vizsgát tesz. Az értékelés - minősítés es továbbhaladás rendje azonos a többi tanulóéval. A magántanulók felkészüléséhez az iskola útmutatást nyújt.</p>
--

V. A tantárgyi értékelés formái, szempontjai

Az iskola ellenőrzési és értékelési rendszere

Az ellenőrzés - értékelés - osztályozás a pedagógiai tevékenység szerves része, melynek jelentős szerepe van a személyiség fejlesztésben: ösztönzést ad, fejleszti a felelősségérzetet és önértékelő képességet, önnevelésre készítet.

Az objektív, igazságos értékelés - osztályozás előfeltétele a világosan megfogalmazott és következetesen érvényesített követelményrendszer. Ugyanakkor a tanulót önmaga teljesítményéhez, egyéni képességeihez is viszonyítani kell. Az értékelés, osztályozás a tanulókat egyénenként is segítik abban, hogy a tőlük elvárható maximumot nyújtsák. Akár elismerő az értékelés, akár bíráló, legyen bizalomra építő.

Tantárgyi értékelés szempontjai:

- A gyermek tanulmányi teljesítményének alakulása a tantárgy sajátosságaiból adódóan, a tantervi követelmények tükrében.
- Ismereteinek, képességeinek fejlődése.
- Kimagasló teljesítményének értékelése.
- Erőfeszítése a képességeinek megfelelő teljesítmény elérése érdekében.
- A tantárgyhoz fűződő viszonya, érdeklődése, aktivitása, szorgalma.
- Rendszeres felkészülése az órákra.
- Feladatvégzése önállóan, csoportban.
- A tanítói segítségkérés mértéke.
- Önellenőrző képességének szintje, fejlődése.
- Javaslatok továbbhaladására, a meglévő hiányosságok pótlására.

Az ellenőrzésnek alkalmanként ki kell terjednie az írásbeli házi feladatra, fűzetvezetésre is. Bármely tantárgy ellenőrzési – értékelési rendszerében a folyamatosság elengedhetetlen követelmény. Az ellenőrzés formái tantárgytól, tananyagtól, az oktatási céltól, a tanulók egyéniségétől és számos más tényezőtől függően rendkívül változatosak lehetnek. Érvényesíteni kell a szóbeliség primátusát. Még a " feladatmegoldós " tárgyokban sem hagyható el a szóbeli ellenőrzés, számonkérés.

A félévi és év végi minősítés - osztályozás ne legyen mechanikus művelet. A záró osztályzat tükrözze a tanuló évközi szerepléseit. Értékelje az igyekezetét, a teljesítmény változásának irányát.

A tanulók tantárgyi teljesítményét a tárgyat tanító pedagógus ellenőrzi, értékeli, osztályozza - teljes jogkörrel és felelősséggel.

Az értékelés - osztályozás a hagyományos ötös fokozatú rendszerben történik:

**jeles /5/
jó /4/
közepes /3/
elégéses /2/
elégtelen /1/**

Az egyes fokozatok tartalmát a helyi tantervek követelményei határozzák meg.

A szorgalmi időben kapott osztályzatokat, értékelést a tanár bejegyzzi a digitális naplóba. A szülőket az első és harmadik negyedév végén az ellenőrző/digitális napló útján tájékoztatjuk gyermekük tanulmányi eredményéről és szükség esetén felhívjuk a figyelmüket az egyes tantárgyakkal kapcsolatos gondokra.

Minden szaktanár ügyel arra, hogy a szorgalmi időszak végére a tanulók minimum a heti óraszám +1 érdemjeggyel rendelkezzenek. A szaktanárok kötelesek a digitális naplóba a

jegyeket bevezetni. A félév és a tanév végén az egyes tantárgyakban elért kiemelkedő teljesítményért a tanuló dicséretet kaphat

Vizsgarend

Érettségi vizsga: a 12. évfolyam sikeres befejezése után következő állami vizsga, melynek rendjét, követelményeit a gimnáziumi érettségi vizsgaszabályzat (GÉV) határozza meg. Középszintű érettségi vizsga: a tanuló a vizsgát saját iskolájában teszi le. Emelt szintű érettségi vizsga: a tanuló a vizsgát az arra kijelölt oktatási intézményben független vizsgabizottság előtt teszi le.

Osztályozó vizsga: az évfolyam teljes anyagából vagy egyes tárgyakból tehető iskolai vizsga, melyre magántanulók, hiányzásuk miatt nem osztályozható tanulók, valamely tantárgyból egyéni felkészülést folytató tanulók jelentkezhetnek. Több évfolyam anyagából összevont vizsga is tehető.

Különbözeti vizsga: az igazgató írja elő más iskolából, évfolyamról vagy iskolaszervezeti típusból érkezett tanulóknak a tanrendek (tananyagok) összevetése után. Bizottság előtti vizsga.

Az iskolai szóbeli és írásos beszámoltatások formái, rendje, szerepe

Szóbeli beszámoltatás:

Szóbeli felelés

A földrajzi szaknyelv gyakorlásán kívül az ismeretek összefüggései valamint a topográfiai anyag számonkérésnek fontos eszköze.

Kiselőadás

Alkalmanként adott érdekesebb témakörben a diák (lehetőség szerint vetítéssel egybekötött) előadása, melyet önálló kutatómunka, vagy adatgyűjtés és feldolgozás előz meg.

Írásos beszámoltatás:

Röpdolgozat

Egy-egy kisebb téma, anyagrész írásbeli számonkérése lehetséges, hogy minden tanuló, vagy csak néhány ír röpdolgozatot. Néhány kérdésre adott írásbeli válasz, kb. 15 perc időtartamú. Íratása alkalomszerű.

Témazáró dolgozat

A nagyobb adott témakörök végén, az összefoglaló órákat követően minden tanuló témazáró dolgozatot ír. A hiányzó tanuló pótolja. A szaktanár a dolgozat írása előtt egy héttel értesíti a diákokat a dolgozat időpontjáról.

Házi dolgozat megadott téma alapján, alkalomszerűen.

Röpdolgozat egyenértékű a szóbeli felelettel.

Témazáró dolgozat hangsúlyozottan (súlyozottan) számít. A tanulók munkájának, teljesítményének egységes értékelése érdekében a tanulók írásbeli dolgozatainak, feladatlapjainak, tesztjeinek értékelésekor az elért pontszám érdemjegyre átváltását a munkaközösségek által meghatározott arányok alapján végezzük.

VI. A földrajz érettségi vizsgakövetelményei **

A földrajz szabadon választható érettségi tantárgy. A középszintű érettségi vizsgán a tanulóknak írásbeli és szóbeli vizsgán kell tudásukról számot adni. Mind a középszintű, mind pedig az emelt szintű **írásbeli vizsgán** a hagyományos feladatok kiegészülnek újszerű, az ismeretek alkalmazását igénylő feladattípusokkal.

A vizsgán a jelöltnek a földrajzi-környezeti ismeretein kívül számot kell adnia az alábbi **földrajzi kompetenciák** - adott vizsgaszintnek megfelelő - elsajátításáról is:

- földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók használata, információk feldolgozása, értelmezése;
- földrajzi-környezeti ismeretek alkalmazása a mindennapokban tapasztalható természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok magyarázatában, értelmezésében;
- különböző fajtájú térképeken közölt információk olvasása, értelmezése;
- kontúrtérképes feladatok megoldása;
- egyszerű gyakorlati és alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése;
- az ismeretanyag belső összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő, összetett feladatok megoldása;
- földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok és térképvázlatok készítése;
- szövegalkotás és szövegértés földrajzi tartalmú témákhoz kapcsolódóan;
- földrajzi-környezeti szemlélet és gondolkodásmód alkalmazása feladatmegoldások, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.

Tartalmi szempontból is vannak új vonásai a vizsgának. A kerettantervben a korábbiakhoz képest nagyobb teret kap a társadalomföldrajzi szemlélet. Ennek megfelelően a feladatok között szerepelhetnek a napi gazdasági folyama-tokkal, társadalmi-gazdasági élettel kapcsolatos kérdések is.

A földrajz (Földünk és környezetünk) tantárgy közép- és emeltszintű vizsgakövetelményei között a különbség az ismeretek mennyiségében, mélységében és megközelítési módjában is megnyilvánul. A **középszintű vizsgán** a jelölt általános földrajzi, környezeti műveltségéről ad számot. A vizsgafeladatok a tananyagban való általános tájékozottságot, az egyszerű összefüggések felismerését, a praktikus ismeretek birtoklását és alkalmazásának képességét mérik. Az **emelt szintű vizsgán** emellett az összetettebb kölcsönhatások felismerését, a földrajzi-környezeti gondolkodás és az ismeretek alkalmazásának képességét várják el a vizsgázótól a különböző földrajzi-környezeti feladatok megoldása során.

Fontos kiemelni, hogy a földrajz érettségivizsga-követelmény tartalmazza az általános iskolai regionális földrajzi tananyagot is. Ezért a vizsga sikeres teljesítéséhez szükség van az általános iskolában tanultak szintézisére, valamint a középiskolában elsajátított ismeretek alapján történő újraértelmezésére. A részletes vizsgakövetelményekben nem került külön felsorolásra a vizsga sikeres teljesítéséhez szükséges topográfiai követelmény, a kerettantervben meg-adott topográfiai fogalmak egyben a vizsgakövetelményt is jelentik. Az általános fogalmakat csak abban az esetben emeli ki a követelményrendszer, ha az eltér a korábban megszokott gyakorlattól. Az egyes témakörök eltérő részletettséggel jelennek meg. A részletesebb kifejtés ott szerepel, ahol az eddigi hagyományokhoz képest új ismeretekkel és képességekkel kapcsolatos követelményeket foglalmazunk meg.

A közép- és emelt szintű részletes vizsgakövetelményeket tartalmazó táblázatban az emelt szint oszlopa csak a köz-zépszintet meghaladó követelményeket tartalmazza, de az emelt szintű vizsga természetesen magába foglalja a középszintű követelményeket is.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGVIZSGA-KÖVETELMÉNYEK

1. Térképi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>1.1. A térképi ábrázolás</p> <p>A térképek jelrendszere</p>	<p>Legyen tisztában a térkép és a valóság kapcsolatával, a térképi ábrázolás jelentőségével.</p> <p>Magyarázza a kicsinyítés mértéke és a méretarány közötti kapcsolatot.</p> <p>Ismertesse a domborzatábrázolás különböző módszereit.</p> <p>Ismerje fel térképen a domborzati formákat.</p> <p>Legyen képes a szintvonal, a magassági számok és a relatív magasság fogalmának használatára.</p> <p>Ismerje a földrajzi fókuszát jellemzőit.</p> <p>Tudjon térképvázlatot készíteni, és alakítsa ki jelrendszerét.</p> <p>Használja feladatmegoldásai során a tematikus térképen közölt információkat.</p>	<p>Következtessen a nagy, a közepes és a kis méretarányú, illetve különböző tartalmú térképek felhasználási lehetőségeire.</p> <p>Értse, hogy a térképek készítésekor a különböző ábrázolási célok érdekében különböző módszereket alkalmaznak.</p>
<p>1.2. Térképi gyakorlatok</p>	<p>Alkalmazza a térkép jelei, színei és számai által közölt információkat.</p> <p>Legyen képes távolságot mérni és meghatározni egyenes és görbe vonal mentén különböző eszközök segítségével.</p> <p>Tudja leolvasni a tényleges magasságot, kiszámítani a viszonylagos magasságot térképek alapján.</p> <p>Tudjon tájékozódni, helymeghatározást végezni földgömbön és térképen.</p> <p>Használja ismeretszerzésre a különböző méretarányú és tartalmú térképeket.</p> <p>Olvasson le információkat keresztmetszetről és tömbszelvényről, tudja azokat elemezni, összevetni térképekkel.</p> <p>Legyen képes tematikus térképek összehasonlító elemzésére.</p>	<p>Legyen képes távolság meghatározásra az Egyenlítő vagy valamely hosszúsági kör mentén fokhálózat segítségével.</p> <p>Legyen képes területszámításra arányszám felhasználásával.</p> <p>Tudjon a méretarány használatát igénylő számításos feladatokat megoldani.</p> <p>Tudjon metszetet szerkeszteni a szintvonalas térkép alapján.</p>
<p>1.3. Az űrtérképezés</p>	<p>Legyen tisztában a légi és az űrfelvételek felhasználási lehetőségeivel, tudjon példát mondani alkalmazásukra.</p> <p>Tudjon azonosítani környezeti elemeket térképvázlattal vagy térképpel történő összevetés alapján légi és űrfelvételeken.</p>	<p>Ismertesse a műholdfelvételek készítésének elvét.</p> <p>Tudjon tényeket leolvasni légi és űrfelvételekről.</p>

2. Kozmikus környezetünk

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A Naprendszer kialakulása, felépítése, helye a világegyetemben	<p>Ismertesse a Naprendszer helyét, a Tejútrendszer alakját, méreteit.</p> <p>Igazodjon el a csillagászati nagyságrendekben.</p> <p>Különítse el a csillagok és a bolygók tartalmi jegyeit.</p>	<p>Mutassa be a naptávolság, a hőmérséklet és az anyageloszlás összefüggéseit.</p> <p>Sorolja fel a csillagászat történeti fejlődésének jelentősebb állomásait.</p>
2.2. A Nap és kísérői	<p>Ismertesse a Nap jellemzőit (mérete, távolsága a Földtől, anyagi összetétele, belső és felszíni hőmérséklete).</p> <p>Mutassa be a Nap földi életet meghatározó szerepét, legfontosabb sugárzásait és azok légköri következményeit.</p> <p>Tudja megkülönböztetni a nap- és holdfogyatkozás kialakulásának okait.</p> <p>Sorolja fel a Föld- és a Jupiter-típusú bolygókat, sorrendjüket, mutassa be közös és egyedi jellemzőiket.</p> <p>Ismertesse a Hold mozgásának sajátosságát, értse a holdfázisok váltakozásának okát.</p> <p>Magyarázza a meteor és meteorit közötti különbséget.</p>	<p>Ismertesse a Nap gömbhéjas szerkezetét, a Nap szféráinak jelenségeit és ezek hatását a földi életre.</p> <p>Magyarázza meg a holdfázisok és a napfogyatkozás kialakulásának okait.</p> <p>Legyen képes a Naprendszer bolygóiról készült adatsorok elemzésére.</p> <p>Jellemezze a Hold felszínét, bizonyítsa a hőmérséklet és a légkörihiány összefüggését.</p> <p>Mutassa be az üstökösök felépítésének jellemzőit, mozgásának jellemzőit, jellegzetes formájuk kialakulását.</p>
2.3. A Föld és mozgásai	<p>Legyen tisztában a Föld méreteivel (sugár, Egyenlítő).</p> <p>Tudja egyszerű rajzzal bemutatni a napsugarak hajlásszöge és a szoláris éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggést.</p> <p>Magyarázza a nappalok és az éjszakák váltakozását.</p> <p>Ismerje az égitestek látszólagos napi K-Ny-i járását, a forgás Ny-K-i irányát.</p> <p>Alkalmazza az alapvető átváltásokat: 15 hosszúsági fok = 1 óra időkülönbség = 1 időzóna 1 hosszúsági fok = 4 perc időkülönbség</p> <p>Tudja kiszámítani a helyi és a zónaidőt.</p> <p>Ismerje a keringés pályájának jellemzőit, a keringés idejét.</p> <p>Elemezzen a keringéssel kapcsolatos ábrákat.</p> <p>Ismerje a tavaszi és az őszi napéjegyenlőség, a nyári és a téli napforduló fogalmát és időpontját.</p> <p>Mutassa be a forgástengely ferdesége és az évszakok kialakulása közötti összefüggést.</p>	<p>Bizonyítsa a Föld alakja és tengely körüli forgása közötti összefüggést.</p> <p>Számítsa ki a Nap delelési magasságát a nevezetes időpontokban bármely földrajzi helyen.</p> <p>Alkalmazza feladatmegoldásban a dátumválasztó vonalat.</p>

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.4. Űrkutatás az emberiség szolgálatában	Tudjon példákat mondani az űrkutatás eredményeinek gyakorlati hasznosítására.	<p>Ismertesse a mesterséges holdak típusait és szerepüket a mindennapi életben.</p> <p>Legyen képes szövegek értelmezésére, a mesterséges égitestek, szondák jelentőségének bemutatására a Naprendszer és más galaxisok megismerésében.</p>

3. A geoszférák földrajza

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A kőzetburok	Ismertesse a földtörténeti korbeosztás nagy egységeit.	Ismertesse a relatív és az abszolút kormeghatározás elveit.
3.1.1. Földtörténet	<p>Tudja időbeli sorrendjüket és hozzávetőleges időtartamukat, ismerje az egyes földtörténeti idők meghatározó eseményeit, képződményeit.</p> <p>Fogalmazza meg a légkör, a vízburok és a bioszféra fejlődésének kapcsolatát a földtörténeti eseményekkel.</p>	<p>Értelmezze a geoszférák fejlődését és annak kölcsönhatásait (ösléggkör, ósóceán, bioszféra).</p> <p>Ismertesse az őskontinenseket (Pangea, Laurázia, Gondwana), feldarabolódásuk és összekapcsolódásuk következményeit.</p>
3.1.2. A Föld szerkezete és fizikai jellemzői	<p>Mutassa be a Föld gömbhéjas szerkezetét, tudjon a témához kapcsolódó ábrát elemezni.</p> <p>Ismertesse ábrák segítségével a Föld belsejének fizikai jellemzőit.</p> <p>Értelmezze az asztenoszféra áramlásainak és a kőzetlemezek mozgásainak kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be a geotermikus gradiens gazdasági jelentőségét példák alapján.</p>	<p>Ismertesse a geoszférák közötti kapcsolatokat.</p> <p>Hasonlítsa össze adatok és ábrák alapján az egyes gömbhéjak jellemző kémiai összetételét, hőmérsékleti, nyomás- és sűrűségviszonyait.</p> <p>Ismertesse a földmágnesség és a tájékozódás kapcsolatát.</p>
3.1.3. A kőzetburok szerkezete	<p>Ismertesse a kőzetlemez és a földkéreg fogalmát, jellemezze a szerkezetét.</p> <p>Jellemezze a kontinentális, az óceáni kőzetlemezt és az asztenoszférát.</p> <p>Nevezze meg és csoportosítsa felépítésük szerint a nagy kőzetlemezeket.</p>	<p>Tudjon önállóan ábrát készíteni a kőzetburok felépítéséről.</p> <p>Soroljon fel topográfiai példákat a kőzetlemezhatárokra, és tudja megmutatni, felismerni azokat a térképen</p>

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>3.1.4. A kőzetlemez-mozgások okai és következményei</p> <p>A kőzetlemezek mozgásai Magmatizmus és vulkánosság</p> <p>A földrengés</p>	<p>Mutassa be a lemezmozgások okait, típusait és azok következményeit.</p> <p>Értelmezze a vulkáni tevékenység és a kőzetlemezmozgások kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be ábra segítségével a magmás érc-képződés folyamatát.</p> <p>Csoportosítsa a vulkánokat működésük, alakjuk és a kitörés helye szerint.</p> <p>Mutasson meg térképen és ismerjen fel térképábrán vulkáni övezeteket és vulkánokat.</p> <p>Mondjon példát az utóműködésre és annak gazdasági jelentőségére.</p> <p>Magyarázza a földrengés kialakulásának okát, kapcsolatát a vulkánossággal és a lemezszegélyekkel.</p> <p>Mondjon példákat a pusztítás elleni védekezés lehetőségeire.</p>	<p>Magyarázza a nehéz-, a színes- és nemesfémércek képződését, és tudja ezt példákkal alátámasztani.</p> <p>Ismeresse a vulkáni működés jellegét és helyét meghatározó tényezőket.</p> <p>Magyarázza példa segítségével az ún. „forró pontok” feletti vulkánosságot.</p> <p>Ismerje az erősségmérés elvét, a rengések kísérelvényeit.</p> <p>Ismerje a rengéshétek, rengésközpont kapcsolatát.</p>
<p>3.1.5. A hegységképződés</p>	<p>Mutassa be a hegységképződés típusait, kapcsolatát a kőzetlemezek tulajdonságaival és mozgásaival. Tudjon ezekre példákat mondani.</p> <p>Ismeresse a gyűrődés és a vetődés folyamatát, összefüggésüket a gyűrt- és röghegységek kialakulásával. Tudjon példákat mondani típusaikra, formáikra.</p> <p>Legyen képes ábrákon, képeken megkülönböztetni a gyűrt- és a röghegységeket formakincsük alapján.</p> <p>Csoportosítsa a hegységeket szerkezetük, magasságuk és formakincsük alapján.</p>	<p>Mutassa be a hegységképződési szakaszok egymásra épülését és összefüggéseit.</p> <p>Tudjon a hegységképződéshez kapcsolódó egyszerű folyamatábrákat rajzolni, elemezni.</p>
<p>3.1.6. A kőzetbu-rok (litoszféra) építőkövei</p>	<p>Hasonlítsa össze az ásványok és a kőzetek jellemzőit.</p> <p>Ismeresse a kőszén és a szénhidrogének keletkezését.</p> <p>Tudja keletkezés szerint besorolni, csoportosítani és felismerni az alábbi ásványokat, kőzeteket: kőszén, mészkő, dolomit, homok, homokkő, lösz, kőszénfajták, kőolaj, agyag, bauxit, gránit, andezit, bazalt, riolit, vulkáni tufák, márvány, palás kőzetek.</p> <p>Mondjon példát az előfordulásukra és a felhasználásukra.</p> <p>Tudja jellemezni a bazaltot, az andezitet és tufáikat, a gránitot, a mészkövet és a löszöt.</p>	<p>Magyarázza és mutassa be példákon a lemezmozgások, a kőzetek keletkezése és átalakulása kapcsolatát, a kőzetek anyagainak körforgását.</p> <p>Ismerje fel a kéregszerkezet és az ásványkincsek előfordulása közötti kapcsolatokat.</p>

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>3.1.7. A Föld nagyszerkezeti egységei</p> <p>Ösmasszívumok (ősföld)</p> <p>Röghegységek</p> <p>Gyűrthegységek</p> <p>Süllyedékterületek, síkságok</p>	<p>Ismertesse a Föld nagyszerkezeti egységeit (ősföld, röghegység, gyűrthegység, süllyedékterület, óceáni medence, óceáni hátság, mélytengeri árok), és tudjon példákat mondani azok előfordulására. Mutassa meg a térképen és ismerje fel a térképvázlaton ezeket.</p> <p>Mutassa be a nagyszerkezeti egységek és a jellemző ásványkincs-előfordulások kapcsolatát.</p> <p>Ismertesse az ösmasszívumok szerkezeti típusait (fedett, fedetlen), morfológiai típusait (hegyvidék, lépcsős vidék, letarolt síkság, táblás vidék).</p> <p>Ismertesse a Kaledóniai-, a Variszkuszi-hegységrendszer tagjait, jellemezze a szerkezetüket.</p> <p>Sorolja fel az Eurázsiai- és a Pacifikus-hegységrendszer tagjait.</p> <p>Hasonlítsa össze a két hegységrendszert.</p> <p>Mutassa be ábra és kép segítségével az ősföldek, a röghegységek és a gyűrthegységek formakincsét.</p> <p>Csoportosítsa a síkságokat tengerszint feletti magasságuk és keletkezésük szerint. Tudjon példát az egyes típusokra.</p> <p>Mutassa be gazdasági jelentőségüket.</p>	<p>Mutassa be a Föld nagyszerkezeti egységeinek kialakulását és átalakulásukat a földtörténeti idők folyamán. Legyen képes (képeken, ábrákon) felismerni, megkülönböztetni a nagyszerkezeti egységeket.</p> <p>Tudja magyarázni a nagyszerkezeti egységek formakincsének kialakulását.</p>
<p>3.1.8. A földfelszín formálódása</p>	<p>Támassza alá példákkal a külső és a belső erők, valamint az ember szerepét a felszínformálódásban (lepusztulás, szállítás, felhalmozás).</p> <p>Ismerje fel képeken, ábrákon, modelleken a felszínformákat (mélyföld, alföld, fennsík, dombság, középhegység, magashegység, völgy, medence, hátság).</p> <p>Tudjon ezekre példát mondani a kontinensek és hazánk területéről, tudja megmutatni a térképen és felismerni a térképvázlatban.</p>	<p>Legyen képes (képeken, ábrákon) felismerni, megkülönböztetni a felszínformákhoz kapcsolódó tájakat, tudja elhelyezni ezeket a kontinenseken és a földrajzi övezetekben.</p>
<p>3.2. A levegőburok</p> <p>3.2.1. A légkör kialakulása, anyaga és szerkezete</p>	<p>Sorolja fel és csoportosítsa a légkört alkotó anyagokat.</p> <p>Ismertesse a légkör szerkezeti felépítését, a szférák jellemzőit és a bennük lezajló változások lényegét.</p> <p>Tudjon a témához kapcsolódó ábrát elemezni.</p> <p>Mutassa be példák alapján az emberi tevékenység légszennyező és az ózonréteget károsító hatásait, következményeit, a szennyezés csökkentésének lehetőségeit.</p>	<p>Ismertesse a légkör fejlődését, összetételének változását, az ózonréteg kialakulását.</p> <p>Következtessen a levegő minőségére az összetétel változását bemutató adatsorokból.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>3.2.2. A levegő felmelegedése</p>	<p>Magyarázza a levegő felmelegedését a földrajzi helyzet, a napsugarak hajlásszöge alapján. Bizonyítsa példákkal a felmelegedést és a lehülést módosító tényezők szerepét.</p> <p>Értelmezze ábra segítségével az üvegházhatás kialakulását, jelentőségét.</p> <p>Fogalmazza meg a felmelegedés és a lehülés törvényszerűségeit.</p> <p>Mutassa be a hőmérséklet napi és évi járásának folyamatát és összefüggését a Föld fő mozgástípusaival.</p> <p>Tudja kiszámítani a napi és az évi középhőmérsékletet, a napi hőingást, az évi közepes hőingást, az abszolút hőingást. Ismerje az izoterma fogalmát.</p> <p>Legyen képes hőmérsékleti adatok grafikus ábrázolására és hőmérsékleti tematikus térképek összehasonlítására, elemzésére.</p>	<p>Ismerje a hőmérséklet gazdasági jelentőségével kapcsolatos fogalmakat (tenyészidőszak, hőösszeg, napfénytartam).</p>
<p>3.2.3. A légnyomás és a szél A szelek</p> <p>Ciklon és anticiklon</p> <p>Időjárási frontok</p> <p>A szél felszínformáló tevékenysége</p>	<p>Ismerje a légnyomás és az izobár fogalmát.</p> <p>Magyarázza a légnyomás változásának okát.</p> <p>Magyarázza a szél kialakulását, kapcsolatát a hőmérséklet és a légnyomás változásával; a Föld forgásából származó eltérítő erő szerepét a légáramlás irányának kialakulásában.</p> <p>Ismertesse a mérsékelt övezeti ciklon és anticiklon jellemzőit, kialakulásuk fő térségeit. Mutassa be hatásukat az időjárásra és az éghajlatra.</p> <p>Magyarázza a hidegfront és a melegfront kialakulásának feltételeit, mozgásukat, felhőzetüket, csapadékszónáikat.</p> <p>Legyen képes légköri képződmények felismerésére időjárási térképeken és műholdfelvételeken.</p> <p>Elemezzen időjárási térképeket.</p> <p>Mutassa be a szél pusztító, szállító és építő felszínalakító munkáját. Ismerjen fel ábrán, képen a szél által formált képződményeket.</p>	<p>Nevezzen meg trópusi ciklonokat, helyi szeleket, szélrendszereket (tornádó, parti szél, hegy-völgyi szél, városi szél), mutassa be jellegzetességeiket.</p> <p>Ismerje a főn kialakulását és jelentőségét.</p> <p>Bizonyítsa az összefüggést a szél felszínformálása és a többi természetföldrajzi tényező között.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>3.2.4. Az általános légkörzés Az általános légkörzés rendszere</p> <p>A monszun szélrendszer</p>	<p>Mutassa be a magas és alacsony légnyomású, a leszálló és felszálló légáramlású övezetek kialakulásának okait.</p> <p>Ismertesse az állandó szélrendszerek (pászszátszelek, nyugatias szelek, sarki szelek) jellemzőit és kialakító tényezőiket.</p> <p>Legyen képes bemutatni az általános légkörzés rendszerét egyszerű rajzon.</p> <p>Mutassa be a monszunszél évszakos irányváltását és következményeit a mérsékelt és a forró övezetben.</p>	<p>Mutassa be ábra segítségével a függőleges légmozgások és a szelek kapcsolatát.</p> <p>Ismerje a futóáramlás fogalmát és szerepét.</p> <p>Ismerje a hőmérsékleti egyenlítő fogalmát és szerepét. Ismertesse a passzát és a forró övezeti monszun szélrendszer kapcsolatát.</p> <p>Tudjon magyarázó ábrát készíteni a monszun szélrendszerek kialakulásáról.</p>
<p>3.2.5. Víz a légkörben</p>	<p>Tudja használni a légköri folyamatok bemutatása során a következő fogalmakat: tényleges és viszonylagos vízgőztartalom, telítettség, túltelítettség, harmatpont, kicsapódás, halmazállapot-változás.</p> <p>Tudja bemutatni ábra segítségével a felhőképződés folyamatát. Magyarázza a csapadékképződés és a különböző csapadékfajták kialakulásának folyamatát.</p> <p>Tudja példákkal alátámasztani a csapadék jelentőségét.</p>	<p>Ismerje fel a főbb felhőtípusokat. Értse, mikor és miért alakulnak ki, milyen időjárást eredményeznek. Tudjon megoldani vízgőztartalom-számítási feladatokat.</p> <p>Tudjon példákat mondani a csapadék felszínformáló hatására (leöblítés, vonalas erózió).</p>
<p>3.2.6. Az időjárás és az éghajlat</p>	<p>Értse az idő, az időjárás, az éghajlat egymáshoz való viszonyát, az időjárási és éghajlati elemek változásainak folyamatát, okait.</p> <p>Ismertesse az időjárás-jelentés és előrejelzés jelentőségét a mindennapi életben és a gazdaságban.</p> <p>Tudjon az éghajlati elemekkel kapcsolatos tematikus térképeket és klímadiagramokat összehasonlítani, adatokból diagramot szerkeszteni, szöveges forrásanyagot feldolgozni.</p>	<p>Tudjon példákat mondani az időjárás-változások biológiai hatásaira.</p> <p>Igazolja példákkal a légkör egységes rendszerként való működését, legyen képes a Föld éghajlatára vonatkozó törvényszerűségek, szabályok megfogalmazására.</p> <p>Mutassa be a társadalmi eredetű éghajlatváltozások okait és következményeit.</p>
<p>3.3. A vízburok földrajza 3.3.1. A vízburok kialakulása és tagolódása</p>	<p>Mutassa be a vízburok tagolódását, a víz körforgásának folyamatát, az egyes területek vízháztartását meghatározó tényezőket.</p>	<p>Ismertesse a vízburok kialakulását.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>3.3.2. A világtenger</p> <p>Az óceánok és a tengerek</p> <p>A tengervíz fizikai és kémiai tulajdonságai</p> <p>A tengervíz mozgásai</p> <p>A világtenger társadalmi-gazdasági hasznosítása</p>	<p>Mutassa be az óceánok és a tengerek közötti különbségeket.</p> <p>Ismertesse a tengervíz felmelegedésének és lehűlésének, fagyáspontjának sajátosságait, a víz fajhőjének és hőtároló képességének összefüggéseit.</p> <p>Mutassa be a sótartalom változásának összefüggését a párolgással, a csapadékkal, a hozzáfolyással.</p> <p>Magyarázza az óceán- és a tengervíz mozgási, áramlási rendszerének kialakulását és működését, lássa összefüggését az általános légközzel.</p> <p>Tudjon megmutatni térképen hideg és meleg tengeráramlásokat.</p> <p>Bizonyítsa tematikus térképek és éghajlati diagramok segítségével a tengeráramlások éghajlat-módosító hatását és mondjon példát azokra.</p> <p>Értelmezze a tengerjárás kialakulását, természeti és társadalmi-gazdasági következményeit.</p> <p>Mutassa be a tengervíz mozgásai és a partformák közötti összefüggést.</p> <p>Mutassa be példák alapján a világtengert mint természeti erőforrást.</p>	<p>Mutassa be a földrajzi tényezők összefüggéseinek alkalmazásával a sótartalom változását egy hosszúsági kör mentén.</p> <p>Ismerje fel a légköri és a vízközi rendszer hasonlóságait, kapcsolatait.</p> <p>Mondjon példát a tengeri üledék, az üledékes ásványkincsek képződésére. Ismertesse kitermelésük lehetőségeit.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>3.3.3. A felszíni vizek és felszínalakító hatásuk A tavak</p> <p>A folyóvizek</p>	<p>Ismertesse a tómedencék keletkezési típusait. Tudjon példákat mutatni a térképen az egyes típusokra.</p> <p>Ismertesse a tavak pusztulásának okait és szakaszait.</p> <p>Értékelje az emberi tevékenység szerepét a tavak keletkezésében és pusztulásában.</p> <p>Mondjon példát a tavak hasznosítási módjaira.</p> <p>Alkalmazza az alábbi fogalmakat: vízgyűjtő terület, vízvásztó, fő- és mellékfolyó, lefolyásos és lefolyástalan terület, vízállás, vízhozam, vízjárás.</p> <p>Mutassa be a folyó vízjárásának jellemzőit, összefüggéseit a földrajzi fekvéssel, a domborzattal és az éghajlattal.</p> <p>Tudja kiszámítani a folyó vízhozamát.</p> <p>Ismertesse a folyó munkavégző képességét meghatározó tényezőket.</p> <p>Mutassa be ábrák, képek alapján a folyóvíz építő és romboló munkáját.</p> <p>Mutassa be példák alapján az emberi beavatkozások vízfolyásokra gyakorolt hatásait, mondjon véleményt azokról.</p>	<p>Következtessen a térkép segítségével a tavak keletkezésére elhelyezkedésük, alakjuk, mélységük alapján.</p> <p>Ismerje fel a tavak állapotát fényképeken, ábrákon.</p> <p>Értékelje és alkosson véleményt néhány példa alapján a mesterséges tavak létrehozásának céljairól és környezeti következményeiről.</p> <p>Bizonyítsa példákkal térkép alapján a domborzat és a szakaszjelleg összefüggését, térbeli változását.</p> <p>Legyen képes vízállásjelentés értelmezésére.</p>
<p>3.3.4. A felszín alatti vizek</p>	<p>Magyarázza a felszíni és a felszín alatti vizek kapcsolatát.</p> <p>Ismertesse a felszín alatti vizek kialakulását, vizük mozgását, valamint egymással, a csapadékkal és a párolgással való kapcsolatát.</p> <p>Tudja rendszerezni a felszín alatti vizeket különböző szempontok szerint.</p> <p>Ismerje fel és jellemezze a felszíni és felszín alatti karsztformákat (víznyelő, dolina, polje, cseppkő, barlang), barlangi patak, karsztforrás.</p>	<p>Értelmezze a földtani szerkezet és a felszín alatti víztípusok kialakulásának kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be a kőzetminőség szerepét a felszín alatti vizek elhelyezkedésében és mozgásában.</p> <p>Alkalmazza a geotermikus gradiensről tanultakat a felszín alatti vizek hőmérsékletének magyarázatában.</p> <p>Ábrázolja egyszerű metszeten a karsztformákat.</p> <p>Ismerje a mészkő oldódásának kémiai folyamatát, a talaj- és növényborítottság szerepét a karsztosodásban.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.3.5. A komplex vízgazdálkodás elemei	<p>Ismerje a folyószabályozás lényegét és módszereit, mutassa be jelentőségét a társadalmi-gazdasági életben.</p> <p>Ismertesse a belvíz kialakulásának okait, az ár- és belvízvédelem feladatait.</p> <p>Sorolja fel a víznyerés lehetőségeit.</p> <p>Bizonyítsa példákkal a domborzat és a csapadék kapcsolatát a vízenergia hasznosításának lehetőségeivel.</p> <p>Mutassa be példák alapján a vizek védelmének, a vízzel való takarékoságnak szükségességét.</p>	<p>Következtessen a földrajzi elhelyezkedésből, a természet- és társadalomföldrajzi jellemzőkből a vízigényekre és azok kielégítésének módjára.</p> <p>Tudja szöveges források alapján bizonyítani a nemzetközi összefogás szükségességét a vízgazdálkodásban, a vizek védelmében.</p> <p>Mutassa be példák segítségével a nagy vízrendszerekbe való emberi beavatkozás helyi és regionális következményeit.</p>
3.3.6. A jég és felszínformáló munkája	<p>Mutassa be ábra alapján a hóhatár magasságának összefüggését a földrajzi szélességgel és a domborzattal.</p> <p>Ismertesse a gleccserek és a belföldi jégtakaró pusztító és építő munkáját.</p> <p>Ismerje fel ábrán, képen a jég által formált képződményeket (pl. jég csiszolta felszín, tóhátság, gleccservölgy, morénasánc, morénasíkság).</p>	<p>Hasonlítsa össze a belföldi és a magashegyeségi jégképződés folyamatát.</p> <p>Mutassa be konkrét tájak példáján a jég felszínformálásának következményeit.</p>
3.4. A talaj	<p>Jellemezze a leggyakrabban előforduló talajtípusokat, (pl. mezőségi talaj, barna erdei talaj, podzol, trópusi vörösföld, szikes), tudjon példát mondani földrajzi elhelyezkedésükre.</p> <p>Mondjon példákat a talaj pusztulását előidéző emberi tevékenységekre.</p> <p>Soroljon fel a talaj védelmét szolgáló megoldásokat, művelési módokat.</p>	<p>Ismertesse a talajképződés folyamatát.</p> <p>Bizonyítsa az éghajlat meghatározó szerepét a talajok kialakulásában.</p> <p>Mondjon példákat azonális talajokra.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek összevetésével az éghajlat, a talajtípusok és a gazdálkodás összefüggéseit.</p> <p>Bizonyítsa a domborzati jellemzők, a gazdálkodási mód és a talajpusztulás összefüggéseit.</p>
3.5. A geoszférák kölcsönhatásai		<p>Mutassa be példák segítségével az egyes geoszférákban lezajló folyamatoknak a többi geoszférára gyakorolt hatását és azok következményeit.</p> <p>Mondjon példákat a több geoszférára is kiterjedő környezeti ártalmakra, ezek kiváltó okaira és következményeire, a megelőzés és a megoldás lehetőségeire.</p> <p>Tudjon elemezni a témához kapcsolódó folyamatábrákat és szemelvényeket.</p>

4. A földrajzi övezetesség

Megjegyzés: A vízszintes földrajzi övezetességnél szereplő általános követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>4.1. A szoláris és a valódi éghajlati övezetek</p> <p>Szoláris éghajlati övezetek</p> <p>Valódi éghajlati övezetek</p>	<p>Magyarázza egyszerű rajz készítésével a nap-sugarak hajlásszöge és a felmelegedés mértékének földrajzi szélességtől függő változását. Tudja bejelölni térkép-vázlatba a szoláris éghajlati övezeteket, tudja megfogalmazni helyüket a földrajzi fókuszban.</p> <p>Mutassa be, hogyan módosítják az óceánok, a tengeráramlások, a szélrendszerek, a földfelszín és a domborzat az éghajlatot.</p>	<p>Magyarázza a szoláris övezetek határainak elhelyezkedését.</p> <p>Mutassa be a szoláris és a valódi éghajlati övezetesség közötti különbséget.</p>
<p>4.2. A vízszintes földrajzi övezetesség</p>	<p>Értelmezze a földrajzi övezetesség fogalmát, rendszerét (övezet, öv, terület/vidék).</p> <p>Jellemezze az egyes övezetek, övek, területek/vidék éghajlati, vízrajzi és felszínformálódási sajátosságait, talaját és élővilágát. Mutassa be, hogyan befolyásolják a természetföldrajzi jellemzők a társadalom lehetőségeit az egyes övezetekben, övekben, területeken.</p> <p>Sorolja fel az egyes övek, területek/vidék legfontosabb gazdasági növényeit, tenyésztett állatait, a gazdálkodás területi típusait. Ismerje fel és jellemezze fényképek, ábrák és leírások alapján a földrajzi övezetesség tipikus területeit.</p> <p>Tudja elemezni a Föld és a kontinensek zonalitását bemutató tematikus térképeket, diagramokat.</p> <p>Tudjon klímadiagramokat értelmezni és összehasonlítani.</p> <p>Ismertesse a különböző övezetek, övek főbb környezeti problémáit</p> <p>Mutassa meg térképen és ismerje fel kontúr-térképen az egyes övezetek, övek, területek/vidék elhelyezkedését.</p>	<p>Mutassa be az összefüggéseket és a törvényszerűségeket a földrajzi övezetesség eleminek kapcsolatrendszerében (talajképződés folyamata, vízháztartást befolyásoló tényezők, felszínformálódási folyamatok).</p> <p>Tudjon példákat mondani az övezetesség és a táj eltartóképességének kapcsolatára, az övezetesen elrendeződő természeti erőforrásokra.</p> <p>Tudja térképen megmutatni, munkatérképre berajzolni az életközösségek környezetkárosodással leginkább sújtott területeit.</p> <p>Mondjon példákat arra, hogyan kezeli a társadalom az övezetek, övek, területek környezeti problémáit.</p> <p>Ismerjen fel öveket, területeket/vidéket klímadiagramok alapján.</p> <p>Tudjon tematikus térképek összehasonlításával komplexen jellemezni éghajlati övezeteket, öveket, területeket/vidéket. Legyen képes az övezetességet bemutató komplex szelvény elemzésére.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>4.3. A forró övezet</p> <p>Egyenlítői öv</p> <p>Átmeneti öv</p> <p>Térítői öv</p> <p>Monszun vidék</p>	<p>Mutassa be a környezeti tényezők és a természetföldrajzi jellemzők változását az Egyenlítő és a térítőkörök között.</p> <p>Magyarázza az övezet öveinek elkülönítési szempontjait.</p> <p>Mutassa be a passzát szélrendszer szerepét az egyenlítői éghajlat és a többi természetföldrajzi jellemző kialakulásában.</p> <p>Mutassa be a trópusi erdőirtások és felégetések következményeit.</p> <p>Hasonlítsa össze a nedves és száraz szavanna éghajlati sajátosságait, értse a különbségek okát.</p> <p>Mutassa be az összefüggést a passzát szélrendszer és az éghajlat átmeneti jellege között.</p> <p>Értelmezze a száraz és csapadékos időszak váltakozásának hatását az egyes természetföldrajzi tényezőkre.</p> <p>Mutassa be a szavannák túllegeltetésének és a növényzet felégetésének hatásait.</p> <p>Értelmezze az állandóan leszálló légáramlás szerepét trópusi sivatagi éghajlat kialakulásában.</p> <p>Ismertesse az időszakos vízfolyások, a jövevényfolyók és az oázisok szerepét a gazdálkodásban.</p> <p>Magyarázza a Hindusztáni-félsziget példáján a trópusi monszun kialakulását, a nyári és a téli monszun, valamint a domborzat szerepét a csapadék térbeli és időbeli eloszlásában.</p>	<p>Tudja magyarázni a sivatagi vázlatajok kialakulását.</p> <p>Mutassa be az összefüggést a forró övezeti monszun éghajlat és a monszungazdálkodás sajátosságai között.</p>
<p>4.4. Mérsékelt övezet</p>	<p>Értelmezze az övezet öveinek elkülönítési szempontjait.</p> <p>Ismertesse a mérsékelt övezeti erdőirtások, a füves területek feltörésének, túllegeltetésének következményeit.</p>	<p>Jellemezze a mérsékelt övezet sajátosságait egy adott hosszúsági vagy szélességi kör mentén készült komplex szelvény alapján.</p>
<p>4.4.1. Meleg-mérsékelt öv</p> <p>Mediterrán terület</p> <p>Monszun terület</p>	<p>Mutassa be a mediterrán éghajlat jellegzeteségeinek összefüggését az uralkodó szélrendszer váltakozásával.</p> <p>Hasonlítsa össze különböző források alapján a forró övezeti és a mérsékelt övezeti monszun éghajlatot.</p>	<p>Magyarázza a meleg-mérsékelt övön belüli földrajzi különbségek okait.</p> <p>Indokolja a mediterrán és a mérsékelt övezeti monszun éghajlat elhelyezkedését, eltérő jellemzőit.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>4.4.2. Valódi mérsékelt öv</p> <p>Óceáni terület</p> <p>Mérsékeltén szárazföldi terület</p> <p>Szárazföldi terület</p> <p>Szélsőségesen szárazföldi terület</p>	<p>Mutassa be az óceántól való távolság és a nyugati szelek hatását a természetföldrajzi tényezők NY-K irányú változásaira.</p> <p>Ismertesse a környezeti tényezők szerepét a növénytermesztés és az állattenyésztés jellemzőinek változásában.</p> <p>Mondjon példát térkép segítségével az óceánok és a tengeráramlások éghajlat-módosító hatására.</p> <p>Ismertesse a nedves-kontinentális éghajlat átmeneti jellegét.</p> <p>Mutassa be a száraz-kontinentális éghajlat kialakulásának okait.</p> <p>Ismertesse a terület speciális környezeti problémáit (a nem művelt területek feltörése, túlöntözés stb.) kialakulásuk okait.</p> <p>Ismertesse a tengerektől való távolság és a domborzat szerepét a mérsékelt övezeti sivatagi éghajlat kialakulásában.</p> <p>Hasonlítsa össze a forró és a mérsékelt övezeti sivatagi éghajlatot.</p> <p>Mutassa be a hő- és fagyaprózódás felszínformáló szerepét a területen.</p> <p>Ismertesse az időszakos vízfolyások, a lefolyástalan területek kialakulásának okait, a vízszervezési lehetőségek szerepét a terület gazdasági hasznosításában.</p>	<p>Igazolja éghajlati diagramok és keresztmetzeti ábrák összehasonlító elemzésével a kontinentalitás NY-K irányú változását Euráziában.</p> <p>Mutassa be a hasonlóságokat és a különbségeket a nedves és a száraz kontinentális éghajlat sajátosságai között.</p> <p>Ismertesse a füves pusztát, a sztyeget, a prérit és a pampa területi különbségeit.</p> <p>Tudjon példát mondani a terület környezeti problémáinak lehetséges megoldásaira.</p> <p>Ismertesse a szikesedést, illetve a másodlagos szikesedés folyamatát, okait.</p>
<p>4.4.3. Hidegmérsékelt öv</p>	<p>Hasonlítsa össze a tajga éghajlat kiterjedését az északi és a déli félgömbön.</p> <p>Bizonyítsa példákkal a gazdasági hasznosítás okozta környezeti problémákat az övben.</p>	<p>Mutassa be, mely tényezők befolyásolják az öv gazdasági hasznosítását.</p> <p>Ismertesse a vízháztartás sajátosságait az övben.</p>
<p>4.5. A hideg övezet</p> <p>Sarkkörü öv</p> <p>Sarkvidéki öv</p>	<p>Ismertesse a sarkkörü és a sarkvidéki öv elkülönítésének szempontjait.</p> <p>Ismertesse, hogyan befolyásolják a hideg övezet természetföldrajzi jellemzői a társadalom lehetőségeit.</p> <p>Mutassa be a tundra éghajlat hatását a többi természetföldrajzi jellemzőre.</p> <p>Ismertesse az állandóan fagyos éghajlat hatásait a többi természetföldrajzi jellemzőre és az élővilág elterjedésére.</p>	<p>Magyarázza a nappalok és az éjszakák időtartamának földrajzi szélességtől függő változását.</p> <p>Mondjon példákat az emberi tevékenység (bányászat, vadászat) kiterjesztésének várható következményeire a hideg övezetben.</p> <p>Ismertesse a talajképződés és a felszínformálódás övre jellemző vonásait.</p> <p>Magyarázza a belföldi jégtakaró kiterjedésének különbségét az északi és a déli félgömbön.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.6. A függőleges földrajzi övezetesség	<p>Mutassa be az összefüggést a tengerszint feletti magasság és a környezeti tényezők változása között.</p> <p>Mutassa be keresztmetszeti ábrák segítségével a forró és a mérsékelt övezet hegységeinek függőleges övezetességét, a gazdálkodási lehetőségek változását. Mondjon példát olyan országokra, ahol a mezőgazdasági termelés a függőleges övezetességhez igazodik.</p>	<p>Mutassa be a külső erők magassággal változó felszinformáló szerepét a magashegységekben.</p> <p>Legyen képes függőleges övezetességet bemutató keresztmetszelvényt készíteni, képeket, ábrákat, szövegeket elemezni.</p> <p>Hasonlítsa össze a növénytermesztés vízszintes és függőleges övezetességgel összefüggő rendszerét.</p>

5. A népesség- és településföldrajz

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>5.1. A népesség földrajzi jellemzői A népesség számbeli alakulása, összetétele</p> <p>A népesség területi eloszlása</p>	<p>Mutassa be a demográfiai robbanás okait, következményeit.</p> <p>Tudja kiszámítani a természetes szaporodás mértékét.</p> <p>Jellemezze a népesedési szakaszokat.</p> <p>Magyarázza példák alapján a természetes szaporodást befolyásoló tényezőket.</p> <p>Tudja leolvasni és értelmezni a korfa adatait. Mutassa be adatok alapján a népesség kor- és foglalkozási szerkezetét, következtessen abból a gazdaság fejlettségére.</p> <p>Tudja kiszámítani adatok alapján a népsűrűséget.</p> <p>Nevezze meg és mutassa meg térképen a Föld legnagyobb népességkoncentrációit.</p> <p>Magyarázza meg a népesség egyenlőtlen elrendeződésének okait és következményeit.</p> <p>Értelmezze a falusi és városi népesség országonként eltérő arányait és annak összefüggéseit a gazdasági fejlettséggel.</p> <p>Ismertesse és tudja megmutatni térképen az emberfajták földrajzi elterjedését.</p>	<p>Tudja összekapcsolni a korfán tapasztalható eltéréseket jellemző történelmi eseményekkel.</p> <p>Mutassa be a népesedési szakaszok és a korfa alakjának összefüggését.</p> <p>Ismertesse az elöregedő és a fiatalodó társadalmak korösszetételéből adódó társadalmi-gazdasági következményeket.</p> <p>Tudja példákon bemutatni a népességgyarapodás környezeti következményeit szemelvények felhasználásával.</p> <p>Mutassa be a foglalkozási átrétegződés okait és módjait.</p> <p>Bizonyítsa statisztikai adatok alapján az urbanizálódás és a gazdasági fejlettség összefüggéseit.</p> <p>Mondjon példákat a népességvándorlások típusaira, kapcsolja össze azokat történelmi eseményekkel, illetve a népesség mai eloszlásával.</p> <p>Értse a nagyvárosok kialakulásának földrajzi és környezeti okait.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
5.2. A települések földrajzi jellemzői	<p>Csoportosítsa a településeket szerepkörük szerint.</p> <p>Mutassa be példák alapján a város kialakulásának folyamatát.</p> <p>Magyarázza a városodás és a városiasodás folyamata közötti különbségeket.</p> <p>Ismerje fel képeken, ábrákon és leírásokban a városok övezeteit, eltéréseit a különböző földrészekben.</p> <p>Csoportosítsa a falvakat alaprajzuk és funkciójuk szerint.</p> <p>Ismertesse a tanya változó szerepét és típusait.</p> <p>Mutassa be az agglomeráció, a bolygóváros és az alvóváros kialakulásának folyamatát, mutasson példát ezekre a térképen.</p> <p>Mutassa be példákkal a nagyvárosi étellel járó környezeti és társadalmi gondokat, nevezzen meg megoldási lehetőségeket.</p>	<p>Igazolja példákkal a település szerepköre, alaprajza és arculata közötti összefüggést.</p> <p>Ismertesse a városokba áramlás eltérő okait a Föld különböző gazdasági fejlettségű térségeiben.</p> <p>Mutassa be a falvak átalakulási folyamatát, szerepük átértékelődését.</p> <p>Mutassa be a tanyavilág kialakulásának okait. Hasonlítsa össze a tanyát és a farmot.</p> <p>Ismerje föl ábrákon és képeken a különböző földrajzi övezetek és övek településképének, építkezési módjának sajátosságait.</p>

6. A világ változó társadalmi-gazdasági képe

TÉMAK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>6.1. A világgazdaság általános jellemzése, szerkezetének átalakulása és jellemző folyamatai</p> <p>A világgazdaság felépítése, ágazatai</p> <p>A gazdasági fejlettség és területi különbségei</p> <p>A világgazdaság működése és folyamatai</p>	<p>Mutassa be a világgazdaság ágazati felépítését.</p> <p>Mutassa be az egyes társadalmi tényezők (pl. munkaerő minősége, népesség struktúrája, hagyományok, a rendelkezésre álló tőke stb.) szerepét a gazdasági életben.</p> <p>Nevezze meg a gazdasági fejlettség fő mutatóit.</p> <p>Értelmezze és alkalmazza a gazdasági fejlettség mutatóit, az összehasonlítás módszereit.</p> <p>Tudjon példákat különböző fejlettségű országokra.</p> <p>Mutassa be példák alapján a gazdasági fejlettség területi különbségeit, kapcsolatát az életszínvonallal.</p> <p>Ismerje föl leírásokban és hírekben a globalizáció folyamatát, jelenségeit.</p> <p>Ismertesse a multinacionális vállalatok működésének elvét példák alapján.</p>	<p>Bizonyítsa példákkal, hogy az országok gazdasági fejlettségi csoportokba sorolása csak több mutató alapján megbízható.</p> <p>Mutassa be példákkal az eltartott és a foglalkoztatott népesség arányának, a mezőgazdaság és a külkereskedelem mutatóinak a gazdasági fejlettséggel való összefüggéseit.</p> <p>Alkalmazza konkrét példákban az életszínvonal és az életminőség mérésére szolgáló mutatókat.</p> <p>Mutassa be a piacgazdaság működését, elveit. Tudjon példákat mondani a nemzetközi tőke-összefonódásokra.</p> <p>Hasonlítsa össze a piacgazdaság és a tervgazdaság működését.</p> <p>Mutassa be a működőtőke mozgásának legfőbb irányait és hatásait a gazdasági fejlődésben.</p>
<p>6.2. A termelés, a fogyasztás és a kereskedelem kapcsolata</p>	<p>Mutassa be a világkereskedelem legjelentősebb irányait és főbb országcsoportjait, országait.</p> <p>Mutassa be példákkal a külkereskedelem áruszerkezetének összefüggését a fejlettséggel.</p> <p>Nevezzen meg fontos kereskedelmi társulásokat.</p>	<p>Vázolja fel a nemzetközi munkamegosztás és a világkereskedelem kialakulásának folyamatát.</p> <p>Értelmezze a példák bemutatásával a protekcionizmus, a vámok, az export-kényszer, a munkaerőpiac, a tőkepiac szerepét a világgazdaságban.</p> <p>Tudjon példákat mondani a világgpiactól való különböző fajtájú és mértékű függőségekre.</p> <p>Készítsen vázlatot az európai integrációs folyamatról.</p> <p>Bizonyítsa az egyéb szolgáltatások szerepét és jelentőségét a kereskedelemben.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>6.3. A világ élelmiszer-gazdaságának jellemzői és folyamatai</p> <p>A mezőgazdaság és az élelmiszer-gazdaság kapcsolata</p> <p>Növénytermesztés</p> <p>Állattenyésztés</p> <p>Erdőgazdálkodás, hal- és vadgazdálkodás</p>	<p>Értékelje az élelmiszer-gazdaság szerepét a gazdasági életben. Mutassa be példákkal a természeti tényezők és a mezőgazdaság kapcsolatát, az élelmiszer-termelés övenként, területenként eltérő lehetőségeit és a mezőgazdasági termelés módjait.</p> <p>Hasonlítsa össze a mezőgazdasági termelés típusait.</p> <p>Legyen képes az élelmiszer-gazdasággal kapcsolatos tematikus térképek olvasására, adatsorok értelmezésére, az ábrázolt összefüggések feltárására.</p> <p>Mondjon példát a mezőgazdasági termelés következtében fellépő környezetkárosító folyamatokra.</p> <p>Mutassa meg a térképen a művelésre alkalmas területek földrajzi eloszlását, kapcsolatát a földrajzi övezetességgel.</p> <p>Tudja csoportosítani a termesztett növényeket és megnevezni termesztésük legfontosabb körzeteit.</p> <p>Következtessen adatokból, valamint az állattartás feltételeiből az állattenyésztés fejlettségére.</p> <p>Mutassa be példákkal a vallás és a társadalmi szokások szerepét az állattartásban.</p> <p>Nevezze meg az erdőgazdálkodás és a halászat fő területeit a Földön.</p> <p>Mutassa be az erdők ökológiai szerepét és az erdőket veszélyeztető folyamatokat.</p> <p>Mutassa be a túlhalászás okait és veszélyeit.</p>	<p>Magyarázza meg az eltartóképesség eltérő alakulását a különböző társadalmi-gazdasági fejlettségű és eltérő természeti adottságokkal rendelkező régiókban.</p> <p>Mutassa meg térképen, nevezze meg kontúr-térképen a legnagyobb mezőgazdasági termelők és fogyasztók földrajzi elhelyezkedését.</p> <p>Mutassa be az élelmiszertermelést befolyásoló társadalmi tényezők szerepét különböző országcsoportok példáján.</p> <p>Indokolja az élelmiszer-gazdaság legdinamikusabb ágazatainak fejlődését.</p> <p>Igazolja példákkal az állattartás típusa és a társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggését.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>6.4. A világ energiagazdaságának és iparának átalakulása</p> <p>Energiagazdaság</p> <p>Ipar</p>	<p>Mutassa be az energiagazdaság szerepét a gazdasági életben.</p> <p>Tudja csoportosítani az energiahordozókat. Ismerje az energiahordozók keletkezésének módját, alkalmazásuk előnyeit és hátrányait. Tudja megmutatni a térképen a világ legfontosabb kőszén-, kőolaj- és földgázlelőhelyeit.</p> <p>Tudja összehasonlítani az energiahordozók kitermelésének és felhasználásának területi elhelyezkedését.</p> <p>Olvassa le adatsorokból az energiahordozók felhasználásában bekövetkezett változásokat. Mondjon példákat az energiagazdaság okozta környezeti problémákra. Érveljen a környezetkímélő energiatermelés és -felhasználás szükségessége mellett.</p> <p>Mutassa be adatsorok vagy diagramok alapján az ipar változó jelentőségét a gazdasági életben.</p> <p>Tudja használni az ipar fejlettségének jellemzésére alkalmas mutatókat.</p> <p>Mutassa be a telepítő tényezők szerepét és azok átértékelődését az egyes iparágak és iparvidékek életében.</p> <p>Tudjon példákat mutatni a térképen a kitermelő- és a feldolgozóipari körzetekre, valamint a nagy hazai és nemzetközi ipari tömörülésekre.</p> <p>Tudjon térképek segítségével bemutatni egy tipikus gazdasági régiót.</p> <p>Ismerje fel képi vagy szöveges források alapján az ipari termelés környezetkárosító hatását.</p>	<p>Mutassa be a kőolajválság eltérő hatását a különböző országcsoportokra.</p> <p>Hasonlítsa össze a különböző fejlettségű gazdaságok energiaigényeit és energiahatékonyságát.</p> <p>Mutassa be a megújuló energiaforrások szerepének várható változását.</p> <p>Ismertesse az energiatermelésből adódó környezeti gondok megoldására kidolgozott elképzeléseket.</p> <p>Mutassa be az ipari és a technológiai parkok szerepét, tudjon ezekre példát mondani.</p> <p>Indokolja az ipar 20. századi nagy területi átrendeződéseit.</p> <p>Értelmezze példák alapján a beszállítói, az alapanyaggyártó és a feldolgozó-összeszerelő szerepkör jelentőségét a világ ipari termelésében.</p> <p>Magyarázza meg az ipar szerkezete és a gazdasági fejlettség összefüggését, a szerkezetváltás folyamatát.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>6.5. A harmadik és a negyedik szektor jelentőségének növekedése</p> <p>Az infrastruktúra</p> <p>A harmadik és a negyedik szektor</p> <p>A működőtőke és a pénz világa</p>	<p>Értékelje a közlekedés társadalmi-gazdasági szerepét.</p> <p>Mutassa be a közlekedési hálózat kialakulása és a természeti adottságok közötti összefüggést.</p> <p>Értékelje az egyes szállítási módok előnyeit és hátrányait.</p> <p>Mutassa be a közlekedési ágazatok arányában történt változásokat, ezek okait.</p> <p>Olvassa le tematikus térképről az áruszállítás legfontosabb irányait.</p> <p>Mutassa be példák segítségével az egyes közlekedési-szállítási módok környezetkárosító hatásait.</p> <p>Indokolja a hírközlés fontosságát a társadalmi-gazdasági élet fejlődésében.</p> <p>Mutassa be diagramok, adatok segítségével a harmadik és a negyedik szektor szerepének időbeli átalakulását.</p> <p>Illusztrálja példákkal a szolgáltatás jelentőségének és belső arányainak változását.</p> <p>Mutassa be a szükséglet és a termelés, a fizetőképes kereslet és a gazdasági egyensúly összefüggését.</p> <p>Tudja felsorolni a költségvetés fő összetevőit.</p> <p>Sorolja fel az infláció kialakulásának, növekedésének okait és következményeit.</p>	<p>Mondjon európai és hazai példákat a közlekedés fejlesztésének és átalakításának legfontosabb szempontjaira.</p> <p>Ismertesse a lehetőségeket a közlekedés környezetkárosító hatásainak csökkentésére.</p> <p>Mutassa be szemelvények és adatsorok összehasonlító elemzésével az infrastruktúra kapcsolatát az életminőséggel.</p> <p>Érzékeltesse példákkal a harmadik és a negyedik szektor jelentőségét a mai világgazdaságban és a társadalmi életben.</p> <p>Magyarázza az adósságválság okait és gazdasági következményeit.</p> <p>Tudjon példát mondani inflációt és költségvetési hiányt gerjesztő folyamatokra.</p>

7. A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók, országcsoportok és országok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.1. A világgazdasági pólusok	<p>Mutassa meg a térképen a világgazdasági pólusokat és azok vezető országait.</p> <p>Mutassa be összehasonlító adatsorok vagy diagramok alapján a pólusok világgazdasági jelentőségét.</p>	<p>Magyarázza meg a világgazdasági pólusok kialakulásának okait, folyamatát és területi átrendeződését.</p>
7.2. A világgazdaság peremterületei	<p>Hasonlítsa össze a centrum- és a periféria-országok világgazdasági szerepkörét.</p> <p>Értelmezze a periféria helyzet társadalmi-gazdasági jellemzőit.</p> <p>Mutassa meg térképen a Föld különböző területeinek periféria-országait.</p>	<p>Magyarázza meg a periféria-térségek kialakulásának okait.</p> <p>Támassa alá példákkal az eltérő fejlettségű periféria-országok felzárkózásának különböző lehetőségeit.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
7.3. Egyedi szerepkörű országcsoportok és országok	<p>Mutassa be az egyoldalú gazdasági szerepkörű (pl. „banánköztársaságok”, nyersanyag-kitermelő, főként bémunkát végző, idegenforgalmi szolgáltatásból élő) országok gazdasági nehézségeit adatsorok, képek, szemelvények segítségével.</p> <p>Értékelje az „olajországok” világgazdasági jelentőségét és a tranzitországok szerepét.</p> <p>Mutassa be példák alapján a társadalmi sajátosságok (pl. vallási és nemzetiségi összetétel, gyarmati múlt) jelentőségét az egyedi szerepek kialakulásában.</p>	<p>Vázolja fel a trópusi üdülőszigetek és az adóparadicsomok kialakulásának okait, gazdaságuk jellemzőit.</p> <p>Mutassa be az ENSZ, az EFTA, a NAFTA, az OECD, az Európa Tanács, a WHO, a Vöröskereszt és a Vörös Félhold szervezetek működési területeit.</p>

8. Magyarország földrajza

Megjegyzés: A Magyarország természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinél, illetve a nagytájak eltérő természeti és társadalmi-gazdasági képénél szereplő követelmények az egyes nagytájakra is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1. A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajzi sajátosságai	<p>Igazolja a medence-jelleg érvényesülését a Kárpát-medencében. Tudja elhelyezni hazánkat a térképen, a földgömbön, Európában és a Kárpát-medencében.</p> <p>Jellemezze a Kárpát-medence nemzetiségi összetételét tematikus térképek és adatsorok segítségével.</p> <p>Ismertesse a magyarság elhelyezkedését a Kárpát-medencében és a világban.</p>	<p>Elemesse a földrajzilag nyitott határ és a zárt medencehelyzet következményeit. A bizonyításhoz használjon különféle tematikus térképeket.</p> <p>Értékelje a központi fekvés és a tranzithelyzet előnyeit és hátrányait.</p> <p>Tudjon példákat mondani a határainkon átnyúló eurorégiókra és együttműködésekre.</p>
8.2. Magyarország természeti adottságai	<p>Földtani adottságok</p> <p>Magyarázza folyamatábra vagy táblázat segítségével a földtörténeti idők meghatározó jelentőségű geológiai eseményeit.</p> <p>Nevezze meg és mutassa meg térképen az egyes idők, időszakok főbb képződményeit.</p> <p>Sorolja fel hazánk legfontosabb felszínalkotó és hasznosítható kőzeteit. Ismertesse területi előfordulásukat, felhasználásuk lehetőségeit.</p> <p>Hazánk éghajlata</p> <p>Mutassa be földrajzi helyzetünk éghajlati következményeit, a legfontosabb módosító tényezőket.</p> <p>Tudja jellemezni hazánk éghajlatát.</p> <p>Hazánk vízrajza</p> <p>Értékelje felszíni vizeink gazdasági jelentőségét.</p> <p>Ismertesse a felszín alatti vizek hazai típusait, előfordulásait, hasznosítását.</p> <p>Magyarázza vizeink környezeti problémáit.</p>	<p>Mutassa be a Kárpát-medence földtörténeti fejlődésének lemeztektonikai folyamatát.</p> <p>Ismertse az időszakok, korok eseményeit és hazai földtörténeti emlékeit.</p> <p>Ismertesse az egyes éghajlati elemek értékeinek hazai eloszlási jellegzetességeit.</p> <p>Legyen képes többtényezős földrajzi összefüggések bizonyítására (medence-jelleg, földtani felépítés, éghajlat felszíni és felszín alatti vízkészlet és jellemzőik).</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Hazánk élővilága és talajai	<p>Mondjon példákat a vízvédelem hazai lehetőségeire és megoldásaira.</p> <p>Tudja megnevezni kontúrterképen hazánk legjelentősebb folyóit, tavait és jellemezze azokat.</p> <p>Mutassa be a természetes növénytakaró területi változásait, a legjelentősebb talajtípusok elhelyezkedését tematikus térképek segítségével.</p>	<p>Bizonyítsa szemelvények alapján a vízszennyezés helyi és regionális összefüggéseit, a nemzetközi összefogás szükségességét a Kárpát-medencében.</p> <p>Mutassa be az éghajlat, a természetes növénytakaró és a talaj összefüggéseit hazánk területén.</p>
<p>8.3. Magyarország társadalmi-gazdasági jellemzői</p> <p>Népesség- és településföldrajzi jellemzők</p>	<p>Ismertesse hazánk fő népesedési folyamatait és azok társadalmi-gazdasági következményeit.</p> <p>Értelmezze hazánk korfáját.</p> <p>Olvassa le diagramokról, adatsorokról és elemezze a népességszám, a természetes szaporulat alakulását.</p> <p>Nevezzen meg magas és alacsony népsűrűségű területeket, indokolja a különbségeket.</p> <p>Tudja, hogy mely nemzetiségek és hol élnek hazánkban.</p> <p>Mutassa be a hazai foglalkozási szerkezetet, átalakulását, magyarázza az okait.</p>	<p>Elemézzen a népesség nemzetiségi összetételét, területi eloszlását bemutató tematikus térképeket, statisztikai adatsorokat, korfákat. Bizonyítsa a népességmozgások összefüggését a gazdasági-politikai tényezőkkel.</p>
<p>Nemzetgazdaságunk</p>	<p>Mutassa be hazánk településföldrajzi jellemzőit térképek, képek, adatsorok, ábrák alapján.</p> <p>Ismertesse a magyar nemzetgazdaság jellemző vonásait, területi és szerkezeti átrendeződését ábrák, statisztikai adatsorok, tematikus térképek segítségével.</p> <p>Alkalmazza az országok gazdaságának összehasonlítására szolgáló mutatókat a magyar gazdaság európai és a világ gazdaságban elfoglalt helyének bemutatására.</p> <p>Olvassa le tematikus térképekről a GDP regionális adatait, és magyarázza az eltéréseit.</p> <p>Értékelje hazánk természeti erőforrásait és azok szerepét a nemzetgazdaságban.</p> <p>Tudjon adatsorok, ábrák segítségével tényeket, folyamatokat, összefüggéseket megállapítani az egyes ágak, ágazatok helyzetéről, a nemzetgazdaságban elfoglalt szerepéről.</p>	<p>Ismertesse az összefüggést hazánk társadalmi-gazdasági fejlődése és annak történelmi háttere között.</p> <p>Értelmezze a munkanélküliség kialakulásának okait, csökkentésének lehetőségeit.</p> <p>Mutassa be példák alapján a piac és a tulajdonformák szerepét, változását a gazdaság működésében.</p> <p>Értékelje forrásanyagok alapján a gazdaság területi és szerkezeti átalakulásának eredményeit és problémáit.</p> <p>Elemézze a külföldi tőke szerepét a gazdasági rendszerváltásban.</p>
<p>A gazdaság ágazatai, ágai</p>	<p>Értékelje hazánk természeti erőforrásait és azok szerepét a nemzetgazdaságban.</p> <p>Tudjon adatsorok, ábrák segítségével tényeket, folyamatokat, összefüggéseket megállapítani az egyes ágak, ágazatok helyzetéről, a nemzetgazdaságban elfoglalt szerepéről.</p> <p>Mutassa be az ipar szerkezeti átalakulásának folyamatát, a húzóágazatok szerepét.</p>	<p>Tudjon nemzetközi statisztikák alapján tendenciákat, összefüggéseket megállapítani az egyes ágazatok szerepéről, és hasonlítsa össze ezt a hazai jellemzőkkel.</p> <p>Ismertesse a termelés környezetre gyakorolt hatásait.</p> <p>Mutassa be konkrét példa alapján az ipari parkok szerepét a térségek gazdasági fejlődésében.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<p>Ismertesse az ipar területi elrendeződését, főbb telephelyeit, elemezzen a témához kapcsolódó tematikus térképeket.</p> <p>Bizonyítsa éghajlati és talajadottságaink szerepét a művelési ágak megoszlásában, főbb terményeink előállításának területi elhelyezkedésében.</p> <p>Nevezze meg a történelmi borvidékeket térkép alapján.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek segítségével az infrastruktúra és a településhálózat kapcsolatát.</p> <p>Értékelje hazánk közlekedéshálójának helyzetét.</p> <p>Mutassa be és helyezze el a térképen a fontosabb idegenforgalmi körzeteket, tájegységeket, ismertesse azok értékeit. Soroljon fel a világörökség részeként számon tartott hazai értékeket.</p> <p>Ismertesse a külkereskedelem szerepét hazánk gazdaságában.</p> <p>Mutassa be ábrák, adatsorok alapján a külkereskedelem áruösszetételét.</p> <p>Nevezze meg főbb kereskedelmi partnereinket.</p> <p>Ismertesse hazánk integrációs törekvéseit, ennek okait.</p>	<p>Ismertesse az élelmiszer-gazdaság szerepét a nemzetgazdaságban.</p> <p>Tudjon példákat mondani Magyarország és az Európai Unió mezőgazdasági kapcsolatára.</p> <p>Mutassa be a turizmus környezetre és a szolgáltatás egyéb ágazataira gyakorolt hatásait.</p> <p>Legyenek aktuális ismeretei hazánk és az Európai Unió kapcsolatának alakulásáról.</p>
<p>8.4. Hazánk nagytájainak eltérő természeti és társadalmi-gazdasági képe</p> <p>Az Alföld</p>	<p>Ismertesse térkép segítségével a nagytájakat és résztájakat, tudja ezeket kontúrtérképen megnevezni.</p> <p>Jellemezze a nagytájak felszínét, éghajlatát, vízrajzát, főbb talajtípusait, ásványkincseit és a természeti adottságok hatásait a mezőgazdaságra.</p> <p>Ismertesse a nagytájak természeti és kulturális értékeit, idegenforgalmi lehetőségeit és központjait.</p> <p>Mutassa meg térképen és nevezze meg kontúrtérképen a nagytájak főbb településeit.</p> <p>Kapcsolja hozzájuk a jellemző természeti erőforrásokat és gazdasági tevékenységeket.</p> <p>Magyarázza a résztájak eltérő természeti adottságainak szerepét az élelmiszer-gazdaságban.</p> <p>Ismertesse az Alföld szerepét a szénhidrogén-bányászatban.</p> <p>Mutassa be az Alföld jellemző településtípusait.</p>	<p>Helyezze el a földtörténeti időegységekben a nagytájak, résztájak kőzetanyagának, ásványkincseinek a kialakulását.</p> <p>Ismertesse példák alapján a folyók és a szél felszínformáló munkáját az Alföldön.</p> <p>Bizonyítsa statisztikai adatok segítségével a nagytáj szerepét az élelmiszer-gazdaság különböző ágazataiban.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
A Kisalföld és a Nyugati-peremvidék (Alpokalja)	Mutassa be az összefüggést a földrajzi fekvés, az infrastruktúra, a fogyasztópiac és a gazdaság fejlettsége között. Jellemezze a két táj fő ipari ágazatait, azok telepítő tényezőit.	Hasonlítsa össze az Alföld és a Kisalföld természetföldrajzi vonásait, indokolja eltéréseiket. Ismeresse a történelmi múlt, a hagyományok, az infrastruktúra, a szaktudás szerepét a nagytájak gazdaságában. Mutassa be a Szigetköz környezeti problémáit.
A Dunántúli-domb- és hegyvidék	Bizonyítsa éghajlati tematikus térképekkel az óceáni és a mediterrán hatás érvényesülését.	Mutassa be példák alapján a nagytáj jellegzetes településtípusait és azok összefüggését a természeti adottságokkal.
A Dunántúli-középhegység	Nevezze meg a nagytáj tagjait és azok kőzetanyagát. Ismeresse példák alapján a bányászat környezeti hatásait.	Ismeresse a gazdasági szerkezetváltás következményeit a területen.
Az Északi-középhegység	Tudja az Északi-középhegység tagjait elkülöníteni kialakulásuk és kőzetanyaguk szerint.	Értelmezze a Kárpátok és az Északi-középhegység közös kialakulásából adódó természetföldrajzi kapcsolatokat. Ismeresse a térség jellegzetes településtípusait. Mutassa be a gazdasági átalakulás eredményeit és problémáit a térségben.
8.5. Hazánk nagyrégióinak (tervezési-statisztikai régióinak) természet- és társadalomföldrajzi képe	Mutassa meg a térképen, nevezze meg kontúrtérképen hazánk nagyrégióit. Mutassa be a nagytájokról tanult természeti-társadalmi ismeretek alkalmazásával a régiók jellegzetességeit, erőforrásait, fejlesztésének lehetőségeit. Hasonlítsa össze adatsorok segítségével az egyes régiók kedvező és kedvezőtlen mutatóit. Jellemezze a főváros településszerkezetét ábrák segítségével. Mutassa be központi szerepét az ország társadalmi-gazdasági életében.	Ismeresse a nagyrégiók kialakításának elveit és szerepét hazánkban az Európai Unióhoz történő csatlakozás tükrében. Indokolja a regionális fejlettség különbségeit természeti, társadalmi, gazdasági tényezőkkel. Mondjon példákat a nagyrégió belüli és az azok közötti együttműködésekre. Ismeresse példák alapján sokoldalú gazdasági kapcsolatát az agglomeráció településeivel.
8.6. Magyarország környezeti állapota	Értékelje hazánk környezeti állapotát tematikus térképek, összehasonlító adatsorok, fotók segítségével. Mutassa be a medence- és a tranzit-jelleg szerepét a környezet szennyeződésében, és az összefogás szükségességét ezek csökkentésére. Tudjon példát mondani a nagyvárosok környezeti ártalmairól, a megoldás lehetőségeiről. Mondjon példákat a környezet védelmében tett intézkedésekről és azok eredményeiről.	Ismeresse a környezetgazdálkodás hazai elveit, alkalmazásának lehetőségeit, példáit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<p>Ismerje fel térképen, kontúrtérképen és nevezze meg hazánk nemzeti parkjait, a világörökséghez tartozó értékeit.</p> <p>Mondjon példát hazánk környezetvédelmi problémákkal foglalkozó intézményeire, azok tevékenységére.</p>	

9. Európa regionális földrajza

Megjegyzés: Az Európa általános természet- és társadalomföldrajzi képénél megfogalmazott követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1. Európa általános természetföldrajzi képe	<p>Ismertesse a nagytájak felszínformáit, földtörténeti múltjuk és geológiai szerkezetük közötti összefüggést.</p> <p>Támassza alá példákkal a geológiai szerkezet és az ásványkincsek előfordulásának összefüggését.</p> <p>Mutassa meg a térképen és jellemezze a kontinens nagytájakait, szerkezeti egységeit, éghajlatait.</p> <p>Mutassa be konkrét példákon az éghajlatot alakító és módosító tényezők szerepét a kontinensen.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek segítségével az éghajlat, a vízrajz, a növényzet és a talajtípus közötti összefüggést.</p> <p>Ismerje fel diagramok és más ábrák, képek, leírások alapján a kontinens jellegzetes éghajlatait, és jellemezze azokat.</p> <p>Nevezze meg a kontúrtérképen a kontinens legfontosabb felszíni vizeit és nagytájakait.</p> <p>Mutassa be konkrét példákon a társadalom környezet alakító tevékenységét és annak hatásait.</p>	<p>Mutassa be a kontinens kialakulásának folyamatát geológiai és szerkezetmorfológiai térképek segítségével.</p> <p>Magyarázza a lemeztektonikai folyamatok és a kontinens területének változása közötti összefüggést.</p> <p>Ismerje fel kontúrtérképen, ábrán, képen a fontosabb szerkezet-domborzati egységeket.</p>
9.2. Európa általános társadalomföldrajzi képe	<p>Magyarázza a természeti adottságok és a társadalmi-gazdasági fejlődés népsűrűséggel való kapcsolatát.</p> <p>Mutassa meg térképen Európa sűrűn lakott területeit, nagy agglomerációit, és indokolja az elhelyezkedésüket.</p> <p>Tudja felsorolni, térképen megmutatni, kontúrtérképen megnevezni Európa országait, fővárosait.</p>	<p>Mondjon példákat a vendégmunkások, a menekültek és a bevándorlók befogadásából adódó problémákra.</p> <p>Támassza alá példákkal a társadalmi fejlődés, a foglalkozási átrétegződés és az urbanizáció kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be a társadalmi-gazdasági fejlettségi különbségeket Európában, magyarázza azok okait és következményeit.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	<p>Tudja megmutatni a térképen és megnevezni a kontúrterképen a tanult országok legfontosabb gazdasági központjait, és ismertesse jellemzőiket.</p> <p>Nevezze meg a tanult országok jellegzetes mezőgazdasági terményeit, ásványkincseit és ipari termékeit.</p>	
9.3. Az Európai Unió földrajzi vonatkozásai	<p>Mutassa be az együttműködés kialakulását, lényegét és legfontosabb területeit, hatását a tagállamok társadalmi-gazdasági életére.</p> <p>Nevezze meg az Európai Unió tagállamait, főbb intézményeit.</p> <p>Ismertesse hazánk és a szervezet kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be példákkal alátámasztva az unión belüli területi fejlettségi különbségeket, a regionális politika fő vonásait.</p> <p>Legyen képes statisztikai adatok elemzésére az Európai Unióval kapcsolatban.</p>	<p>Magyarázza az európai integráció kialakulásához vezető okokat, ismerje fejlődésének történetét, kapcsolatát egyéb tömörülésekkel.</p> <p>Tudja elhelyezni az Európai Uniót a világ-gazdaság erőközpontjai között statisztikai adatok elemzése alapján.</p> <p>Ismerje az integráció bővítésének lehetőségeit és problémáit.</p> <p>Mutassa be a szervezet mezőgazdasági politikáját, területfejlesztési, környezetvédelmi és környezetgazdálkodási törekvéseit.</p>
9.4. Észak-Európa	<p>Ismertesse a kontinensrész és országainak gazdasági életében szerepet játszó természeti és társadalmi tényezőket.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek segítségével az ipar és a mezőgazdaság területi elhelyezkedésének sajátos vonásait.</p>	<p>Mutassa be az országok szerepét Európa és a világ gazdaságában.</p>
9.5. Nyugat-Európa	<p>Egyesült Királyság</p> <p>Mutassa be konkrét példákon a szigetország földrajzi fekvésének és ásványkincseinek szerepét a gazdaság fejlődésében.</p> <p>Franciaország</p> <p>Ismertesse a hagyományos iparvidékek telepítő tényezőit, az ipar területi átrendeződésének okait.</p> <p>Mutassa be az ipar területi elhelyezkedésének fő vonásait és ezek okait.</p> <p>Ismertesse a mezőgazdaság legfontosabb területi jellemzőit.</p> <p>Ismertesse az ország szerepét az Európai Unió élelmiszer-termelésében.</p>	<p>Mutassa be példákkal a történelmi és a gazdaságtörténeti múlt hatását a kontinensrész országainak mai gazdasági életében.</p> <p>Mondjon példákat a gazdasági szerkezetváltásra a XX. század második felében, és mutassa be azok következményeit.</p> <p>Ismerje a gyarmatosítás szerepét az ország gazdaságának fejlődésében, legyen tisztában világgazdasági szerepe átalakulásának okai-val.</p> <p>Ismertesse forráselemzés alapján a gazdasági szerkezetváltás sikeres és kevésbé sikeres útjait.</p> <p>Igazolja a gazdaságpolitika és a mezőgazdasági termelés sajátos vonásainak kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be az idegenforgalom szerepét az ország gazdasági életében.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>9.6. Dél-Európa</p> <p>Olaszország</p> <p>Spanyolország</p> <p>Szerbia és Montenegro</p> <p>Horvátország</p>	<p>Mutassa be a tipikus mediterrán táj természetföldrajzi jellemzőit és a hozzá kapcsolódó gazdálkodást.</p> <p>Ismertesse a mediterrán mezőgazdaság alapvető típusainak termékeit.</p> <p>Indokolja tények bemutatásával Dél-Európa kétarcúságát, gazdasági megosztottságát.</p> <p>Hasonlítsa össze az ország északi és déli területeinek természeti és társadalmi adottságait, gazdasági fejlettségét.</p> <p>Ismertesse a főbb gazdasági központokat.</p> <p>Ismertesse az egykori Jugoszláviát megosztó társadalmi különbségeket, és sorolja fel az utódállamokat.</p> <p>Ismertesse az ország nemzetiségeit.</p> <p>Mutassa be Dalmácia idegenforgalmának szerepét az ország életében, nevezzen meg idegenforgalmi központokat.</p>	<p>Összegezze a Földközi-tenger jelentőségét a dél-európai országok társadalmi-gazdasági életében.</p> <p>Tudjon példákat mondani az északi és a déli területek közötti fejlettségi különbség következményeire.</p> <p>Fogalmazza meg az északi ipari háromszög fejlettségének okait, és mutassa be gazdasági kapcsolatait.</p> <p>Mutassa be a mediterrán táj, a történelmi és a kulturális örökség szerepét az ország idegenforgalmában.</p> <p>Mutassa be az idegenforgalmi és az egyéb adottságok szerepét az ország gazdasági fejlődésében.</p> <p>Mondjon példákat az ipar vezető ágazataira, gazdasági központokra. Tudja megmutatni ezeket a térképen.</p> <p>Mutassa be tájainak eltérő természeti és társadalmi jellemzőit, és tudjon példákat mondani azok következményeire.</p> <p>Ismertesse az ország iparának és mezőgazdaságának területi elrendeződését, a Vajdaság gazdasági szerepét.</p> <p>Jellemezze az ország eltérő adottságú tájait, a gazdasági fejlődés alapjait, gazdasági központjait.</p> <p>Ismertesse a nemzetiségek területi elhelyezkedését.</p>
<p>9.7. Közép-Európa tájainak és országainak természet- és társadalomföldrajzi képe</p> <p>Németország</p>	<p>Mutassa be Közép-Európa fekvésének társadalmi-gazdasági és környezeti következményeit.</p> <p>Jellemezze Közép-Európa természeti adottságait. Mutassa be konkrét példákra az eltérő természetföldrajzi környezet társadalmi-gazdasági következményeit.</p> <p>Mutassa be az ország területenként eltérő természeti és társadalmi-gazdasági adottságait, a termelés különbségeit.</p> <p>Ismerje az egykori keleti és nyugati országrész eltérő gazdasági-társadalmi fejlődésének útját, az ország újraegyesítését követő eredményeket és problémákat.</p>	<p>Hasonlítsa össze Közép-Európa síkságainak, rögvídekeinek és magashegységeinek természeti adottságait, gazdasági lehetőségeit.</p> <p>Mutassa be az ország szerepét, súlyát a világgazdaságban és az Európai Unióban különböző forrásanyagok segítségével.</p> <p>Támassa alá példákkal az ipar területi és szerkezeti átalakulási folyamatát, a déli tartományok gyors gazdasági fejlődését.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Lengyelország	Mutassa be a Ruhr-vidék példáján a hagyományos iparvidék gazdasági és környezeti átalakulásának folyamatát. Tudja térképen megmutatni és kontúrtérképen megnevezni, továbbá jellemezni az ország nagytájakait és gazdasági központjait.	Jellemezze az ország nagytájakait, ismertesse a tájak legfontosabb erőforrásait. Ismertesse a mezőgazdaság fejlődésének sajátos vonásait. Nevezze meg kontúrtérképen a fő gazdasági központokat.
Csehország		Jellemezze Csehország nagytájakait, mutassa be azok természeti erőforrásait. Nevezze meg kontúrtérképen gazdasági életük fő központjait.
Ausztria	Jellemezze és nevezze meg kontúrtérképen az ország nagytájakait és gazdasági központjait. Ismertesse a magashegységi környezet szerepét a gazdasági életben.	Hasonlítsa össze a medence és a magashegyvidéki területek gazdaságának jellemzőit.
Szlovénia Szlovákia	Mutassa be a Kárpátok és az alföldi tájak eltérő szerepét a gazdaság fejlődésében. Nevezze meg kontúrtérképen a gazdaság fontosabb központjait és magyar vonatkozású városait.	Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődését. Indokolja az ország természeti erőforrásainak és gazdaságának térbeli elhelyezkedését.
Románia	Nevezze meg kontúrtérképen az ország nagytájakait, hasonlítsa össze természeti adottságait és erőforrásait. Tudjon megnevezni iparvidékeket, mezőgazdasági tájakat, kontúrtérképen felismerni gazdasági központokat. Nevezzen meg magyar kulturális központokat.	Jellemezze a gazdasági élet területi elhelyezkedését és ágazati szerkezetét.
9.8. Kelet-Európa természet- és társadalomföldrajzi vonásai Oroszország	Mutassa be a nagytájak természeti, társadalmi-gazdasági adottságait. Hasonlítsa össze az ország európai és ázsiai részének természeti adottságait, mutassa be azok kapcsolatát a népesség eloszlásával. Mutassa be a földrajzi övezetesség jellemzőit Oroszország területének példáján. Hasonlítsa össze tematikus térképek segítségével Oroszország iparvidékeinek földrajzi jellemzőit.	Ismertesse a volt Szovjetunió társadalmi-gazdasági jellemzőit. Mutassa meg térképen az utódállamokat. Sorolja fel a gazdálkodás természeti és társadalmi problémáit Oroszországban. Ismertesse az ország energiagazdaságának jellemzőit, az energiatermelés környezeti következményeit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Ukrajna	<p>Mutassa be Oroszország világgazdasági szerepét.</p> <p>Jellemezze a Donyec-medence gazdaságának földrajzi összefüggéseit.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek segítségével Ukrajna mezőgazdaságát.</p> <p>Nevezzen meg magyar vonatkozású településeket.</p>	<p>Mutassa be statisztikai adatok alapján Ukrajna jelentőségét Európa és a világ gazdaságában.</p>

10. Európán kívüli földrészek földrajza

Megjegyzés: A kontinensek általános természet- és gazdaságföldrajzi képénél szereplő követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.1. A kontinensek általános természet- és társadalomföldrajzi képe	<p>Mutassa be az egyes kontinensek földrajzi sajátosságait.</p> <p>Mutassa meg térképen, nevezze meg kontúrtérképen és jellemezze a nagytájakat, a folyókat, a tavakat.</p> <p>Mondjon példákat az egyes kontinenseken előforduló nagyszerkezeti egységekre.</p> <p>Elemesse tematikus térképek alapján a geológiai szerkezet és az ásványkincsek összefüggéseit.</p> <p>Mondjon példákat a kontinensek főbb erőforrásaira. Ismerje fel képek, ábrák, leírások és tematikus térképek alapján a földrajzi öveget, a kontinensek jellemző területeit, tipikus tájait.</p> <p>Ismertesse a népességkoncentrációk kialakulását, jellemzőit, a népesség egyenlőtlen elhelyezkedésének okát. Magyarázza a kontinensek országcsoportjainak eltérő ütemű gazdasági fejlődését.</p> <p>Ismertesse a mezőgazdasági termelés egyes kontinenseken jellemző típusait és azok fontosabb terményeit. Mutassa be a kontinensek világgazdasági szerepét, annak változásait.</p> <p>Tudja felsorolni, térképen megmutatni és kontúrtérképen megnevezni a kontinensek jellegzetes térségeit, tanult országait, azok fővárosát és egyéb gazdasági központjait.</p> <p>Tudjon példát mondani a földrészekről az emberi beavatkozás környezetkárosító hatásaira.</p>	<p>Ismertesse a kontinens szerkezeti felépítését és annak lemeztektonikai hátterét.</p> <p>Mutassa be éghajlati, növényzeti és talajtérképek összehasonlító elemzésével a kontinensek természetföldrajzi adottságait.</p> <p>Ismerje fel diagramok alapján a földrészek egyes éghajlatait és térképvázlatokon az egyes éghajlati öveget.</p> <p>Mutassa be az egyes kontinensekre jellemző példákkal a vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszerét.</p> <p>Legyen képes keresztmetszetet elemezni a kontinensek természeti adottságairól.</p> <p>Mutassa be a kontinensek világgazdasági szerepét, annak változásait.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.2.4. Nyugat-Ázsia, arab világ	<p>Nevezzen meg a területen élő népeket.</p> <p>Mutassa be statisztikai adatok és diagramok alapján a terület kőolajgazdagságának világ-gazdasági jelentőségét.</p> <p>Ismertesse példák alapján a kőolaj szerepét a térség országainak társadalmi-gazdasági életében.</p> <p>Csoportosítsa a térség országait gazdasági fejlettségük alapján.</p>	<p>Bizonyítsa a térség geopolitikai fontosságát.</p> <p>Mutassa be a vallás meghatározó szerepét a társadalmi-gazdasági életben.</p> <p>Ismerje az arab világ gazdasági jelentőségét, országainak közös és egyedi vonásait.</p> <p>Ismertesse Izrael sajátos gazdasági fejlődését.</p>
10.3. Ausztrália és Óceánia		<p>Mutassa be tematikus térképek segítségével a természeti adottságokban megnyilvánuló összefüggéseket, és az ausztrál gazdaság legfőbb vonásait.</p> <p>Értékelje Ausztrália szerepét a világ-gazdaságban.</p>
10.4. Afrika általános földrajzi képe	<p>Jellemezze Afrika tipikus tájait (sivatag, oázis, éhségövezet).</p> <p>Mutassa be a mezőgazdasági termelés övezetes elrendeződését.</p> <p>Mondjon példákat a gazdaságilag fejlett és fejlődő területekre, országokra.</p>	<p>Hasonlítsa össze trópusi-Afrika különböző természeti földrajzi adottságú tájainak gazdasági életét.</p> <p>Mutassa be a gyarmatosítás következményeit, a társadalmi-gazdasági elmaradottság okait, a népesedési problémákat, a megoldási lehetőségek ellentmondásait.</p>
10.5. Amerika 10.5.1. Általános földrajzi képe	<p>Hasonlítsa össze tematikus térképek segítségével Észak-, Közép- és Dél-Amerika természeti adottságait, erőforrásait.</p> <p>Igazolja példákkal az észak-déli nyitottság éghajlati következményeit Észak-Amerikában.</p> <p>Mutassa be a vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség hatását a gazdálkodásra.</p> <p>Mutassa be a kontinens társadalmi-kulturális alapon történő felosztásának jellemzőit.</p> <p>Hasonlítsa össze az ültetvényeken és a farmvidékeken folyó termelést.</p> <p>Mondjon példákat az ipar szerkezetének és fejlettségének különbségeire az egyes kontinensrészekben.</p>	<p>Vesse össze a földrajzi övezetességet Dél-Amerikában és Afrikában, indokolja a különbségeiket.</p> <p>Mondjon példákat az amerikai integrációs törekvésekre.</p> <p>Mutassa be példák alapján a népesség városba áramlásának okait és jellemzőit</p>
10.5.2. Országai Amerikai Egyesült Államok	<p>Mutassa be az USA világ-gazdasági vezető szerepének kialakulását. Értékelje fejlődésének természeti és társadalmi feltételeit.</p> <p>Jellemezze az ország gazdaságának szerkezetét.</p> <p>Jellemezze tematikus térképek alapján a mezőgazdaság övezetességét. Ismertesse az egyes övek sajátosságait, fő terményeit.</p>	<p>Ismertesse a népesség összetételének változásait, a bevándorlás szerepét a társadalmi-gazdasági fejlődésben.</p> <p>Mutassa be összefüggéseiben és elemezze a nagy gazdasági körzetek fejlődésének tendenciáit.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Mexikó	Hasonlítsa össze az egyes gazdasági körzetek és a központok természeti és társadalmi adottságait, a jellemző gazdasági tevékenységeket, a fejlődés eltérő ütemét.	Mutassa be tematikus térképek felhasználásával az ország társadalmi-gazdasági életének jellemzőit. Mutassa be Mexikó példáján a fejlődő országok városiasodásának jellemző vonásait.
Brazília		Mutassa be a területi gazdasági különbségek természeti és társadalmi okait.

11. A globális válságproblémák földrajzi vonatkozásai

Megjegyzés: A témákhoz kapcsolódó követelmények az egyes geoszféráknál és a gazdasági tevékenységeknél is szerepelnek. Itt csak az ismeretek szintetizálásával kapcsolatos követelményeket soroljuk fel.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
11.1. A geoszférák környezeti problémáinak kapcsolatai	Mutassa be példákkal az egyik geoszférában történt beavatkozás hatását más geoszférákra. Ismertesse lakóhelyének környezeti problémáit.	Mutassa be ábrások segítségével a földrajzi környezet társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait. Legyen képes konkrét példák, esetelemzések alapján önálló véleményalkotásra, a témához kapcsolódó szemelvények elemzésére.
11.2. A népesség, a termelés és a fogyasztás növekedésének földrajzi következményei A Föld eltartóképessége	Legyen képes a témához kapcsolódó adatok, ábrák, szövegek elemzésére. Mutassa be a népességszám növekedésének sajátos társadalmi következményeit és összefüggéseit. Értelmezze, hogy miért van szükség a demográfiai robbanás megfékezésére, a háborús és a katasztrófaveszélyek felszámolására. Mutassa be az összefüggést a környezet állapotának romlása és az életminőség alakulása között.	Mutassa be logikai kapcsolatok feltárásával, hogy a népesség energia-, nyersanyag-, fogyasztási cikk- és élelmiszerigénye hosszú távon a harmonikus, fenntartható fejlődés keretein belül elégíthető ki.
Urbanizációs problémák	Mutassa be az összefüggést a városi életforma és a környezet fokozott terhelése között. Igazolja példákkal az életminőséget befolyásoló előnyöket és hátrányokat.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>11.3. A környezeti válság kialakulása és az ellene folytatott küzdelem</p> <p>A környezeti és a gazdasági problémák globalizálódása</p> <p>Nemzetközi összefogás a környezetvédelemben</p>	<p>Legyen képes a témához kapcsolódó adatok, ábrák, szövegek elemzésére.</p> <p>Nevezze meg a világ globális problémáit (túlnépesedés, éhínség, energiahiány, nyersanyaghiány, vándormozgalmak, a tőke egyenlőtlen eloszlása, gazdasági polarizáció, környezeti gondok).</p> <p>Ismerje fel a globális problémákat hírekben, folyamatokban, jelenségekben, és mutassa be kialakulásuk főbb okait.</p> <p>Ismertesse a globális környezeti problémákkal foglalkozó legfontosabb nemzetközi szervezetek (UNEP, FAO, UNESCO, WHO) főbb tevékenységeit.</p> <p>Mondjon példákat a természeti katasztrófák és az ember okozta környezeti problémákra. Mutassa be azokban a társadalom felelősségét.</p> <p>Ismertesse a megoldásokra irányuló nemzetközi törekvéseket, indokolja az összefogás szükségességét.</p> <p>Mutassa be a természetvédelem céljait, területi egységeinek szerveződését.</p>	<p>Értelmezze a környezeti válság kialakulásának okait és folyamatát. Mutassa be a földrajzi környezet társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait.</p> <p>Igazolja, hogy a környezet állapotának feltárása, értékelése és egyensúlyának megóvása globális, nemzetközi feladat.</p> <p>Értelmezze a legfontosabb nemzetközi környezetvédelmi egyezményeket. Mutasson meg a világtérképen néhány nemzetközi védelem alá eső területet.</p> <p>Értelmezze szemelvények segítségével a fenntartható fejlődés elméletét és lehetőségeit.</p>

A földrajz középszintű szóbeli tételsor tartalmi jellemzői **

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. A tételekben meg kell jelennie a követelményrendszerben meghatározott valamennyi témakörnek.

A tételsor összeállításánál az alábbi arányokat javasolt figyelembe venni.

1. feladat

- Általános természetföldrajz, a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajza

Kozmikus környezetünk vagy térképi ismeretek (1)

A geoszféra földrajza és környezeti problémái (9)

- Kőzetburok, földtörténet (4)

- Vízburok (2)

- Levegőburok (3)

Földrajzi övezetesség (4)

A kontinensek természetföldrajza (2)

Magyarország és tájainak természetföldrajza (4)

2. feladat

- Általános társadalomföldrajz, regionális társadalmi-gazdasági földrajz

Népesség- és településföldrajz (3)

A világ változó társadalmi-gazdasági képe (5)

A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók,

országok és országcsoportok, Európa és a többi kontinens regionális földrajzi

jellegetességei (5)

Magyarország földrajza. Hazánk helye és kapcsolatai a Kárpát-medencében és Európában (6)

Globális környezeti problémák (1)

Érettségi topográfia anyaga

Világegyetem

Galaxis, Naprendszer, Nap, Tejútrendszer; Jupiter, Föld, Mars, Merkúr, Neptunusz, Plútó, Szaturnusz, Vénusz; Hold.

Föld

Földrajzi fókuszok: Baktérítő, Déli-sark, Déli sarkkör, Egyenlítő, Északi-sark, Északi sarkkör, Ráktérítő; kezdő hosszúsági (greenwichi) kör;

Óceánok: Atlanti-óceán, Csendes-óceán, Indiai-óceán, Jeges-tenger;

Földrészek: Afrika, Amerika, Antarktika, Ausztrália, Ázsia, Európa, Eurázsia;

Nagyszerkezeti egységek: Afrikai-lemez, Antarktisi-lemez, Ausztrál-Indiai-lemez, Csendes-óceáni-lemez, Dél-amerikai-lemez, Észak-amerikai-lemez, Eurázsiai-lemez, Fülöp-lemez, Nasca-lemez; Japán-árok, Mariana-árok; Eurázsiai-hegységrendszer, Kaledóniai-hegységrendszer, Pacifikus-hegységrendszer, Variszki-hegységrendszer;

Egyéb: Déli-sarkvidék, Északi-sarkvidék.

Afrika

Szerkezeti egységek, tájak: Afrikai-árokrendszer, Afrikai-ösföld, Atlasz, Dél-afrikai-magasföld, Kanári-szigetek, Kelet-afrikai-magasföld, Kilimandzsáró-csoport, Kongó-medence, Líbiai-sivatag, Madagaszkár, Namib-sivatag, Szahara, Szudán, Teleki-vulkán; Száhel-öv;

Vízrajz: Csád-tó, Gibraltári-szoros, Guineai-öböl, Kongó, Niger, Nílus, Szezei-csatorna, Tanganyika-tó, Viktória-tó, Vörös-tenger; asszuáni Nagy-gát;

Országok: Algéria, Csád, Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Guinea, Kenya, Libéria, Líbia, Marokkó, Nigéria, Seychelle-szigetek, Tunézia;

Városok: Abuja, Alexandria, Fokváros, Johannesburg, Kairó, Pretoria.

Amerika

A földrész részei: Észak-Amerika, Közép-Amerika, Dél-Amerika, Latin-Amerika;

Tájak: Alaszka, Amazonas-medence, Andok, Antillák, Appalache, Atacama-sivatag, Bahama-szigetek, Brazil-félföld, Floridai-félsziget, Grönland, Guyanai-hegyvidék, Hawaii-szigetek, Kaliforniai-félsziget, Kanadai-ösföld, Kordillerák, Labrador-félsziget, Mexikói-fennsík, Mississippi-alföld, Mt. Pelée, Mount St. Helens, Paraná-alföld, Popocatépetl, Préri, Sziklás-hegység, Szilícium-völgy;

Vízrajz: Amazonas, Colorado, Karib (Antilla)-tenger, La Plata, Mexikói-öböl, Mississippi, Nagy-tavak (Erie-, Felső-, Huron-, Michigan-, Ontario-tó), Niagara-vízesés, Panama-csatorna, Paraná, Szt. Lőrinc-folyó;

Országok: Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Bolívia, Chile, Brazília, Dominika, Kanada, Kuba, Mexikó, Nicaragua, Panama, Venezuela;

Városok: Atlanta, Brazíliaváros, Buenos Aires, Caracas, Chicago, Dallas, Havanna, Houston, Los Angeles, Mexikóváros, Montréal, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Seattle, Washington.

Ausztrália és Óceánia

Tájak: Ausztráliai-alföld, Nagy-Artézi-medence, Nagy-korallzátony, Nagy-Vízválasztó-hegység, Nyugat-ausztráliai-ösföld, Új-Guinea;

Vízrajz: Murray;

Országok: Ausztrália, Új-Zéland;

Városok: Canberra, Melbourne, Perth, Sydney, Wellington.

Ázsia

A földrész részei: Dél-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia, Észak-Ázsia, Kelet-Ázsia, Közép (Belső)-Ázsia;

Tájak: Angara-ösföld, Arab-félsziget, Arab-ösföld, Bali, Csomolungma, Dekkán-fennsík (Dekkán-ösföld), Dél-kínai-hegyvidék (Kínai-ösföld), Fuji, Fülöp-szigetek, Góbi, Himalája, Hindusztáni-alföld, Hindusztáni-félsziget, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, Iráni-felföld, Japán-szigetek, Kaszpi-mélyföld, Kaukázus, Kínai-alföld, Kis-Ázsia, Koreai-félsziget, Közép-szibériai-fennsík, Krakatau, Kuznyeck-medence, Mezopotámia, Nyugat-szibériai-alföld, Pamír, Szibéria, Tajvan, Takla-Makán, Tibet, Tien-san, Turáni-alföld;

Vízrajz: Aral-tó, Bajkál-tó, Bering-szoros, Boszporusz, Brahmaputra, Eufrátesz, Holt-tenger, Indus, Jangce, Japán-tenger, Jeges-tenger, Jenyiszej, Gangesz, Kaszpi-tenger, Léna, Mekong, Ob, Perzsa (Arab)-öböl, Sárga-folyó, Tigris;

Országok: Arab Emírségek, Dél-Korea (Koreai Köztársaság), Fülöp-szigetek, India, Indonézia, Irak, Irán, Izrael, Japán, Kazahsztán, Kína, Kuvait, Malajzia, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország;

Városok: Ankara, Bagdad, Bangkok, Bombay, Calcutta, Cseljabinszk, Haifa, Hongkong, Isztambul, Jakarta, Jekatyerinburg, Jeruzsálem, Kanton, Kobe, Krasnojarszk, Kyoto, Manila, Mekka, Novoszibirszk, Osaka, Peking, Rijád, Sanghaj, Szingapúr, Szöul, Teherán, Tel Aviv-Jaffa, Tokió, Újdelhi, Uszty-Ilimszk, Vlagyivosztko.

Európa

A földrész részei: Dél-Európa, Észak-Európa, Kelet-Európa, Kelet-Közép-Európa, Közép-Európa, Nyugat-Európa;

Tájak: Alpok, Appenninek, Appennini-félsziget, Azori-szigetek, Balkán-félsziget, Balkán-hegység, Balti-ösföld, Brit-szigetek, Ciprus, Dalmácia, Dinári-hegység, Etna, Finn-tóvidék, Francia-középhegység, Holland-mélyföld, Izland, Kárpátok, Kelet-európai-síkság, Kréta, Londoni-medence, Mont Blanc, Párizsi-medence, Pennine, Pireneusi (Ibériai)-félsziget, Pireneusok, Skandináv-félsziget, Skandináv-hegység, Szicília, Urál, Vezúv;

Vízrajz: Adriai-tenger, Balti-tenger, Dnyeper, Don, Duna, Ebro, Elba, Északi-tenger, Fekete-tenger, Földközi-tenger, IJssel-tó, La Manche, Ladoga-tó, Pó, Rajna, Rhône, Szajna, Temze, Urál folyó, Volga, Watt-tenger;

Országok: Albánia, Anglia, Belgium, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Dánia, Egyesült Királyság (Nagy-Britannia), Fehéroroszország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Luxemburg, Macedónia, Málta, Moldova, Monaco, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szerbia és Montenegró, Ukrajna, Vatikán;

Városok: Amszterdam, Antwerpen, Athén, Barcelona, Belgrád, Beregszász, Bilbao, Birmingham, Brüsszel, Chişinău, Csernobil, Dnyepropetrovszk, Donyeck, Dublin, Dubrovnik, Europort, Fiume (Rijeka), Genova, Gibraltár, Glasgow, Göteborg, Hága, Helsinki, Kijev, Koppenhága, Lisszabon, London, Luxembourg, Lyon, Madrid, Manchester, Marseille, Milánó, Minszk, Moszkva, Munkács, Murmanszk, Nápoly, Nyizsnyij Novgorod, Odessza, Oslo, Párizs, Podgorica, Reykjavík, Róma, Rotterdam, Sevilla, Skopje, Split,

Stockholm, Strasbourg, Szabadka, Szarajevó, Szentpétervár, Szófia, Theszaloníki, Tirana, Torino, Újvidék, Ungvár, Várna, Velence, Volgograd, Zágráb;

Iparvidékek: Dél- és délkelet-angliai iparvidék, Donyec-medence, Északkelet-angliai iparvidék, Északnyugat-oroszországi (Szentpétervár környéki) iparvidék, Flandriai-iparvidék, Karaganda, Közép-angliai iparvidék, Kuznyecki-medence, Lotaringia, Moszkva környéki (központi) iparvidék, olasz ipari háromszög, Randstad, Skót-iparvidék, Uráli iparvidék, Volgai iparvidék.

Közép-Európa

Tájak: Bécsi-medence, Csallóköz, Cseh-medence, Déli-Kárpátok, Duna-delta, Erdélyi-középhegység, Erdélyi-medence, Északkeleti-Kárpátok, Északnyugati-Kárpátok, Germán-alföld, Hargita, Kárpát-medence, Kárpát-medencevidék, Keleti-Alpok, Keleti-Kárpátok, Lengyel-alföld, Lengyel-középhegység, Lengyel-tóhátság, Magas-Tátra, Morva-medence, Német-középhegység, Nyugati-Alpok, Román-alföld, Székelyföld, Szent Gotthárd-hágó, Szilézia, Szudéták, Vereckei-hágó;

Vízrajz: Boden-tó, Duna–Majna–Rajna vízi út, Genfi-tó, Gyilkos-tó, Odera, Olt, Szent Anna-tó, Vág, Visztula; Grossglockner;

Országok: Ausztria, Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Németország, Románia, Svájc, Szlovákia, Szlovénia;

Városok: Arad, Beregszász, Bécs, Berlin, Bern, Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Bukarest, Constanța, Dortmund, Drezda, Duisburg, Eszék, Frankfurt, Galați, Gdańsk, Genf, Graz, Halle, Hamburg, Hannover, Kassa, Karlovy Vary, Katowice, Kolozsvár, Köln, Krakkó, Linz, Lipcse, Ljubljana, Lódz, Marosvásárhely, München, Mannheim, Nagyvárad, Ostrava, Ploiești, Plzeň, Pozsony, Prága, Riga, Révkomárom, Rostock, Salzburg, Stuttgart, Szczecin, Székelyudvarhely, Tallinn, Temesvár, Trieszt, Varsó, Vilnius, Zürich;

Iparvidékek: Ruhr-vidék.

Történelmi tájnevek: Burgenland (Őrvidék), Délvidék, Erdély, Felvidék; Kárpátalja; Vajdaság;

Magyarország

Nagytájak: Alföld, Dunántúli-domb- és hegyvidék (Dunántúli-dombság a Mecsekkel), Dunántúli-középhegység (Dunántúli-középhegyvidék), Északi-középhegység, Kisalföld, Nyugat-magyarországi-peremvidék (Alpokalja);

Egyéb tájak: Aggteleki-karszt, Alpokalja, Badacsony, Bakony, Balaton-felvidék, Baradla-barlang, Baranyai-dombság, Bodrogek, Borsodi-medence, Börzsöny, Budai-hegység, Bükk, Bükk-fennsík, Csepel-sziget, Cserehát, Cserhát, Dráva menti síkság (Dráva-mellék), Duna–Tisza köze, Dunakanyar, Dunántúl, Dunazug-hegység, Gerecse, Győri-medence, Hajdúság, Hegyalja, Hortobágy, Írott-kő, Jászság, Kékes, Kiskunság, Körös–Maros köze, Kőszegi-hegység, Marcal-medence, Mátra, Mecsek, Mezőföld, Mohácsi-sziget, Móri-árok, Nagykunság, Nógrádi-medence, Nyírség, Őrség, Pesti-síkság, Pilis, Somogyi-dombság, Soproni-hegység, Szigetköz, Szekszárdi-dombság, Szentendrei-sziget, Tapolcai-medence, Tihanyi-félsziget, Tiszántúl, Tokaj–Eperjesi-hegység, Tolnai-dombság, Velencei-hegység, Vértes, Villányi-hegység, Visegrádi-hegység, Zalai-dombság, Zempléni-hegység;

Vízrajz: Balaton, Bodrog, Dráva, Duna, Fertő-tó, Hernád, Hévízi-tó, Ipoly, Kis-Balaton, Körös, Maros, Mura, Rába, Sajó, Sió, Szamos, Száva, szegedi Fehér-tó, Szelidi-tó, Tisza, Tisza-tó, Velencei-tó, Zagyva, Zala;

Városok: Ajka, Algyő, Baja, Balassagyarmat, Balatonfüred, Békéscsaba, Budapest, Bük, Cegléd, Debrecen, Dorog, Dunaújváros, Eger, Esztergom, Gyöngyös, Győr, Gyula, Hajdúszoboszló, Harkány, Hatvan, Hegyeshalom, Hévíz, Hódmezővásárhely, Hollókő, Jászberény, Kalocsa, Kaposvár, Kazincbarcika (Berente), Kecskemét, Keszthely, Komárom,

Kőszeg, Komló, Lábatlan, Makó, Miskolc, Mohács, Mosonmagyaróvár, Nagykanizsa, Nyíregyháza, Orosháza, Ózd, Paks, Pannonhalma, Pápa, Pécs, Salgótarján, Sárospatak, Siófok, Sopron, Százhalombatta, Szeged, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentendre, Szentgotthárd, Szolnok, Szombathely, Tata, Tatabánya, Tihany, Tiszaújváros, Vác, Várpalota, Veszprém, Visegrád, Visonta, Záhony, Zalaegerszeg, Zalakaros;

Nemzeti parkok, világörökségek: Aggteleki Nemzeti Park, Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bükk Nemzeti Park, Duna–Dráva Nemzeti Park, Duna–Ipoly Nemzeti Park, Fertő–Hanság Nemzeti Park, Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Körös–Maros Nemzeti Park, Órségi Nemzeti Park; Aggteleki- és Szlovák-karsztvidék, Budapest Andrassy út a Millenniumi földalattival, Budapest Várnegyed és a pesti Dunapart, Fertő tó, Hollókő, Hortobágy, Pannonhalmi apátság, Pécsi ókeresztény sírkamrák, Tokaj-Hegyalja borvidéke;

Megyék: Baranya megye, Bács-Kiskun megye, Békés megye, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Csongrád, Fejér megye, Győr-Moson-Sopron megye, Hajdú-Bihar megye, Heves megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye, Komárom-Esztergom megye, Nógrád megye, Pest megye, Somogy megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Tolna megye, Vas megye, Veszprém megye, Zala megye;

Régiók: Dél-Alföld régió, Dél-Dunántúl régió, Észak-Alföld régió, Észak-Magyarország régió, Közép-Dunántúl régió, Közép-Magyarország régió, Nyugat-Dunántúl régió; Budapesti agglomeráció.

VII. Függelék:

A szakmai munkaközösségek a tankönyvek, taneszközök kiválasztásánál a következő szempontokat veszik figyelembe:

- *a taneszköz feleljen meg az iskola helyi tantervének;*
- *a taneszköz legyen jól tanítható, jól tanulható;*
- *a taneszköz nyomdai kivitelezése legyen alkalmas a tantárgy óraszámának és igényeinek megfelelő használatra több tanéven keresztül;*
- *a taneszköz minősége, megjelenése legyen alkalmas a diákok esztétikai érzékének fejlesztésére, nevelje a diákokat igényességre, precíz munkavégzésre, a taneszköz állapotának megővására;*

Előnyben kell részesíteni azokat a taneszközöket:

- *amelyek több éven keresztül használhatók;*
- *amelyek egymásra épülő tantárgyi rendszerek, tankönyvcsaládok, sorozatok tagjai;*
- *amelyekhez megfelelő nyomtatott kiegészítő taneszközök állnak rendelkezésre (pl. munkafüzet, feladatgyűjtemény);*
- *amelyekhez rendelkezésre áll olyan digitális tananyag, amely interaktív táblán segíti az órai munkát pl. térképek, videók, animációk, 3D modellek, grafikonrajzoló, statisztikai programok, interaktív feladatok, számonkérési lehetőségek, játékok stb. segítségével.*
- *amelyekhez olyan hozzáférés biztosított, amely az iskolában használt digitális eszközöket és tartalmakat interneten keresztül a diákok otthoni tanulásához is nyújtani tudja.*

Felhasználható tankönyvek, tanulmányi segédletek:

- Mozaik Földrajz 7. tankönyv, munkafüzet, tudásszintmérő
- Mozaik Földrajz 8. tankönyv, munkafüzet, tudásszintmérő
- Mozaik Földrajz 9. tankönyv, munkafüzet
- Mozaik Földrajzi Atlasz
- Jónás Ilona – Dr. Kovács Lászlóné – Vízvári Albertné: Földrajz 9
- Jónás Ilona – Dr. Pál Viktor – Szöllősy László – Vízvári Albertné: Földrajz 10
- Földrajzi Atlasz
- Jónás Ilona – Dr. Pál Viktor – Szöllősy László – Vízvári Albertné: Földrajz feladatgyűjtemény 11-12
- Ütőné Visi Judit: Érettségi feladatgyűjtemény I.
- Ütőné Visi Judit: Érettségi feladatgyűjtemény II.
- Barta Ágnes – Dr. Barta Erika: 77 tétel földrajzból
- Barta Ágnes – Dr. Barta Erika: 12 próbaérettségi földrajzból

Felhasználható taneszközök

- Tárgyi taneszközök: közetgyűjtemények
meteorológiai és kartográfiai eszközök
falitérképek
- Tanári taneszközök: tanári kézikönyvek
tantervi segédanyagok
feladatgyűjtemények
módszertani szakkönyvek
földrajzi szakkönyvek
földrajzi és módszertani folyóiratok
sajtó
bibliográfiák
- Tanulói taneszközök: tankönyvek
munkafüzetek
atlaszok
feladatlapok
fénymásolt anyagok
sajtó
- Auditív anyagok: élőbeszéd
- Vizuális anyagok: táblai vázlatok, rajzok
projektor /Power Point bemutatók/
- Interaktív multimédia-anyagok:
internet, /Wikipedia, Youtube stb./
CD-ROM-ok
DVD-ROM-ok
számítógépes bemutató
mozaMap, mozaBook,
videofilmek
DVD-k
Tv műsorok